

TRABALLO DE FIN DE MASTER

PLAN DIRECTOR PARA A RECUPERACIÓN DO CINE ADRIANO

ALUMNO: JOSE MANUEL GARCÍA CASTRO
TITORA: MARI LUZ PAZ AGRAS
CURSO: 2019-2020

 UNIVERSIDADE DA CORUÑA

Máster Universitario en
Rehabilitación Arquitectónica

Plafón sobre o patio de butacas
Fotografía do autor

Agradecementos:

Alejandro García López

Ignacio Fraga Ruso

Pedro Carro Allegue

Pola súa colaboración e axuda neste traballo

e ,moi especialmente, a

Adriano Fernández Marta

Manuel Teijero Varela

Asociación cultural Patio de Butacas

polos súas testemuñas sobre o cine Adriano e por conservar
tan vivamente a súa memoria.

ÍNDICE

INTRODUCCIÓN	5
PARTE I. ANÁLISE HISTÓRICO E TIPOLOXICO	11
I.1 Contexto histórico e arquitectónico	12
I.2 Orixe do cine Adriano.	19
I.3 Análise arquitectónico e tipolóxico.	29
PARTE II. BASES PARA O DESENVOLVEMENTO DO PLAN	41
II.1 Situación administrativa	42
II.2 Estado de conservación	45
II.3. Valoración patrimonial	60
PARTE III. PROPOSTA DE INTERVENCIÓN	69
III.1. Contexto urbano	70
III.2 Posibilidades de reutilización. Condicionantes previos	73
III.3 Proposta de intervención	77
CONCLUSIÓN	99
BIBLIOGRAFÍA E FONTES CONSULTADAS	103
Bibliografía	104
Entrevistas	105
Fontes consultadas	105
ANEXOS	107
Anexo 1: Planos de estado actual	108
Anexo 2: Planos de estudo patolóxico	123
Anexo 3: Fichas de leccións	139
Anexo 4: Planos de estado reformado	157

Página seguinte
Fachada posterior do cine
Fotografia do autor

INTRODUCCIÓN

Axentes

O presente documento consiste no Traballo de Fin de Curso do Mestrado Universitario de Rehabilitación Arquitectónica da Universidade da Coruña. O mesmo ten por fin desenvolver un plan director para a recuperación do edificio do Cine Adriano, inmobile con dirección Estrada da Palma nº 122, Concello de Fene, na provincia da Coruña.

O autor do presente documento é Jose Manuel García Castro, arquitecto e alumno do citado mestrado.

Obxecto e xustificación do tema

Lonxe queda a idade dourada das salas de cine, que especialmente en Galicia, durante a meirande parte do século pasado, supuxeron unha das principais fontes de ocio para toda a sociedade. Isto tivo como consecuencia que nas nosas vilas e cidades, abondase a construción destas salas, constituíndose como arquitecturas singulares, situadas moitas veces en lugares clave. Nas últimas décadas do século pasado, o sector cinematográfico entrou en declive en favor de outras modalidades de entretemento, especialmente pola popularización da televisión entre a poboación. Este feito foi agravado ademais pola aparición das grandes salas multicine, que concentraron a meirande parte demanda de público. Todo isto tivo como consecuencia que moitas destas salas remataron por botar o peche.

A sorte que correron estas salas de cine foi dispar. Moitas desapareceron para sempre ó ser derribados, mentres que outros foron transformados para acoller outro tipo de usos. Con todo, unha boa parte deles simplemente caeron no abandono e é nese estado no chegaron ata o día de hoxe. Que facer logo con estas salas? Como se pode abordar a recuperación deste tipo de edificios, de gran complexidade nalgúns casos? Que usos poden ser compatibles ca preservación dos seus valores patrimoniais?

Precisamente nesta situación é na que se atopa o edificio

obxecto deste traballo, o Cine Adriano. Inaugurado a finais da década dos 40, mantívose en funcionamento ata comezos dos 70, tralo cal permaneceu en desuso, con contadas excepcións, ata o día de hoxe. Este cine conta singulares valores arquitectónicos, pois constitúe un curioso caso de tipoloxía de teatro-cine, feito que non adoita ser habitual nos cinematógrafos dos ámbitos parroquiais ou rurais. Tamén cabe destacar e o seu trasfondo histórico, vinculado na súa orixe ca emigración galega a América de comezos do século XX, xa que foi construído por Antonio Fernández Fernández, un indiano retornado da illa de Cuba.

De cara a buscar unha fórmula para a recuperación do cine, óptase pola figura dun plan director en lugar de outras, para así ofrecer unha visión máis ampla do edificio, que abarque un estudio dos distintos aspectos do mesmo de xeito interdisciplinar. O seu obxectivo pretende establecer unha pauta ou unha guía en canto ós procesos previos que deben acometerse antes de propoñer unha actuación no edificio. Desta forma estudaremos previamente a súa historia, o seu valor arquitectónico e o estado construtivo no que se atopa na actualidade. Unha vez coñecidos todos estes datos, atoparémonos en condicións de propoñer un novo uso compatible e a forma na que se deberá intervir.

Estado da cuestión

Se ben non atoparemos obras ou investigacións específicas sobre o cine Adriano, si que existen outros traballos que aportan información relevante de forma xenérica ou parcial. Debido ás circunstancias históricas e sociais que acompañaron o cine ó longo da súa existencia, podemos achegarnos ó seu estudio dende diversas temáticas. As máis relevantes, xunto cas obras máis destacadas nese campo, descríbense a continuación:

Emigración e arquitectura indiana

O feito de que Antonio Fernández Fernández, promotor do

Cine Adriano, fose un emigrante retornado, levou a algúns autores a incluílo dentro da denominada como arquitectura indiana, como na obra Indianos. Arquitectura da emigración na península de Bezoucos: Ares, Cabanas, Fene e Mugar dos, editado polo Colexio de Arquitectos de Galicia. Con todo, o resto das publicacións sobre este tema parecen obvialo, posto que a arquitectura indiana encádrase no período das tres primeiras décadas do S.XX, mentres existe unha emigración masiva cara América. O Adriano, finalizado en 1947, entenderíase que pertence a un período posterior.

Arquitectura da autarquía

Ó tratarse dun edificio construído na década de 1940, podemos atopar información relevante en autores que trataron a arquitectura construída durante o primeiro período da ditadura franquista, denominada como a autarquía. Resulta especialmente interesante a tese doutoral de Miguel Abelleira Doldán, La arquitectura en Galicia durante la autarquía: 1939 – 1953. Se ben o ámbito de estudio cingúese ás cidades galegas, axuda a comprender o contexto arquitectónico e social da época.

Arquitectura dos cines

O estudo e a evolución das salas de cine en Galicia, dende os seus comezos ata practicamente a actualidade, foi analizada na obra Cines de Galicia, da que foron editores José Luís Cabo Villaverde e Jesús Ángel Sánchez García. Na mesma, inclúense colaboracións de outros autores, das que resulta especialmente destacable a de Miguel Abelleira Doldán sobre os cines do período da autarquía.

Dun xeito máis local, os autores Luis Calvo Teijo, Aurora Vázquez Aneiros e María Xosé Arias Rey abordaron o estudo das salas de cine na comarca de Ferrol na obra O cine na Comarca de Ferrol. As súas xentes. Os seus recursos, na que se realiza unha escolma dos cines da comarca ferrolá, entre os que se incluía o propio cine Adriano.

Metodoloxía de traballo

A metodoloxía empregada para o establecemento do plan desenvólvese en tres fases diferenciadas, que serán a estrutura mesma deste documento.

A primeira, consistirá nun estudio histórico e tipolóxico do edificio, con fin de contextualizar o edificio. Este estudo levarase a cabo mediante unha investigación sobre as orixes do Cine Adriano, así como o contexto histórico-social e as circunstancias nas que foi construído. Para isto, recorrerase á información das fontes documentais dispoñibles, pero especialmente, atenderanse ós testemuños orais daquelas persoas cuxa vida estivo vencellada dunha forma estreita ó edificio. Tamén será realizado unha análise tipolóxica do edificio, estudando pormenorizadamente a evolución das salas de cine .

A segunda fase, abordará as bases sobre as que se desenvolverá o plan director. Para iso, en primeiro lugar estudaranse os condicionantes legais e administrativos que afectan ó inmovible. Posteriormente, realizarase un informe detallado no que se describirán os distintos sistemas construtivos empregados e o seu estado construtivo. Analizarase tamén o valor patrimonial dos distintos elementos que o compoñen, de cara a establecer o grao de conservación e intervención que sería admisible en cada caso.

Por último, tras ter analizado toda a información sobre o cine, proporase un proxecto de intervención. O mesmo, comezará por unha análise do contexto urbano e territorial. A continuación, estudaranse as posibilidades de uso ós que se poderá destinar o edificio, buscando na medida do posible, a compatibilidade cos valores máis destacados do edificio existente. Por último, realizarase unha proposta de intervención, sobre o cine, tendo en conta todo o visto anteriormente.

Fontes consultadas

Á hora de abarcar a investigación sobre o Cine Adriano, co fin de indagar sobre a orixe e a construción do edificio, acudiuse en primeiro lugar a ós fondos da administración. Neste caso foron dous os arquivos consultados. Por un lado, o arquivo municipal do concello de Fene, onde se atoparon as solicitudes de licenza municipal para a construción do edificio por parte de Antonio Fernández Fernández, xunto co proxecto para o cine asinado polo arquitecto Vicente García-Lastra. Por outro, no fondo do Goberno Civil existe unha copia do proxecto antes mencionado, xunto con abondosa documentación de tipo administrativo sobre a explotación da actividade.

Pola especial condición dos cines, que deixaron unha fonda pegada na memoria popular e colectiva, tamén foi fundamental a recollida de testemuños orais por medio de entrevistas. Neste caso ten especial relevancia a de Adriano Fernández Marta, sobriño neto de Antonio Fernández Fernández e un dos herdeiros do cine, quen, ademais da propia información persoal e familiar vencellada ó cine, atesorou unha importante colección de imaxes, fotografías e recortes de prensa. Por outro lado, outro gran aporte foi a entrevista realizada a Manuel Teijeiro Varela, antigo traballador do cine como operador de cámara, que documentou como se desenvolvía a actividade do cine no día a día, ademais de compartir curiosas anécdotas ó respecto. De inestimable axuda, tamén foi a información facilitada polo colectivo Patio de Butacas, especialmente sobre a historia máis recente do cine e as actividades levadas a cabo nel nos últimos anos.

Por outra banda, recorreuse ás hemerotecas na busca de noticias relacionadas co cine. Neste caso, o fondos consultados foron os dos periódicos La Voz de Galicia e El diario de Ferrol, xunto ca hemeroteca dixital da Biblioteca Nacional de España para a consulta do diario gráfico Ahora.

Páxina seguinte
Fachada frontal do cine Adriano
Fotografía do autor

PARTE I. ANÁLISE HISTÓRICO E TIPOLÓXICO

I.1 Contexto histórico e arquitectónico

I.2 Orixe do cine Adriano.

I.3 Análise arquitectónico e tipolóxico.

I.1 Contexto histórico e arquitectónico

Para poder coñecer de primeira man os factores que influíron na concepción do cine Adriano, debemos ter en conta o contexto histórico, social e cultural existente en Galicia no momento da súa construción. Neste caso, estamos a falar da década de 1940, cas feridas da guerra civil española aínda abertas e co país nunha situación de illamento a nivel internacional.

Nesa mesma situación, cobra unha gran importancia o cine como forma de ocio entre a poboación. Se ben este fenómeno xa era popular dende comezos de século, acadará o seu auge entre os anos 40 e 60, período no que se construírán a meirande parte das salas de proxección de Galicia.

I.1.1 A Galicia da posguerra.

Situación da sociedade trala guerra civil

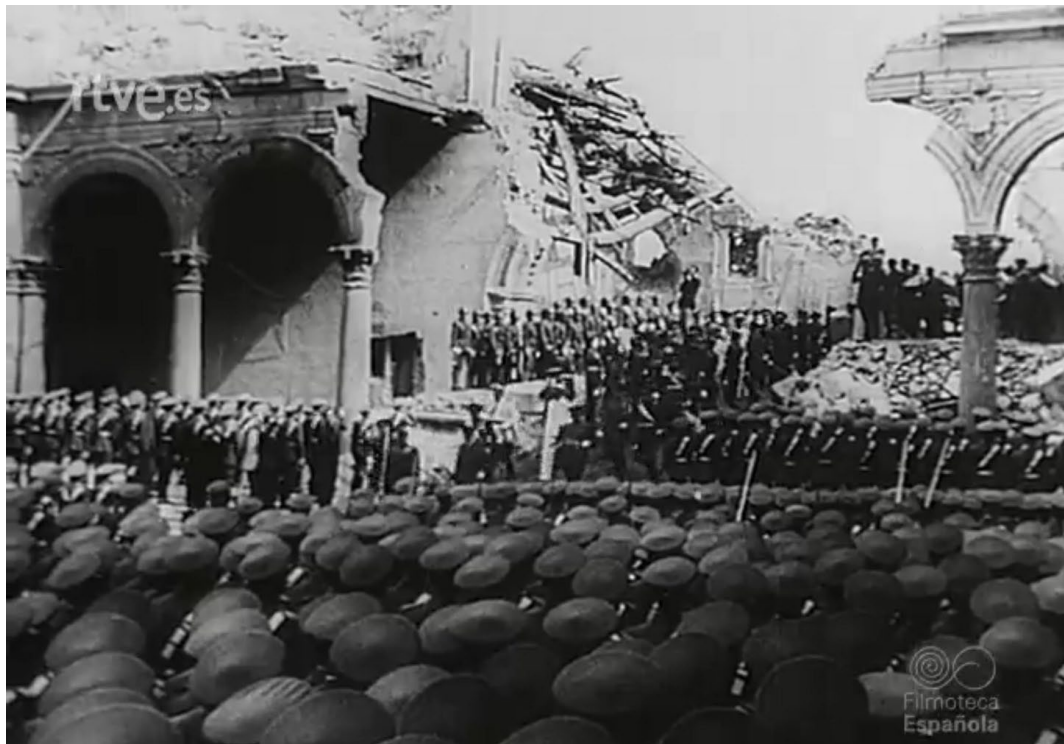
Os anos que seguiron ó remate da guerra civil no ano 1939 foron especialmente duros. Á situación de devastación e represión na que se atopaba o país pronto se lle sumará un contexto internacional sumido na II Guerra Mundial. Nesta situación, a España de Franco declarárase, en principio, neutral na contenda, mais a medida que esta avanza, irase mostrando favorable ás potencias do Eixo: Alemaña e Italia, chegando a entrevistarse con Hitler e Mussolini. Finalmente, cara o remate da guerra, vendo a inevitable derrota do bando fascista, volverá a reincidir na súa neutralidade.

Unha vez finalizada a guerra, o país encadrárase nunha situación de illamento no ámbito internacional, pois os países vencedores da contenda condenarán o réxime de Franco, como ocorreu na conferencia de Postdam de 1945. Nese mesmo ano constitúese a Organización das Nacións Unidas, que de entrada, denegarálle o ingreso a España, condenando tamén o réxime de Franco ó ano seguinte e recomendando a retirada de embaixadores. Francia pechará as súas fronteiras con España no 1946, quedando incomunicada por medios terrestres co continente europeo. Esta situación de illamento dará lugar ó chamado período da autarquía, no que o país unicamente contaba cos seus propios recursos económicos, sendo estes es-

casos e precarios como consecuencia da recente guerra civil.

Estes son os anos máis duros, os coñecidos popularmente como os anos da fame, caracterizados pola miseria e o racionamento dos alimentos por parte do estado. Neste contexto de empobrecemento social e illamento internacional, un dos poucos países que manterá relacións diplomáticas e comerciais co país será a Arxentina de Perón, facilitando envíos de alimentos de primeira necesidade, axudando a mitigar en parte esta situación.

A situación de devastación trala guerra civil e o posterior illamento internacional dará lugar a que a escaseza tamén chegue ós materiais de construción, habendo unha gran carestía, especialmente de ferro e cemento. A situación das plantas de produción tampouco facilitaba a súa distribución, xa que por exemplo, a primeira das fábricas de cemento de Galicia non se construírá ata finais dos cincuenta en Sarria¹. Isto tivo como consecuencia directa o retraso de moitas obras de construción, tanto oficiais como particulares, nas que se facía moi complicado establecer os prazos de execución por falta de materiais. Por outra banda tamén se fomentou o emprego de solucións construtivas que diminuísen a cantidade de ferro e cemento empregado, como os forxados de formigón alixeirado con pezas cerámicas e as bóvedas tabicadas. A situación será tal, que o estado chegará a limitar o uso do ferro na construción a través do «Decreto de 11 de marzo de 1941 sobre restriccións en el uso del hierro en la edificación», co que se pretendía reducir a cantidade de ferro empregado establecendo solucións técnicas e cuantías mínimas, cuxo límite, non se debía superar sen a autorización da Dirección General de Arquitectura, tal e como quedaba exposto no seu artigo terceiro.

I.1. Noticiario NO-DO nº1, no que se exhorta á poboación a traballar pola reconstrución do país
Fonte: Filmoteca de RTVE

¹ (Abelleira Doldán, 2015, pág. 2.1 / 14)

Artículo tercero. En aquellos casos en que por la naturaleza y especiales condiciones de los edificios, los arquitectos autores de los proyectos estimasen indispensable el empleo de hierro en estructura en proporción superior a siete kilogramos por metro cúbico de edificación, se exigirá como trámite previo a su aprobación el informe favorable de la Dirección General de Arquitectura.²

Este decreto continuará en vigor ata o 4 de maio de 1960, co que a súa aplicación será obrigatoria durante case dezanove anos.

Finalmente, situación irá mudando a mellor cara os anos 50, momento no que se retoman as relacións cos Estados Unidos designando un novo embaixador en Madrid e ca revogación da resolución da ONU para a retida de embaixadores. España comeza así un período de certo aperturismo, comezándose a inverter de novo capital estranxeiro no país e dando lugar ó que se coñecería como o «desarrollismo», deixando atrás os anos máis crús da ditadura.

O contexto arquitectónico nos tempos da autarquía

Unha vez finalizada a guerra civil, o novo réxime tentou por tódolos medios exercer un férreo control sobre calquera forma de cultura, algo do que a arquitectura non quedou exenta. Para isto, créase en 1939 a Dirección General de Arquitectura, dependente do Ministerio de Gobernación, co fin de someter a control político ó sector da arquitectura no país, o que deu lugar á depuración e ó exilio de moitos arquitectos non afíns ó réxime.

Nos comezos desta época, a arquitectura entrará nun período de certa indefinición. Por unha banda, repúdiase todo o relativo ás vangardas, pois asóciase ca época republicana e a ideoloxía comunista, e por outra, búscase unha nova arquitectura que simbolice os valores do novo réxime. Para isto, volverase a vista cara as obras do pasado, concretamente cara aquelas ás que a ideoloxía da ditadura considera como as épocas dou-

² Decreto de 11 de marzo de 1941 sobre restricciones en el uso del hierro en la edificación en BOE 71 (12/03/1941) P.1767.

radas de España: o reinado dos reis católicos e dos Austrias, o barroco, etc... Se ben é certo que esta corrente non chegará a ser predominante e as intencións do poder por manifestarse a través da arquitectura quedará relegados, a miúdo, a soamente mostrar a simboloxía do réxime en lugares ben visibles.

A mellor forma de definir a estética da arquitectura nesa época, sería dicir que non existía un estilo predominante sobre outros. Realmente dábase un certo eclecticismo, primando un estilo ou outro segundo o tipo de obra a construír. Así por exemplo, vemos que o academicismo foi empregado maioritariamente nas construcións oficiais, como símbolo de prestixio. Tamén apareceron historicismos a nivel local, como foi o caso da recuperación do barroco compostelán e mesmo o racionalismo volveu a xurdir, aderezado co art decó. Miguel Abelleira define esta situación, na súa tese doutoral La arquitectura en Galicia durante la autarquía: 1939-1953 da seguinte forma:

Al observar cuáles han sido las poéticas utilizadas por las arquitecturas a lo largo de los años de la Autarquía en Galicia, hemos podido comprobar, y por tanto afirmamos, que no hay ninguna predominante ni mucho menos dominante. [...] No creemos en las etiquetas como respuestas simplificadoras de la complejidad de la arquitectura. Pero si tuviésemos que poner una para calificar la poética de la época, sería indudablemente la de ecléctica. Los arquitectos utilizaron poéticas diferentes en obras similares en tiempos no muy distantes.³

³ (Abelleira Doldán, 2015, pág. Conclusiones 6/15)

I.2. Imaxe da Praza de España de Ferrol. Ao fondo, edificios construídos durante a época da autarquía con diversos linguaxes formais. Fotografía do autor

I.1.2. A arquitectura dos cines en Galicia

Antecedentes. A evolución das salas de cine dende comezos do S.XX

Os primeiros locais estables

A partir da segunda década do século XX, a popularización do cine provocará que se pase construír as primeiras salas de cine como actividade estable, substituíndo ós pavillóns e barracas nos que se acostumaban a realizar as proxeccións. Os cines comezan a ser edificios de certa relevancia, significándose dentro das cidades a través de ornamentadas fachadas de linguaxe ecléctico e historicista, ca intención de dignificar este novo tipo de ocio.

Nestas primeiras salas primará a funcionalidade e o pragmatismo na súa configuración, distinguíndose dos teatros tradicionais do S.XIX: as plantas adoptarán disposicións rectangulares ou trapeciais, enfocadas cara a pantalla, os palcos cambiarán a súa posición respecto á que tiñan nos teatros, xa que en lugar de dispoñerse acaroados ás paredes e de forma perpendicular á pantalla, posicionaranse en forma de amplos anfiteatros voados sobre o patio de butacas. Tamén se prescindirá ou se reducirá o tamaño de aqueles espazos anexos, como vestíbulos ou salas de descanso, necesarios nos teatros, pero que xa non resultan útiles para os cinematógrafos. As salas precisarán dun ambiente escuro e sen reflexos para as proxeccións, polo que os tons dos seus acabados serán escuros e as fachadas non contarán con ocos de iluminación. Moitos destes cambios foron postos de manifesto por arquitectos da época, como o exemplo de Teodoro Anasagasti na revista La construcción moderna en 1919, quen chega a afirmar que o cine debe adaptarse ás súas propias necesidades, xa que naquela época o cinematógrafo «aún en mantillas, carece de carácter»⁴.

Os teatros cine

Con todo, cara os anos vinte aparecen os chamados teatros-cine, que recuperan dunha forma arcaizante os modelos teatrais tradicionais do século XIX, especialmente reproducindo a

tipoloxía de teatros «á italiana»⁵. Recuperaranse as salas en curva, de planta elíptica ou de ferradura e rodeadas de palcos dispostos en altura que resultarán moi pouco prácticos para a visualización de películas. Estas salas estarán dotadas de escenarios completamente equipados, tanto para representacións teatrais como para as proxeccións. En xeral, contarán cunha ornamentación destacada, ás veces opulenta, centrada nos palcos, nos plafóns do teito e no arco do proscenio, pois serán locais influenciados polos grandes e luxosos cines estadounidenses da década dos anos dez, que á súa vez, toman como exemplo os grandes teatros do século XIX, como a Ópera de París de Charles Garnier ou o teatro de La Scala de Milán. Estes teatros-cine, pretendían desta forma transferir ó cine o prestixio e boato co que contaba o teatro. A dualidade destes locais como teatro e cine fará que gocen de certa versatilidade para ambos espectáculos, especialmente durante a época do cine mudo, posto que esta tipoloxía resultou bastante adecuada para ambos, xa que ambas representacións contaban con condicionantes acústicos moi semellantes.

Exemplos deste tipo en Galicia, atoparémolos no Teatro-Cine Royalty de Santiago, de 1921, o desaparecido cine Arriví de Cedeira, inaugurado en 1928 ou o teatro-cine Losada de Ourense de 1928⁶. Esta tipoloxía entrou en declive a finais dos anos vinte, se ben é certo que aparecerán exemplos máis, tardíos coma o teatro-cine Colón da Coruña, semella obedecer ó eclecticismo do período da autarquía, como veremos máis adiante.

O art déco na arquitectura dos cinematógrafos

O auxe do estilo art déco, infundido trala Exposition Internationale des Arts Decoratifs et Industriels Modernes de París en 1925, atopará nos cines unha das súas mellores formas de expresión. A popularidade desta corrente, xunto ca aparición do cine sonoro, provocará a depuración do excesivo ornato co que viñan decorándose as salas de cine, posto que supoñía un inconveniente á calidade acústica dos filmes. O déco asociouse desde un principio cos ideais de modernidade, elegancia e refinamento, acadando gran popularidade entre as décadas de 1920 e 1940. A súa estética tomará elementos de outras vangardas como o Cubismo, o Futurismo italiano, o construc-

4 (Anasagasti, (XVII) 1919)

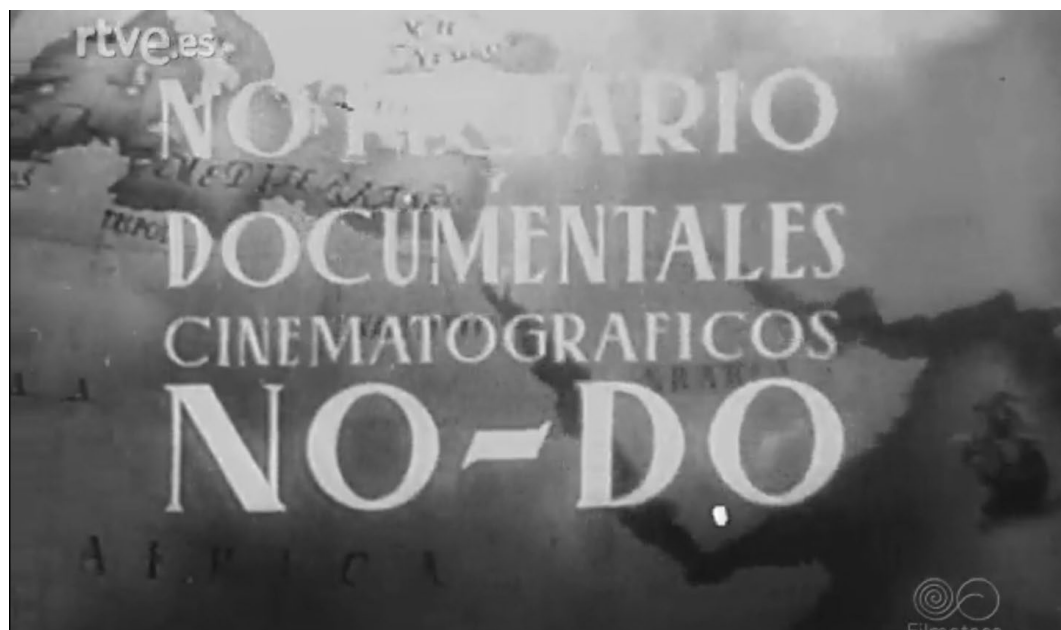
5 (Cabo Villaverde & Sánchez García, 2012, pág. 116)

6 (Cabo Villaverde & Sánchez García, 2012, págs. 116-124)

I.3 Teatro-cine Losada de Ourense
Fotografía: Xabier Novo
La Voz de Galicia

I.4. .Cabeceira do NO-DO de 1947
Fonte: FilMOTECA de RTVE

I.5. Cine Gran Teatro de Lugo
Fotografía X. Marra
La Voz de Galicia

tivismo ruso ou o movemento da Secession vienesa, pero quedándose nos aspectos formais e reformulándoos dunha maneira dulcificada e de forma meramente decorativa, máis do gusto da burguesía da época. O seu deseño, recorrerá a formas xeométricas estilizadas e de carácter vertical, o que se traducirá, polo xeral, en fachadas con perfís escalonados e molduras zigzagueantes.

O art déco será considerado como un estilo de transición ou charnela⁷, entre o eclecticismo e as primeiras arquitecturas modernas como o racionalismo ou o expresionismo. Con todo, estas últimas correntes contará cun curto recorrido, pois veranse freadas pola chagada da ditadura de Franco trala guerra civil, que pasou a asocialas cos ideais da República e o comunismo.

Os cines no período da autarquía

O auxe da industria do cine

A época da posguerra foi unha época especialmente frutífera en canto á difusión do cine. Isto non foi unha mera casualidade, pois supuxo unha válvula de escape para unha sociedade que saía dunha guerra civil, que vía nas películas unha forma de evasión á situación de miseria e represión na que estaba instalada.

O auxe deste negocio non pasou desapercibido para as autoridades, que viron no cine unha forma de manter calmada e entretida á poboación nuns tempos duros, pero, sobre todo, empregárono como modo de adoutramento especialmente eficaz. A partires do 1943, antes da proxección de cada película fíxose obrigatorio a emisión do NO-DO (NOticiario-DOcumental), a modo de propaganda do réxime. Nos seus primeiros anos tiñan o obxectivo de mostrar os triunfos bélicos, pero co paso do tempo, acabou sendo un informativo sobre os supostos logros técnicos acadados polo estado.

Por outro lado, recorríase á unha censura implacable, polo que calquera película debía ser revisada e aprobada pola Dirección General de Seguridad antes de ser proxectada. Tamén a Igrexa tiña potestade de exercer a censura dende a firma do Concordato co Vaticano en 1953, e mesmo chegará a elaborar unha clasificación propia sobre a perigosidade das películas.

⁷ (Cabo Villaverde & Sánchez García, 2012, pág. 145)

Outro mecanismo de control sobre os contidos dos filmes, foi a de facer obrigatoria a dobraxe das películas estranxeiras, co que se evitaba a posible difusión de ideas contrarias ó réxime.

Os condicionantes normativos

O funcionamento das salas de estaba regulado polo Reglamento de Policía y Espectáculos Públicos de 1935. En xeral, para a apertura de locais para espectáculos abertos ó público, debíase contar ca autorización do Goberno Civil da provincia, e para isto, era necesario achegar unha certificación por parte dun arquitecto no que se declarase as condicións de solidez e seguridade do edificio, ademais de acreditar o correcto funcionamento dos extintores instalados. Esta autorización debía ser renovada tódolos anos, para o cal, os locais debían someterse a unha inspección por parte das autoridades.

A norma fai especial fincapé nas medidas de seguridade de evacuación e contra incendios, clasificando os locais segundo o seu aforo e establecendo as pautas a cumprir, como o ancho dos corredores ou as dimensións das portas de saída e o seu sentido de apertura. Os asentos móbiles estaban prohibidos, agás nos palcos, para non alterar ou obstaculizar a circulación dos asistentes. Tamén cabe destacar, que se establecían medidas específicas para as cabinas de proxección, con motivo da súa susceptibilidade de producir incendios polo manexo de materiais inflamables.

Os edificios dos cines galegos

No tocante ós edificios destinados a acoller as salas de cine, debemos aclarar que existen, en liñas xerais, dúas categorías: os cines das cidades e os cines das vilas e aldeas. No primeiro caso, contarán cunha maior escala, pois deben satisfacer unha demanda de público maior, e buscarán ocupar os lugares máis salientables no tecido urbano para gañar protagonismo. A situación e o tamaño tamén gardarán relación cos usos cos que pode compartir o cine dentro do mesmo inmovible. Así, nas zonas urbanas, no caso de cinematógrafos de nova planta, buscarase rentabilizar a inversión engadindo ó programa outros usos como vivendas ou o incluso hoteis, como ocorreu co cine Avenida de Ferrol ou o teatro-cine Colón da Coruña.

Nas vilas, os cines contarán, loxicamente, con salas de tamaño máis modesto. Se ben moitos son construídos de nova planta, veremos que, a miúdo, reempregaranse os locais dedicados a salóns de baile, nos que compatibilizaranse ambos usos, como no caso do Cine Capitol de Oleiros ou do Floreal de Cedeira. Con todo, o feito de que o Regulamento de Policía y Espectáculos Públicos prohibise os asentos móbiles, reducirá en gran medida esta casuística. Haberá outros, como na caso do Cinema Feal, na parroquia fenesa de Magalofes, cuxo propietario, Cipriano Feal, solicitará ó Goberno Civil en 1952 permiso para un local destinado a bailes públicos e de sociedade xunto con sesións de cinematógrafo. Este recibirá a aprobación da súa solicitude ca condición de que cando se celebren sesións de cine, as butacas estean fixadas ó chan ebidamente⁸.

En ambos casos, cidades ou vilas, as arquitecturas dos cines deseñaranse co fin de convertelos en reclamos publicitarios, destacándose claramente do resto das edificacións como edificios singulares. Isto conseguírase fundamentalmente a través do tratamento da fachada, que se servirá de diversos recursos para ser o centro de atención visual, como buscar o énfase dentro dunha perspectiva urbana, a diferenciación mediante o xogo entre volumes ou o uso de certas linguaxes estilísticas. Tamén recorrerase ó emprego de elementos identitarios propios dos cines, como os rótulos onde figura o nome da sala, as marquesiñas nos accesos ou as carteleiras. Por último, outro recurso recorrente neste tipo de edificios, será o emprego de remates destacados na fachada, polo xeral no seu centro, co fin de singularizala. Estes adoptarán formas variadas, dende frontóns de corte clásico de tipo triangular, partido ou curvo, como os cines Capitol de Melide e Cardoeiro de Fene, ou ben describindo perfíles escalonados, de influencia racionalista ou art déco, como os cines Rex de Mugardos ou o Robles de Valdoviño.

Como xa se mencionaba no contexto arquitectónico deste apartado, o termo que mellor definiría a linguaxe arquitectónica neste período sería o de ecléctico, pois empregáronse diversos repertorios indistintamente, ás veces combinados entre si. Se ben é certo que a comezos dos anos corenta atoparemos un maior predominio do academicismo, co paso do tempo irase experimentando unha certa apertura cara novas formas, ata acadar unha recuperación da modernidade contra os anos 60⁹.

8 Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil.

9 (Cabo Villaverde & Sánchez García, 2012, pág. P. 172)

A configuración das salas adoitaba ser, en xeral, de planta rectangular, motivado principalmente pola economía de medios, pois isto axudaba a un mellor aproveitamento do espazo do local e da distribución das localidades. Como variantes, tamén atoparemos salas de planta trapezoidal ou embocada, co lado maior no fondo e o menor cotra a pantalla. De cara ós anos 60, comezaranse a empregar plantas de tipo ovalado, como a cine Perla de Perlío, adaptadas ós novos formatos de pantalla panorámica como o Cinemascope. Polo xeral, o chan da planta disporase en horizontal, pero tamén atoparemos solucións para a mellora da visibilidade, que consistirán en inclinar o patio de butacas. Cando a sala conte con máis plantas, estas dispoñeranse en unha ou dúas bandexas cunha forte pendente, como ocorría no cine Capitol de Ferrol, que contaba con dou amplos anfiteatros de formigón.

Ademais das salas, os cines contarán con outros espazos de menor magnitude de tipo accesorio, que complementarán o uso do edificio. Polo xeral, contarán cun vestíbulo de entrada, a miúdo chamado foyer, que servirá de comunicación ca sala. En todo caso, estes serán de moita menor dimensión que os existentes nos teatros en nos teatros-cine. En moitos casos, atoparémonos cunha zona habilitada para bar ou ambigú, destinada a vender refrixerios durante o cambios de bobina, ou se combinaban o uso de baile, durante os descansos. Os aseos eran obrigatorios segundo o Regulamento de Policía y Espectáculos Públicos, que salvo excepcións, estaban instalados lonxe da sala e con ventilación directa.

I.6. Teatro Colón da Coruña. Exemplo de edificio construído para levar a cabo as funcións de teatro e cine, cun patio de butacas á italiana.
Fotografía do autor

I.1.3. Os cines da comarca de Ferrol

Como xa se mencionou anteriormente, durante a ditadura franquista proliferou a construción de cines por toda Galicia, e na comarca de Ferrolterra non ía ser menos. A proximidade entre unha gran cantidade de concellos, favorecida polo transporte marítimo a través da ría, traducíuse nunha gran oferta cinematográfica, non só concentrada na cidade de Ferrol, senón que cada concello contará con un ou varios cines funcionando simultaneamente. Como exemplos, podemos citar o do concello de Mugardos, onde os cines Zárate e Rex funcionaron conxuntamente durante case trinta anos, situados na mesma rúa a escasos vinte metros de separación. Será especial o caso de Fene, no que chegaron a estar en funcionamento ó mesmo tempo oito locais, resultando unha sala de cine por cada 1.000 habitantes durante os anos 1940 e 1950¹⁰.

En Ferrol, debido ó seu carácter urbano, veremos que se abrirán a meirande parte deles. A cidade departamenta tamén acollerá ós de maior tamaño, sendo o cine Capitol, con aforo para algo máis de 1000 persoas, o máis grande deles, seguido polo cine Avenida, construído conxuntamente cunha promoción de vivendas e con capacidade para 700 espectadores aproximadamente. Tamén cabe destacar o teatro Jofre, o principal teatro da urbe, no que ademais das representacións teatrais tamén se proxectaban películas, e que conta cunhas 556 localidades.

No caso das vilas dos arredores, as primeiras salas xurdirán a partir de salóns de baile, que comezarán a incorporar espectáculos de cine de forma previa ás funcións, como é o caso do cine Maceiras en Fene ou o Salón Arizona de Narón. Moitos destes locais continuarán compaxinando amabas actividades de forma simultánea, especialmente nos lugares máis pequenos, para así poder soste economicamente a actividade, como ocorreu nos cines Galicia e Feal, ambos en Fene.

As cifras

A relación dos cines que chegaron a abrise na comarca ó longo do século pasado, entre os propios cinematógrafos e outros locais onde tamén se proxectaron filmes de forma simultánea a outras actividades, como os bailes ou o teatro, foi de 53

10 (Calvo Teijo, Vázquez Aneiros, & Arias Rei, 2011)

aproximadamente. Estes repartíronse entre Ferrol e os concellos do arredor da seguinte forma:¹¹

Ares: 3

Fene: 10

Ferrol: 29

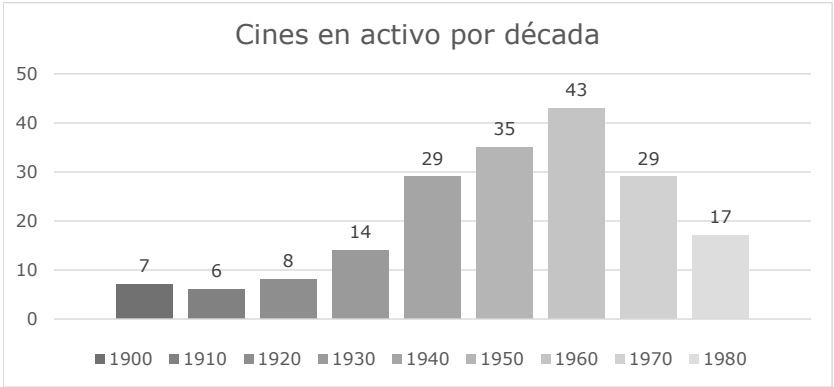
Mugardos: 3

Narón: 12

Neda: 6

Se ademais, comprobamos o número de salas de cine operativas por década, podemos comprobar o auxe que cobran a partir da década de 1940, chegando ó seu máximo nos 60, momento a partir do cal, a actividade entrará en decadencia, motivada entre outros factores, porque a popularización da televisión competirá directamente ca industria das salas de cine.

Número total de cines abertos na comarca por décadas:¹²

Os autores

Os proxecto dos cines da comarca de Ferrol, comprendidos entre os anos 40 e 70, tanto de obra nova como de adaptación e reforma de edificios existentes para este uso, foron elaborados

11 Fonte: (Cabo Villaverde & Sánchez García, 2012) e (Calvo Teijo, Vázquez Aneiros, & Arias Rei, 2011)

12 Fonte: (Cabo Villaverde & Sánchez García, 2012) e (Calvo Teijo, Vázquez Aneiros, & Arias Rei, 2011)

I.7. Fachada do Teatro Jofre. Ferrol
Fotografía do autor

I.8. Cine Avenida. Ferrol. 1946
Fotografía do autor

I.9. Cine Rex. Mugardos. Inauguración: 1949
Fonte: Cabo Villaverde, J. L., & Sánchez García, J. Á. (2012)

fundamentalmente por tres arquitectos, todos eles residentes na cidade de Ferrol. Estes foron Rodolfo Ucha Piñeiro, Nemesio López Rodríguez e Vicente García-Lastra. A maiores, tamén atoparemos obras de outros autores, que por certas circunstancias, recalaron na zona. Nestes arquitectos vemos unha liña arquitectónica moi en consonancia da época, pois todos eles empregarán distintas linguaxes arquitectónicas de forma simultánea durante o período que nos ocupa, dende de un academicismo máis clásico ata un vangardismo de influencia racionalista ou art déco.

Rodolfo Ucha Piñeiro

Rodolfo Ucha Piñeiro (1882-1981), ostentará o cargo de arquitecto municipal de Ferrol entre os anos 1908 e 1936. A súa obra arquitectónica de máis interese corresponde ós primeiros anos do século XX, caracterizada polo modernismo, período do que data a reforma da fachada do teatro Jofre (1921). Se ben na súa produción arquitectónica non serán moi abundantes os edificios destinados a cines, si atoparemos un exemplo destacado, como é o cine Callao (1935), na cidade de Ferrol, cunha marcada influencia da arquitectura racionalista, que por desgraza foi derrubado no ano 1976.

Nemesio López Rodríguez

Nemesio López Rodríguez (1907-1983), tomará o posto de arquitecto municipal da cidade de Ferrol trala renuncia ó posto de Rodolfo Ucha en 1936 e se converterá nun dos arquitectos máis prolíficos da cidade e da contorna durante este período. Dentro da súa obra atopamos multitude de cines en Ferrol e os seus arredores, dos que destacan o proxecto para o cine Avenida (1946), o Madrid-París (1946), o Palacio de Cristal (1953) ou o Salón Valencia (1955), todos eles en Ferrol, ou o cine Madrid (1947) en Neda e o Rosales (1945) de Fene.

Vicente García-Lastra

Vicente García-Lastra Rivera (1912-1997), arquitecto barcelonés de orixe galega, instalárase en Ferrol a mediados dos anos 40. A súa obra destacará no eido residencial e sobre todo

no relixioso, pois ostentou o cargo de arquitecto diocesano de Mondoñedo-Ferrol. No relativo ós cines, levou a dirección da obra do cine Avenida de Ferrol¹³, en colaboración con Nemesio López Rodríguez, e diversos cines nas vilas dos arredores como o Cardoeiro (1953) e o Feal (1952), ambos en Fene e o cine Pedroso (1963) en Narón. Tamén se lle atribúe a autoría do Cine Adriano, aínda que se descoñece o alcance da mesma.

Outros

Entre os demais arquitectos que realizaron proxectos para salas de cine na comarca, atopamos algúns dos que desenvolvían a súa actividade profesional na cidade da Coruña. Este será o caso de Santiago Rey Pedreira (1902-1977), arquitecto municipal da cidade da Coruña, quen deseñará o Cinema Ferrol (1932), considerado o primeiro salón dedicado exclusivamente a cine da cidade departamental¹⁴, situado nun edificio en esquina entre a rúa María e Rubalcaba, proxectado por Rodolfo Ucha Piñeiro en 1932. Tamén Leoncio Bescansa (1879-1957), contará co Cine Rex de Mugardos (1947), coñecido como o cine novo, en contraposición ó cine Zárate, que a partir de entón pasou a ser o cine vello.

Como caso especialmente singular, atoparemos unha obra do arquitecto madrileño Luís Martínez-Feduchi Ruiz (1901-1975), autor do célebre Edificio Carrión de Madrid, o cal acollerá tamén o cine Capitol. Durante a súa estancia en Ferrol, mentres dirixía as obras do Instituto Nacional de Enseñanza Media, (1941-1952) actualmente instituto Concepción Arenal, encargáraselle o proxecto para un cine. Este será o cine Capitol de Ferrol, de igual nome que o da capital estatal, e que cas súas máis de 1000 localidades, repartidas entre o patio de butacas e dúas alturas con anfiteatros, será o cine de maior tamaño construído na cidade de Ferrol.

¹³ (García-Lastra, 2019)

¹⁴ (Calvo Teijo, Vázquez Aneiros, & Arias Rei, 2011, p. 49)

I.2 Orixe do cine Adriano.

I.2.1. O promotor indiano: Antonio Fernández Fernández

Camiño da emigración

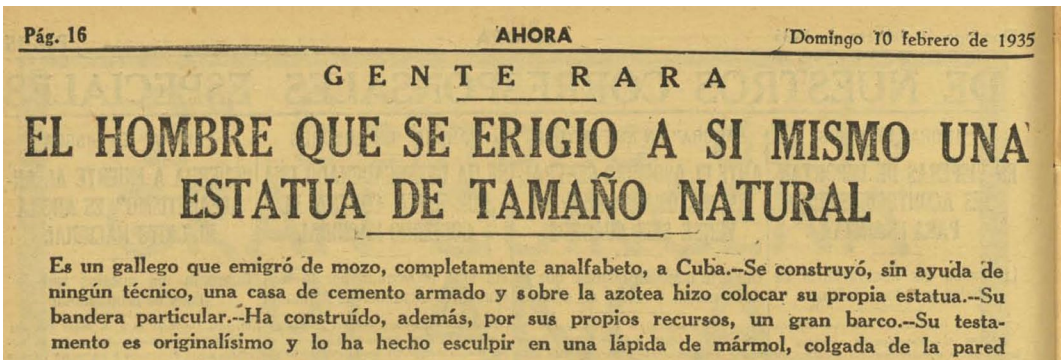
Antonio Fernández Fernández, será un de tantos galegos que, ante a situación de pobreza existente na Galicia de finais do século XIX, decidirá tomar o camiño da emigración co fin de aspirar a unha vida mellor. Todo o que se coñece a día de hoxe sobre a súa vida débese ós testemuños ofrecidos pola súa familia, especialmente ó de Adriano Fernández, sobriño neto seu, descendente por parte do seu irmán Bernardo. Tamén atopamos unha curiosa reportaxe que lle fixeron en 1935 a raíz da construción da súa propia casa, no diario madrileño *Ahora*, do que era director e propietario Luis Montiel e subdirector Manuel Chaves Nogales.

Nacido no ano 1872 na parroquia fenesa de Barallobre, Antonio Fernández Fernández toma rumbo ás Américas no ano 1889, con tan só 16 anos e sen ningún tipo de formación previa, pois a tónica xeral na meirande parte da poboación rural de Galicia, seguía sendo o analfabetismo. Parece ser que puido marchar na compañía dun enxeñeiro procedente da Ribeira de Maniños, do que a día de hoxe, descoñécense máis datos¹⁵. Ó igual que a maioría dos emigrantes da comarca de Ferrol, o seu destino será a illa de Cuba, pero a diferenza de moitos dos seus paisanos, que adoitaban dirixirse á cidade da Habana, Antonio Fernández instalárase na cidade de Cienfuegos, na zona central da illa, a uns 245 km da capital. Esta cidade, asentada na Bahía de Jagua, tamén chamada a «Perla do Sur» pola súa beleza, ten a súa orixe no asentamento de colonos franceses a comezos do século XIX, polo que conta cun interesante pasado ilustrado. O igual que no resto da illa, a urbe experimentará un importante desenvolvemento industrial e comercial a comezos do século XX polo auxe da produción de azucre e os intercambios a través do seu porto.

Nesta cidade, Antonio Fernández Fernández comezará primeiro a traballar como carpinteiro¹⁶, seguramente como aprendiz,

¹⁵ (Fernández Marta, 2019)

¹⁶ (Carriba, 1935, pág. P. 16)

I.10. Titular do artigo “El hombre que se erigió así mismo una estatua de tamaño natural” do diario *Ahora*
Fonte: Biblioteca Nacional de España

I.10. Antonio Fernández Fernández
Arquivo persoal de Adriano Fernández Marta

se ben os seus herdeiros afirman que tamén puido comezar nas obras do ferrocarril¹⁷. Co tempo, chegará a converterse en director de taller e despois pasarase ó sector da construción, sendo xefe de obras e, posteriormente, contratista, concibindo e trazando el mesmo os planos de novas edificacións¹⁸. A súa estancia na illa coincidirá ca época de bonanza económica coñecida como as vacas gordas, na que que propiciou o crecemento do sector da construción, especialmente dentro da clase burguesa, que buscaba facerse notar a través das súas ostentosas vivendas, e ademais precisa de construír edificios vinculados ós negocios, como os bancos, e ó lecer, como teatros e sedes de sociedades lúdicas, o cal explicaría que fixese fortuna neste sector. Tamén se sabe que durante a súa estadía na Perla del Sur recibiu formación, aprendendo a ler e escribir, ademais de ir empapándose dunha ideoloxía de carácter republicano e obreiro, que poderíamos incluso clasificar como socialista, como pode constatarase polos testemuños cos que se conta, ademais dos escritos das placas de mármore existentes na súa propia vivenda, que describiremos máis adiante.

Se ben a maioría das asociacións formadas por emigrantes estaban situadas na Habana, como o Centro Galego ou as diversas sociedades de instrución, en Cienfuegos tamén atoparemos agrupacións deste tipo, especialmente de beneficencia e socorros mutuos como a Sociedad de Beneficencia de naturales y oriundos de Galicia¹⁹, buscando dar apoio e asistencia ós emigrantes residentes na cidade. Outras terán carácter lúdico e recreativo, como o Casino Español de Cienfuegos, ou mesmo cultural dedicadas á música, como o Orfeón Gallego Rumores del Miño. Estas sociedades contarán tamén con publicacións propias, nas que se relataban as actividades desenvolvidas, así como tamén se buscaba difundir a cultura rexional. Atopamos así o caso de El Avisador Galaico, órgano da Sociedad de Beneficencia de naturales y oriundos de Galicia, e o primeiro periódico en galego da illa²⁰. Se ben, trala independencia de Cuba de España, todas as sociedades rexionais decidirán fusionarse no Casino Español²¹. Descoñecemos a día de hoxe se Antonio Fernández chegou a formar parte dalgunha destas sociedades, aínda que resultaría máis que probable, pois adoitaban instruír ós emigrantes co fin de mellorar as súas condi-

cións durante a súa estancia na illa. Ademais, coñecemos pola reportaxe do diario Ahora, que Antonio Fernández Fernández pasou alí un tempo convalecente, polo que sería factible que fose asistido pola Sociedad de Beneficencia de naturales y oriundos de Galicia.

- [...] *En América me sentí aquejado, en clerta ocasión de una enfermedad grave de la que convalecí a la sombra de un espléndido tejo. Como recuerdo quiero plantar ahora otro al lado de la que va a ser mi casa. Cuando me sorprendan los achaques de la vejez vendré a cobijarme bajo su sombra.*

*Y plantó el tejo.*²²

O indiano, retornará definitivamente a Barallobre no ano 1923, parece ser que aqueixado novamente de problemas de saúde²³. Outro factor que puido ser determinante para a súa volta, foi que, como se mencionou anteriormente, as condicións económicas da illa mudaran a peor como consecuencia da caída do prezo do azucre.

A casa da maleta

Un vez de volta en Barallobre, instalárase na casa natal, agora propiedade dun dos seus tres irmáns. Ó pouco, adquire a finca situada en fronte, co fin de construír alí a súa nova vivenda. A través da experiencia adquirida na súa profesión, contará con amplos coñecementos sobre construción e arquitectura, os cales empregará para edificar o coñecido coma Chalé do Adriano ou a Casa da maleta. Esta vivenda comezouna a construír el mesmo xunto ca súa familia, finalizándose catro anos despois en 1925. Érguese nunha situación destacada, sobre una forte pendente e dominando as vistas sobre a ría de Ferrol.

Volumetricamente, o edificio resólvese en dúas alturas, estando a planta baixa por debaixo da rasante da estrada, a modo de semisoto. En planta alta, adopta unha disposición de polígono de oito lados con forma de frecha, ordenada respecto a un eixo de simetría central, cunha configuración que parece máis propia dunha construción en esquina que dunha vivenda illada.

17 (Fernández Marta, 2019)

18 (Carriba, 1935, pág. P. 16)

19 (Sueiro Rodríguez, 1998, p. P. 332)

20 (Sueiro Rodríguez, 1998, p. P. 333)

21 (Sueiro Rodríguez, 1998, p. P. 342)

22 (Carriba, 1935, pág. P. 17)

23 (Fernández Marta, 2019)

I.11. Fachada frontal da Casa da maleta
Fotografía do autor

A cuberta é plana, de clara influencia colonial, protexida por unha balaustrada de formigón dende a cal accédese ó elemento máis característico da casa, unha cúpula formada por oito nervios a modo de miradoiro sobre a ría de Ferrol, coroadada pola efixie do propio Antonio Fernández, representado ca maleta no chan, un gabán baixo o brazo esquerdo e sostendo un facho no dereito, que contaba cunha esfera de vidro con iluminación propia.

A estatua conta cunha base, na cal quedaba inscrito un claro exemplo do pensamento deste indiano: «Mi Dios es el trabajo: el mundo mi tumba». Esta inscrición foi borrada durante a guerra civil, xa que Antonio Fernández figuraba nas listas do réxime, moi probablemente polas súas ideas de tendencia socialista.

Estruturalmente, a edificación conta cun basamento en planta baixa de cachotaría de pedra, mentres que os muros son de ladrillo, resolvéndose o conxunto da estrutura dos pisos con pilares e forxados formigón armado. Segundo parece, Antonio Fernández tería aprendido o uso desta técnica construtiva en Cuba²⁴, ademais, este uso tan temperá do formigón, podería tratarse dun dos primeiros exemplos do emprego deste material con fines estruturais na arquitectura dentro da comarca de Ferrol, tendo en conta que popularmente existe a crenza de que o primeiro edificio construído con este sistema na cidade departamental foi o edificio do Casino Ferrolano, obra de Rodolfo Ucha Piñeiro de 1925.

No gran espazo central da vivenda, sitúanse cinco placas de mármore fixadas nas paredes. Nelas Antonio Fernández deixou por escrito unha sorte de testamento ideolóxico. Os títulos de cada unha delas son os seguintes: «LA PATRIA», «QUEDA DISPUESTO», «LO PASADO», «LO PRESENTE» e «EL PORVENIR». Como exemplo do seu pensamento, reproducése a continuación o contido de «LO PRESENTE»:

Los pueblos despiertan rebeldes con entendimientos distintos de lo pasado. Para imponer algo verdad de las palabras de Cristo, toda persona en el mundo tiene obligación de producir algo de lo que es necesario para vivir, ser estudioso para inventar algo útil para los demás, única ambición y grandeza que no daña a nadie. Luchar para conseguir que los incapacitados para poder trabajar sean los únicos que tienen derecho a vivir sin producir y que los padres no encu-

bran a sus hijos el mal que éstos hacen, único medio de conseguir no ser tiranos unos para los otros y poder decir que la palabra Humanidad es verdad.

Barallobre, 28 de mayo de 1925. — Antonio Fernández.²⁵

Na vivenda recoñécense de forma clara as influencias nesta vivenda dos palacetes de Cienfuegos, especialmente a do coñecido como «Palacio de Ferrer». Chama a atención as múltiples similitudes existentes entre ámbalas dúas construcións: a configuración do balcón en esquina, nos dous casos sostidos por unha grosa columna moi ornamentada, o remate cunha cúpula aberta a modo de miradoiro, as cubertas dos balcóns das fachadas sostidas con columnas, o emprego do orde toscano nas pilastras de planta baixa e o xónico nas da alta, etc... Sen dúbida, o análise comparativo entre ámbalas dúas edificacións podería dar lugar a outro tema investigación. Por todo isto, non sería de estrañar que Antonio Fernández seguise de moi preto as obras da súa construción, ou mesmo chegara a ser partícipe nelas, pois as datas de construción coinciden cas da súa estancia en Cienfuegos e resultan moi próximas á do inicio de construción da súa vivenda.

I.12. Estatua de Antonio Fernández Fernández sobre a cúpula da Casa da maleta
Fotografía do autor

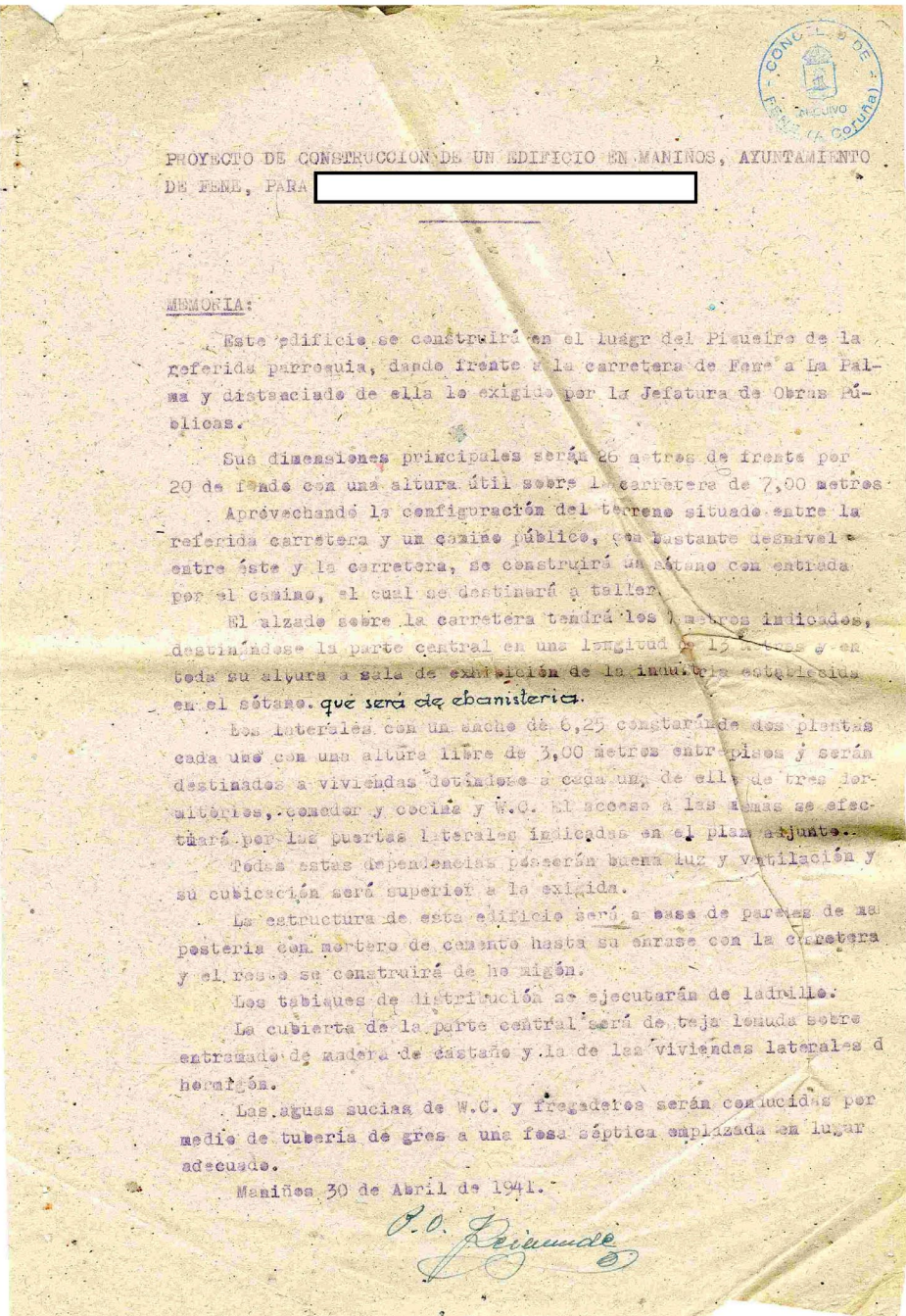

I.13. Palacio de Ferrer en Cienfuegos
Foto: M & G Therin-Weise
Fonte: UNESCO

24 (Carriba, 1935, pág. P. 17)

25 (Gacía Permuy, 2008, pág. P. 4)

I.14 "Proyecto de construcción de un edificio en Maniños, ayuntamiento de Fene". Asinado o 30 de abril de 1941 O nome do titular, aparece censurado pola normativa de protección de datos.
Fonte: Arquivo municipal do concello de Fene

I.2.2 Orixe e construción do cine

As orixes

Como xa se mencionaba no comezo, segundo Adriano Fernández, sobriño neto de Antonio Fernández, o cine podería terse comezado a construír a mediados ou finais da década de 1920²⁶, probablemente á par que as obras da Casa da Maleta, aínda que non existen documentos gráficos ou escritos que o confirmen, aínda que unha posible mención podería aparecer no artigo de Lorenzo Carriba no diario Ahora, na que realiza a seguinte afirmación:

*Todos los compatriotas suyos, que emigraron anal-fabetos al despuntar de la mocedad y regresaron después ricos al humilde rincón hogareño, han llevado a cabo obras filantrópicas, como construcción de hospitales, escuelas, bases de enseñanza agrícola o cualquier otra medida encaminada a elevar el nivel moral y cultural de sus convecinos.. Don Antonio ha sabido cumplir también esa obligación, como lo prueban el teatro y la biblioteca de su pueblo natal; pero, además, ha sabido llevar a la práctica la idea más natural del mundo, a pesar de su aparente presuntuosidad: se ha hecho erigir una estatua a sí mismo.*²⁷

A biblioteca á que alude a reportaxe, podería tratarse da pequena biblioteca ó aire libre coa que contaba o monumento ó Camiñante Descoñecido, inaugurado en Barallobre no ano 1934, aínda non temos constancia da participación do indiano na súa construción. Por outra banda, non se sabe realmente a que teatro estría aludindo no artigo, pois non se ten constancia doutros teatros na zona ou arredores. Este dato podería confirmar o apunte de Adriano Fernández, polo que non se descartaría a década de 1920 como posible orixe da construción do edificio.

Con todo, a primeira documentación da que se ten constancia relativa ó cine é un escrito redactado con data de 16 de novembro de 1940 por Antonio Fernández Fernández, na que solicita licencia para a construción dun edificio de planta baixa e soto, de 10 metros de fronte e situado a 4 metros de distancia da aresta exterior do lado dereito da estrada de Fene ó castelo da Palma, no kilómetro 4 hectómetro 2, o cal será destinado a

taller de ebanistería²⁸. Dado que estas obras estaban suxeitas á servidume da Estrada da Palma, a solicitude foi trasladada ó departamento de Obras Públicas da provincia da Coruña, dende o cal se informa favorablemente na data do 6 de marzo de 1941.

Aproximadamente dous meses máis tarde, consta entregado no Concello de Fene, o Proyecto de un edificio en la parroquia de Maniños, ayuntamiento de Fene, asinado en Maniños, con data de 30 de abril de 1941, por B. O. Raimunde. Este proxecto consta de unha memoria escrita, na que se describe de novo o edificio, desta vez dunha forma máis aproximada ó que realmente terminaría por construírse, xa que fala dun inmoble de 26 metros de ancho e 20 de fondo e unha altura útil sobre a estrada de 7 metros. Aproveitando o desnivel do terreo construírse un soto, no cal se instalará unha industria para ebanistaría. A parte central da edificación, utilizarase nunha lonxitude de 13 metros e en toda a súa altura á exhibición da dita ebanistería, mentres que os laterais do edificio, contarán cun ancho de 6,25 m, e neles instalarase vivendas, dotadas de tres dormitorios, comedor, cociña e cuarto de baño. A memoria tamén describe a estrutura, que consistirá en muros de cachotaría tomados con morteiro de cemento no soto ata o nivel da estrada, e o resto do edificio de formigón. Indícase que os tabiques serán de ladrillo, mentres que a cuberta da zona central será de tella sobre entramado de madeira, mentres que a das vivendas laterais será de formigón. Nesta mesma memoria afirmase que se axuntan os planos correspondentes ás ditas obras, mais estes non constan de momento no Arquivo Municipal, polo que se descoñece o seu paradiro.

O último documento que consta a día de hoxe no arquivo municipal, está firmado en Barallobre o 20 de setembro de 1941, no que Antonio Fernández novamente solicita permiso para a construción dun edificio no lugar da súa propiedade situado no Piqueiro, na parroquia de Barallobre, fronte á estrada de Fene ó Castelo da Palma, destinando o soto a taller de ebanistería e a planta alta a exposición e venta de mobles na súa parte central, mentres que nos laterais situaríanse dúas vivendas en cada un. Probablemente, esta instancia corresponda á solicitude de licencia do proxecto anteriormente descrito, pois a descrición do edificio resulta practicamente idéntica.

Vemos que na información existente no arquivo municipal, non

²⁸ Arquivo Municipal de Fene. Expediente de concesión de licenza de obras para construír un edificio situado no lugar do Piqueiro, parroquia de Barallobre. Anos 1940-1942

²⁶ (Fernández Marta, 2019)

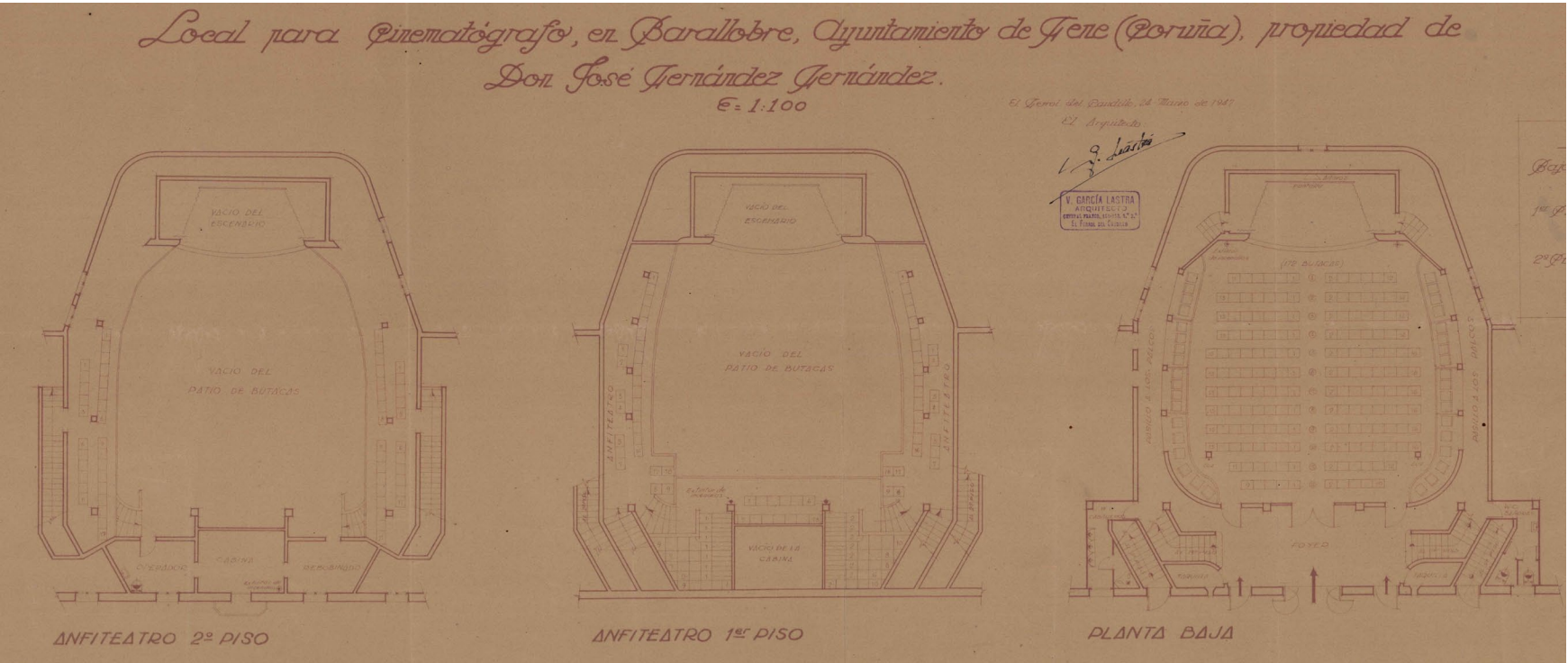
²⁷ (Carriba, 1935, pág. P. 16)

chega a constar en ningún momento a intención de construír un cine, de feito, o seu lugar estaría ocupado por un local para a exhibición dos produtor elaborados na ebanistería situada no soto. Por outra banda, segundo a información obtida dos herdeiros do cine Adriano, nun principio, o uso ó que se quería destinar o edificio era a acoller un centro social ou un casino²⁹, da mesma forma que se viña realizando por asociacións de tipo lúdico da comarca, como no caso dos casinos de Mugar-dos ou Ares.

A primeira mención escrita ó cine Adriano corresponde co proxecto de Local para cinematógrafo, propiedad de José Fernández Fernández en el término municipal de Fene (provincia de La Coruña)³⁰ firmado polo arquitecto Vicente García-Lastra en Ferrol o 24 de marzo de 1947. O primeiro que chama a

atención do proxecto, é que figura como promotor José Fernández Fernández, un dos tres irmáns de Antonio Fernández Fernández, xa que este último falecera un ano antes. O proxecto de García-Lastra consta dunha memoria, na que describe os sistemas construtivos e a distribución dos espazos que compoñen o local destinado a cinematógrafo, facendo un especial énfase na descrición do aforo, nas vías de evacuación, nas medidas hixiénico-sanitarias e de protección contra incendios, todo orientado a dar cumprimento ó Reglamento de Policía y Espectáculos Públicos de 1935. Tamén acompáñase duns planos, nos que se representa a fachada principal, unha sección e as plantas do cine: o patio de butacas e os dous anfiteatros, cas localidades sinaladas, resultando un aforo total de 389 persoas. Con todo, estes planos presentan algunhas leves diferencias ca realidade construída actual. Cabe destacar que

I.15. Planos do proxecto de "Local para cinematógrafo, en Barallobre, ayuntamiento de Fene (Curuña), propiedad de Don José Fernández Fernández
Arquitecto: Vicente García Lastra
Fonte: Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil.

29 (Fernández Marta, 2019)

30 Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil. Local para cinema-tógrafo, propiedad de José Fernández Fernández en el término municipal de Fene (provincia de La Coruña)

en todo o proxecto non se fai mención ó resto dos espazos do edificio, salvo na memoria, na que se fai alusión á existencia dunha instalación de tipo industrial baixo a sala, referíndose ó local da ebanistaría. Tal é o caso, que nos planos aparecen liñas de corte, que interrompen o debuxo omitindo os laterais do edificio.

Segundo consta fondo do Goberno Civil da provincia da Coruña, depositado no Arquivo do Reino de Galicia, o 5 de setembro do ano 1947, Bernardo Fernández Fernández, outro dos irmáns de Antonio Fernández, presenta unha solicitude ante o Goberno Civil, co informe favorable do Concello de Fene, para habilitar un local da súa propiedade para sala de cinematógrafo, para o cal aporta os planos correspondentes. Esta, será aprobada o día 4 de novembro dese mesmo ano.

A concesión da actividade do cine será ofrecida, en primeiro lugar, ós empresarios dos cines das parroquias máis próximas, entre eles a Francisco Lamas, do cine Franlaza de Fene e a Antonio Maceiras, do cine Maceiras de Barallobre, máis parece que ningún deles quixo facerse cargo do Adriano³¹, polo que será finalmente Antonio Diego Manzano quen se fará cargo do cine. O mesmo solicitará o día 17 de decembro de 1947 o permiso de apertura, afirmando que as obras de construción do local están rematadas conforme ós planos aprobados³². Manzano, era un empresario ferrolán, quen tamén ostentaba naquela época a explotación do Cinema Ferrol, e que tamén rexentou máis tarde o cine Atenas, ambos na cidade de Ferrol, xunto co cine Madrid de Neda³³.

Discusións sobre a autoría do cine

Se ben algo segue sen estar claro, é a quen pertence a autoría do cine. A maioría de autores e publicacións coinciden en que a autoría do cine Adriano corresponde ó arquitecto de orixe catalá e afincado en Ferrol, Vicente García-Lastra Rivera (1912-1997)³⁴. Isto débese a que a única documentación gráfica relativa ó cine corresponde ó proxecto para cinematógrafo, firmado por este arquitecto, en Ferrol o 24 de Marzo

31 (Teijeiro Varela, 2019)

32 Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil.

33 (Calvo Teijo, Vázquez Aneiros, & Arias Rei, 2011)

34 (Soraluce Blond & Fernández Fernández, 1999), (COAG, 2000), (Calvo Teijo, Vázquez Aneiros, & Arias Rei, 2011)

de 1947, mais, como quedou demostrado anteriormente, o edificio no que se sitúa o cine do proxecto de García-Lastra, xa estaba construído con anterioridade.

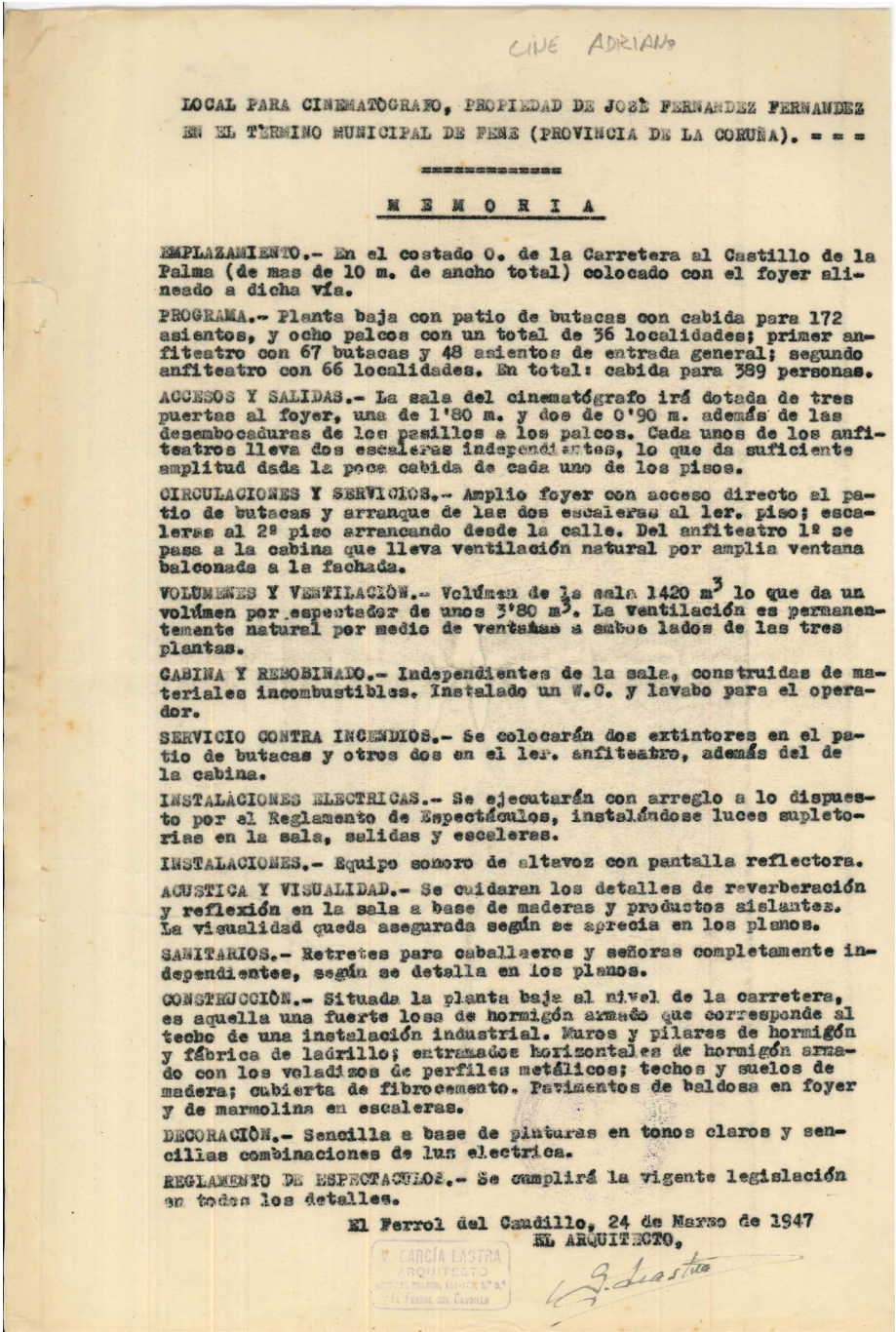
SCabe a posibilidade de que o edificio puidera comezar a construírse na década de 1920, como se apuntaba dende a propiedade³⁵, mais a día de hoxe non atopamos documentos que o corroboren. Polo tanto, a primeira noticia documental sobre o edificio do cine é a instancia que presenta Antonio Fernández en 1940 é para a construción dun pequeno edificio duns 10 metros de fronte, dedicado unicamente a ebanistería. Isto lévanos a pensar que o construtor deste edificio ía ser el mesmo, xa que contaba cos coñecementos necesarios que adquirira na súa estancia en Cuba, como fixera da mesma forma ca súa propia vivenda.

Máis tarde, ca aparición do Proyecto de un edificio en la parroquia de Maniños, ayuntamiento de Fene do 30 de abril de 1941, no que se describe o edificio da forma mais aproximada ó seu estado actual, aparece firmado polas iniciais B. O. e o apelido Reimunde. Descoñécese a día de hoxe a quen correspondería esta sinatura, pois non se ten constancia da existencia na zona de algún arquitecto con ese apelido.

Por outra banda, segundo a información que aporta o proxecto de Local para cinematógrafo, propiedade de José Fernández Fernández en el término municipal de Fene (provincia de La Coruña) de Vicente García-Lastra en Ferrol o 24 de marzo de 1947. o proxecto mencionado está composto polos planos de distribución do cine, facendo especial fincapé no aforo, na iluminación e nas medidas de protección contra incendios. Estes planos presentan leves variacións respecto da obra construída, e neles non figuraran nin as vivendas dos laterais nin a ebanistería do semisoto. Acompáñase dunha memoria escrita na que se describe de forma breve o proxecto, figurando a ocupación prevista, xunto cas instalacións, os acabados e a estrutura.

Dá a impresión, polo tanto, que este proxecto elaborouse ca finalidade de obter a licencia como cine dun edificio que xa estaba construído ou case construído, pois non se están a mencionar obras que se vaian a realizar, máis ben estase a describir a súa configuración e as medidas de seguridade necesarias que debían cumprir as salas de cine da época. Outras razóns que reforzarían esta hipótese serían, primeiro, o escaso tempo que transcorre entre a firma do proxecto, 24 de marzo de

35 (Fernández Marta, 2019)

I.16. Memoria do proxecto de "Local para cinematógrafo, en Barallobre, ayuntamiento de Fene (Curuña), propiedade de Don José Fernández Fernández
Arquitecto: Vicente García Lastra
Fonte: Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil.

I.17. Peineta do cine Adriano, na que figura o ano da súa inauguración, xunto as iniciais do seu promotor A.F. (Antonio Fernández)
Fotografía do autor

I.18. Manuel Teijeiro, fronte á carteleira do cine Adriano
Arquivo persoal de Adriano Fernández Mara

1947, a solicitude de licencia para un local de cinematógrafo situado na estrada da palma, que realiza Bernardo Fernández Fernández³⁶ (irmán de Antonio Fernández) o 5 de setembro de 1947 e a inauguración do cine, o 25 de decembro dese mesmo ano. En segundo lugar, que para a obtención da licenza de actividade para un cine, era necesario presentar unha certificación que garantise o cumprimento do Regulamento de policía y espectáculos públicos vixente, expedida por un arquitecto, tal e como figura no seu artigo 4º:

*Artículo 4º. A toda instancia solicitando la apertura, que se presentará a la Autoridad gubernativa superior de la localidad, se acompañará certificación expedida por un Arquitecto, respondiendo de la solidez y seguridad del edificio, y otra certificación acreditativa de que los extintores de incendios, de marca aprobada, han sido recientemente cargados y se hallan en disposición de funcionar.*³⁷

Polo tanto, parece moi probable que a familia de Antonio Fernández, herdeira do edificio onde se ía situar o cine, solicitase os servizos de Vicente García-Lastra, cando a totalidade ou boa parte de edificio xa estaba construído, para así poder obter a licencia de actividade necesaria. De aí que nos planos orixinais limítase a representar unicamente o cine, e non os demais espazos do edificio.

36 Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil.

37 Orden aprobando el Reglamento, que se inserta, de Policía de Espectáculos públicos y de construcción y reparación de los edificios destinados a los mismos en Gaceta de Madrid 125 (05/05/1935) PP. 1056

I.2.3. Do esplendor á ruína

O comezo da actividade como cine e época de esplendor

O cine será inaugurado o día 25 de decembro de 1947, baixo o nome de Cine Adriano, na honra do pai de Antonio Fernández Fernández. A primeira película proxectada no mesmo será Dillinger, enemigo público nº 1, filme do ano 1945 protagonizada por Lawrence Tierney e Edmund lowe. Durante os primeiros anos do cine, a actividade do mesmo irá a cargo de Diego Manzano e durante este período, cóntase que incluso os porteiros e acomodadores chegarán a vestir uniforme³⁸. Xa na década dos 50, traspasará a titularidade a Carlos A. Vérez.

Durante a súa época en activo, o cine ofrecía sesións durante os sábados, domingos, luns, martes e xoves sendo a máis concorrida a infantil dos domingos ás tres da tarde. Tamén acostumábase a ofrecer proxeccións os días festivos. As sesións de cine eran anunciadas por medio de megafonía instalada no exterior do edificio, para o cal acostumábase a reproducir música, en especial a canción El negro zumbón, orixinal da película «Anna» de 1951 de Alberto Lattuada.

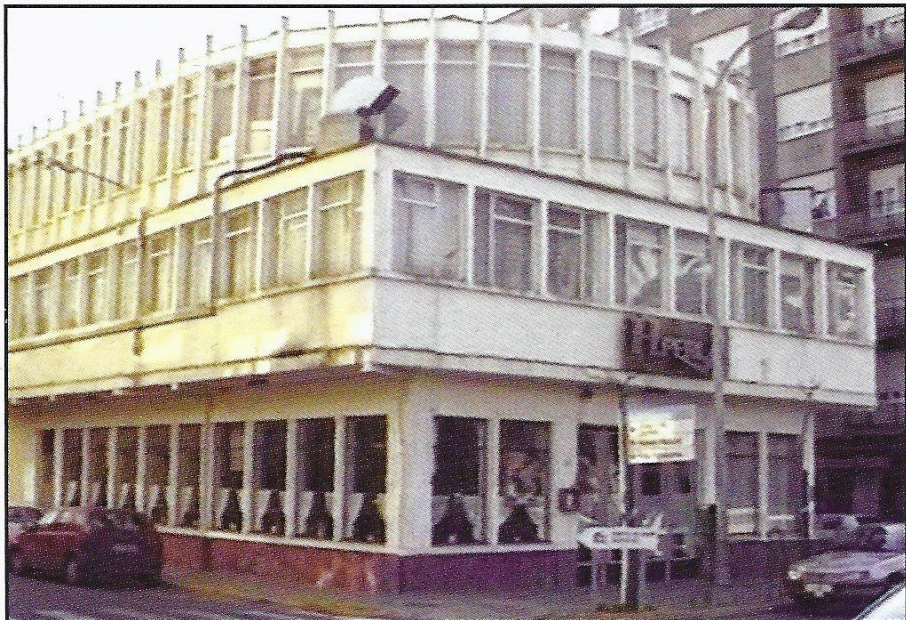
Son moitas as anécdotas que aínda se lembran polos seus propietarios e polos veciños da parroquia, como que normalmente as mozas acostumaban a sentarse no patio de butacas, mentres que os mozos escollían as zonas de entresuelo e xeral para así ver desde arriba ás rapazas e, de paso, montar barullo. Tamén se recorda que un ano, o día de reis sorteouse entre os asistentes xoguetes elaborados na ebanistería situada no edificio. Manuel Teijeiro, o operador de cámara, lembra con especial detalle como o histórico párroco de Barallobre, don Elías, pediulle nunha ocasión de que o avisase en canto chegara o NO-DO no que se narraba a chegada do home á lúa, ou como a parella da garda civil, vía as películas dende a cabina de proxección para que a xente non os vise mentres estaban de servizo³⁹.

Se ben nun principio, a sala estará destinada á proxección de filmes, tamén se dedicará ocasionalmente á celebración de bailes, que eran ofrecidos pola Comisión de festas e a Liga de Amigos de Barallobre. Como o Regulamento de Policía y Espectáculos Públicos polo que se rexían as actividades dos cines, prohibía expresamente os asentos móbiles, as butacas esta-

38 (Teijeiro Varela, 2019)

39 (Teijeiro Varela, 2019)

I.19. Cine Perla de Perlío
Fonte: Calvo Teijo, L., Vázquez Aneiros, A., & Arias Rei, M. X. (2011)

I.20. Libreto da obra “Memoria de de mortos e ausentes” de Roberto Vidal Bolaño
Arquivo persoal de Adriano Fernández Marta

ban fixadas ó chan con parafusos, polo que cada vez que se celebraba un evento destas características, as localidades eran retiradas do patio de butacas para liberar o espazo, gardándose estas no almacén do local comercial anexo. Tamén se desenvolveron outras actividades, xa que o párroco don Elías, mesmo chegou a traer algunha función de teatro e incluso Xoán Rubia e Xerardo Moscoso chegaron a facer no cine algunhas das súas primeiras actuacións⁴⁰.

As vivendas comezaron a estar habitadas á par que o cine abría as súas portas. Os primeiros inquilinos foron, nunha delas, o operador de cámara e a súa muller, mentres que a outra pasou a ser ocupada por unha parella de recién casados: Juan e María. Podemos atopar na rede o testemuño da propia María, protagonizando un vídeo realizado por Pitusa Arias para o proxecto Adriano, sesión continua⁴¹. Tamén é sabido, que Carlos Vérez, responsable do cine durante algúns anos, habitou unha das vivendas durante o tempo que rexentou o cine.

O comezo da decadencia do cine como forma de ocio, xunto ca aparición de novas salas con instalacións de proxección e acústica moito máis sofisticadas, terá como consecuencia o peche das pequenas salas situadas nas aldeas e parroquias, con dotacións máis modestas e con ofertas cinematográficas moito máis limitadas.

Neste sentido, cabe destacar o efecto que tivo nos cines do concello de Fene, a aparición do Cine Perla en 1959. Segundo figura nos fondos do Goberno Civil, o alcalde de Fene xustifica nun informe de 1958 dirixido ó Goberno Civil a instalación deste novo cine, debido a que a parroquia de Perlío era a única do concello que non contaba con sala de proxeccións e que ademais esta estaba a sufrir un gran incremento da súa poboación motivado polo pulo da industria naval de Astano. Tamén aduce a que a sala máis próxima, situada na parroquia de Fene, (probablemente aludindo ó cine Franlaza), non é suficiente para toda a demanda de espectadores:

⁴⁰ (Teijeiro Varela, 2019)

⁴¹ (Arias P. , 2015)

[...]éste en la actualidad se hace a todas luces insuficiente debido a que como es el único a él tienen que concurrir todos los vecinos de Fene, los de la parroquia de Perlío, parte de los de Sillobre y un gran número de otros lugares pertenecientes al inmediato Ayuntamiento de Neda⁴²

O novo cine Perla estará provisto dunha sala punteira para a súa época, cunha carteleira que iría soamente cunha semana de retraso respecto dos grandes cines de Ferrol⁴³. Contará ademais cunha importante sala de festas anexa, na que se celebraban distintos eventos, como bailes e mesmo vodas. Isto provocará que a demanda cinematográfica, e de ocio en xeral do concello e arredores, concéntrese neste lugar. Como consecuencia disto, ante a incapacidade de competir cunhas instalacións máis modernas e completas, a maioría das salas fenesas pecharán as súas portas nos anos 60 e 70.

No caso do o cine Adriano, a súa explotación pasará a mans de Antonio Rivera Pérez e Antonio Rivera Seco, propietarios tamén do cine Perla, no ano 1963⁴⁴. Mais, finalmente, no mes de febreiro do ano 1972, pechará as súas portas definitivamente, ca proxección do filme El señor de Hawaii, película do ano 1963 protagonizada por Charlton Heston, Yvette Mimieux.

Pech e abandono

Tralo cese da actividade como cine, a sala foi empregada a comezos dos anos 80 polo grupo de teatro local Tagallo como espazo de ensaio , para o cal, realizan labores de acondicionamento. Con todo, a actividade desta agrupación irá decaendo contra o final da década⁴⁵, quedando o edificio novamente sen uso.

Trala marcha do grupo teatral, o cine iniciará o seu longo período en estado de abandono, pois ademais da desaparición do seu uso como cine e posterior local de ensaio, tamén perdera o resto das súas funcións: a ebanistería pechara na década dos 60, as vivendas xa non contaban con ningún inquilino e o local

⁴² Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil. Informe da alcaldía de Fene do 28 de xaneiro de 1958.

⁴³ (Calvo Teijo, Vázquez Aneiros, & Arias Rei, 2011)

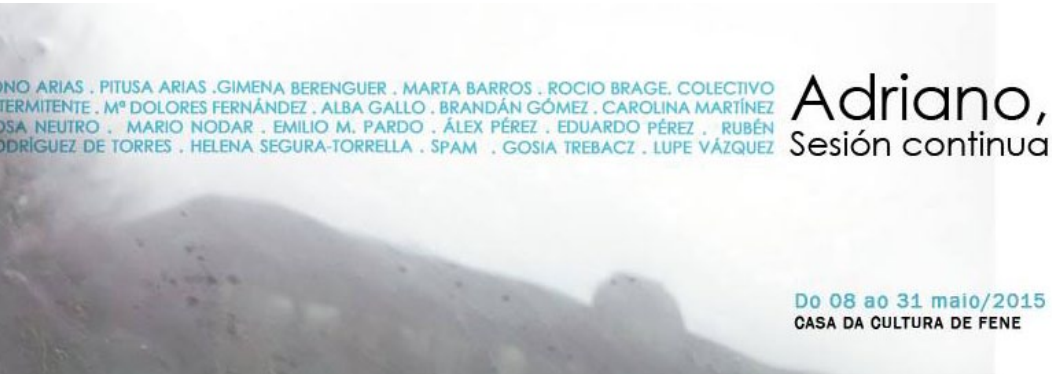
⁴⁴ Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil. Escrito do 25 de xuño de 1963.

⁴⁵ (Oti Ríos, 2018)

I.21. Logotipo de Fotoforum Lumen

I.22. Programación do evento “Adriano sesión continúa”
Fonte: forolumen.tumblr.com

I.23. Intervención artística realizada no interior do cine dentro do proxecto Adriano Sesión Contínua
Autora: Helena Segura-Torrella
Fonte: “Adriano, Sesión Continua”: 17 factorías para un único sueño. La Voz de Galicia

comercial da planta baixa atopábase en desuso.

Durante os anos 90, chegará a ser habitado por ocupas, que se instalarán nas vivendas da planta alta. Desta ocupación, foi froito un conato de incendio que se orixinou nunha delas, calcinando parcialmente as escaleiras de madeira que a comunicaban ca cuberta. O lume tivo pouco alcance e non afectou ó resto do edificio e, por fortuna, tampouco houbo que lamentar danos persoais⁴⁶.

Posteriormente, tamén será obxecto de roubos, pois parte da maquinaria de proxección aínda se atopaba no cine, polo que no ano 2008, os amigos do alleo entraron pola forza no edificio, levando con sigo o soporte férreo da máquina de proxección⁴⁷.

O transcurso de todos estes anos sen uso e sen mantemento, provocaron o aspecto que a día de hoxe nos mostra o cine. As fachadas, desgastadas e sen rastro da pintura de cores claros que a cubriran, convertéronse nunha sorte de xardín vertical de hedras e outras moitas especies vexetais. A cuberta, é agora o patio de lecer de corvos e pegas. Debido ó seu deterioro, as augas de sucesivos invernos filtráronse cara o interior, apodrecendo moitos dos elementos de madeira da sala, dende o propio escenario ata seccións enteiras dos palcos.

I.2.3. Actualidade e intentos de recuperación

Posta a venta

Os anos de abandono pasábanlle factura ó cine Adriano, unicamente paliados polo mantemento dos herdeiros da familia propietaria, concretamente por Adriano Fernández. Ante esta situación e a incapacidade dos seus propietarios de facerse cargo dun edificio destas características, o cine é posto á venta polo prezo de 150.000 euros⁴⁸. A oferta dirixiuse especialmente cara o Concello de Fene⁴⁹, mais as negociacións non chegarían a ningún acordo.

46 (Fernández Marta, 2019)

47 (Redacción La Voz de Galicia, 2008)

48 (Pardo, 2009)

49 (Vellón, 2008)

O Colectivo Lumen

No ano 2014, o colectivo Fotoforum Lumen, composto por fotógrafos, tanto profesionais como afeccionados, convoca a fotógrafos de toda Galicia a través das redes sociais para participar no proxecto «Adriano , sesión continua» co fin de realizar traballos de tipo interdisciplinar no cine con «una fuerte carga visual y emocional y una intensa conexión con un espacio evocador casi como ningún otro»⁵⁰. Como resultado disto, seleccionáronse 17 propostas nas que cada artista plasmou as súas impresións sobre o edificio.

O que os fotógrafos atoparon cando entraron no Adriano foi un edificio case arruinado, devorado polas hedras, con goteiras e as pinturas despegándose das paredes. Neste contexto souberon sacar a beleza do cine e reflexala nos seus proxectos. Con eles, finalmente, realizouse unha exposición na casa da cultura de Fene durante o mes de maio de 2015. Esta exposición inaugurouse cun acto no propio cine, no que os artistas ían expoñendo os seus traballos na pantalla, acompañados de actuacións musicais e de proxeccións de pequenas curtametraxes. A este evento acudiu unha multitude de xente, a maioría veciños de Barallobre, que puideron así, volver a revivir, por unha note, unha parte da súa historia.

Moitos dos traballos realizados polo Colectivo Lumen para o proxecto «Adriano , sesión continua» aínda poden verse na rede, ben no blog realizado para a exposición⁵¹ ou na súa canle de Youtube⁵², onde se recompilaron, de forma resumida, as curtametraxes proxectadas na inauguración da exposición.

O obxectivo último do proxecto «Adriano, sesión continua», non foi outro que rescatar do esquecemento ó cine Adriano, así como poñer o foco sobre el para que as administracións tomasen cartas no asunto para a súa posible recuperación. De todo este traballo, xurdirá a futura asociación Patio de Butacas, orientada á recuperación do cine para destinalo a fines culturais.

50 (Crespo, 2015)

51 <https://adrianosesioncontinua.tumblr.com/>

52 <https://www.youtube.com/channel/UC6r7mEAtNEwFbTw-JC7YU3g/videos>

PATIO DE BUTACAS

ASOCIACIÓN CULTURAL SIN ÁNIMO DE LUCRO

I.24. Logotipo Patio da asociación Patio de Butacas

A asociación Patio de Butacas

Parte dos membros do colectivo Lumen, concienciados do valor a nivel social e artístico que supoñía o cine Adriano, deciden constituírse como asociación cultural sen ánimo de lucro, destinada á salvagarda do inmovible e á realización de actividades culturais relacionadas co mesmo. Nace así, en marzo do 2016, Patio de Butacas, quen na actualidade, ostenta a súa xestión mediante unha cesión por parte dos propietarios do edificio. Os seus obxectivos, quedan ben definidos na súa memoria de actividades:

Patio de Butacas desarrolla dos líneas de actuación bien diferente pero, al tiempo, complementarias. En primer lugar, la Asociación está centrada en la recuperación del Cine Adriano de Barallobre como espacio para el desarrollo de actividades relacionadas con el arte y la cultura. [...] Además, la Asociación realiza una programación de eventos culturales como espectáculos de teatro, monólogos, proyecciones de cine o festivales multidisciplinares con el objetivo de dinamizar la oferta cultural de la comarca y, al mismo tiempo, dar a conocer la Asociación y su sede, el cine Adriano, como espacio vivo y abierto a las iniciativas de los artistas que quieran participar en el proyecto.⁵³

Ata a actualidade, a asociación ten desenvolto diversas actividades de tipo cultural, sempre co fin de recuperar o cine.⁵⁴

Tamén desenvolveron labores de reparación e conservación do edificio. A día de hoxe, realizáronse tarefas de limpeza tanto no interior como no exterior do edificio, cortouse a meirande parte da maleza que cubría as fachadas, recuperouse o escenario, reconstruíndoo completamente, pois o existente era inutilizable debido ó seu mal estado e as cubertas foron impermeabilizadas naquelas zonas onde as filtracións eran máis graves. Con todo, a asociación Patio de Butacas carece na actualidade de medios técnicos e económicos para levar a cabo a rehabilitación do inmovible dunha forma completa e inmediata.

I.25. Celebración do evento “Fiestrarte” no ano 2016
Foto: Vira Volta
Fonte: Ferrol 360

⁵³ (Asociación Patio de Butacas, 2018)

⁵⁴ (Alonso, 2018)

I.3 Análise arquitectónico e tipolóxico.

I.3.1. O edificio. Un fito no medio do rural

Quizais pola súa experiencia traballando no sector da construción, ou ben polas súas vivencias atesoradas na emigración en Cuba, Antonio Fernández Fernández, promotor da construción do cine Adriano, non adoitaba construír edificios usuais para unha pequena parroquia de tipo rural como debía ser Barallobre entre os anos 20 e 40. Se a súa propia vivenda, a Casa da maleta, resulta máis propia dunha cidade caribeña, no caso do cine Adriano atopámonos nun caso semellante, pois tanto pola súa escala como pola tipoloxía edificatoria, podería ser máis propio dun contexto urbano que do dunha aldea.

O cine Adriano instálase de forma illada, á beira da Estrada da Palma, fronte a un forte desnivel de case 7 metros de altura que descende en dirección sur-norte, quedando delimitado posteriormente pola rúa Poeta Pérez Parallé. Componse dun volume de planta rectangular, de 26,30 metros de anchura e 11,50 de fondo, que dispón os seus lados máis longos orientados en dirección leste-oeste, seguindo o trazado da estrada. Polo seu lado norte, anexáselle outro volume de planta trapezoidal, correspondente ó escenario. O forte desnivel existente na parcela, é salvado mediante un semisoto escalonado en dous niveis, sobre o cal, érguense dúas plantas máis, que quedan rematadas por unha cuberta plana.

As súas fachadas articúlanse mediante pilastras, seguindo un ritmo regular so en aparencia. Entre elas, dispóñense ocos pertencentes a portas e fiestras, seguindo dúas tipoloxías: unha será de simple traza rectangular, mentres que a outra será igual pero rematadas na parte superior por un óculo semicircular. Na fachada principal sitúase a porta de acceso, aliñada no eixo central do edificio, sobre a cal proxéctase un pequeno balcón en planta alta, que por último, queda rematada por unha peineta co rótulo «Cine Adriano» acompañado do ano da inauguración do cine: 1947.

O conxunto da fachada está rematada con morteiro de cemento, agás o semisoto, que mostra unha pedra de cachotería vista. A ornamentación existente é de tipo xeométrico e de carácter moi sinxelo, consistente nun basamento, as pilastras, unhas liñas de imposta que marcan a posición dos pisos e uns

recercados no contorno das portas e fiestras. Na súa orixe, esta ornamentación debía estar decorada por pinturas de cor clara, que se marcaban en contraste cos panos lisos de fondo e as carpinterías, de tons máis escuros. A día de hoxe, toda esta policromía atópase totalmente desgastada, quedando unicamente o cemento de base.

A cuberta é plana, a modo de azotea transitable, cunha varanda de ladrillo que a protexe no seu perímetro, lixeiramente recuada do plano da fachada. No centro da mesma sobresaen un corpo, correspondente ó teito do patio de butacas do cine, que se resolve a dúas augas e acabado en paneis de fibrocemento.

I.3.2 Os usos. O Adriano como edificio polivalente

Se algo caracteriza ó cine Adriano, é o seu carácter polivalente, pois dentro do mesmo edificio, dábase cabida a diversos usos, entre os que se desenvolvía a unha ebanistaría, dúas vivendas e un local comercial. Probablemente, esta forma de aproveitar o espazo deste gran edificio, obedeceu a unha busca do rendemento económico da súa construción, dunha forma semellante a como ocorría nas cidades, nas que aproveitábase a edificación de novos cines para facer promocións inmobiliarias de vivenda, como no caso do cine Avenida de Ferrol, pero tamén para acoller outros usos, como o teatro Colón da Coruña, que tamén posuía un hotel.

I.26. Fachada frontal do cine Adriano
Fotografía do autor

I.27. Fachada posterior do cine
Fotografía do autor

O CINE

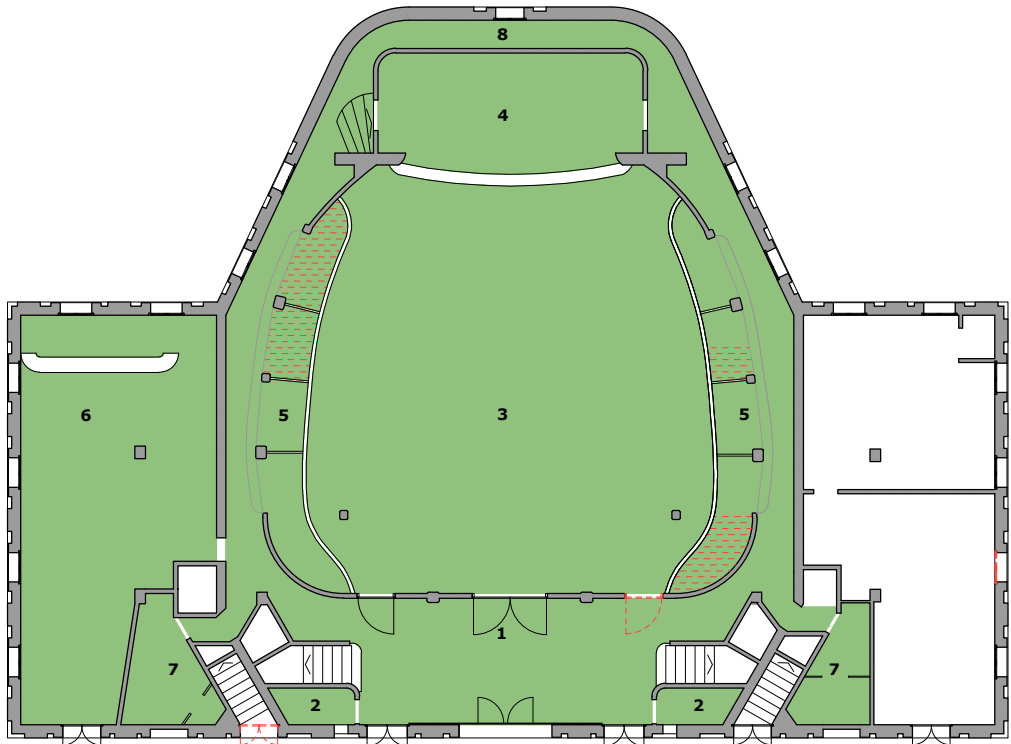
I.28. Patio de butacas no ano 2015
Fotografía do autor

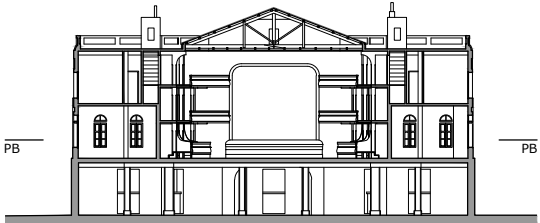
I.29. "Foyer" do cine Adriano
Fotografía do autor

I.30. Ambigú
Fotografía do autor

PLANTA BAIXA PB-PB

ELEMENTOS DESAPARECIDOS	
---	CONTORNOS
■	SUPERFICIES
CINE	
1. FOYER	5. PALCOS DE PLATEA
2. TAQUILLAS	6. AMBIGUÍ
3. PATIO DE BUTACAS	7. ASEOS
4. ESCENARIO	8. PERCHEIROS

Na planta baixa do edificio situábase propiamente o cine, ó que se accedía frontalmente a través dun vestíbulo ou foyer, no que tamén se dispoñían dúas taquillas a ambos lados, abertas ó exterior por dúas pequenas fiestras, das que unicamente se empregaba como tal unha delas, utilizándose a outra de almacenamento. A sala de proxección segue unha tipoloxía semellante á dos teatros á italiana, cunha planta similar á de ferradura. Esta conta cun patio de butacas rodeada perimetricamente por palcos de platea. Na súa altura dispóñense dous palcos nos laterais, denominados segundo Manuel Teijeiro⁵⁵,

antigo operador de cámara do cine Adriano, entresuelo e xeneral⁵⁶. Posteriormente a sala esta delimitada polas portas de acceso, sobre as cales se sitúa a cabina de proxección con dúas gradas ós seus lados. O cine, tal e como se recolle no proxecto redactado polo arquitecto Vicente García-Lastra, contaba cun total de 389 localidades⁵⁷, repartidas entre o patio de butacas e palcos. A sala contaba con butacas de madeira fixadas no chan, estando tapizadas unicamente as dos palcos de platea⁵⁸. O escenario, enmarcado por un arco destacado en cor vermella, é de pequenas dimensións e cun fondo estreito. Orixinal-

55 Antonio Teijeiro Varela foi operador de cámara en diversos cines da contorna. Desenvolveu o seu traballo no cine Adriano durante dous períodos, o primeiro de 1961 a 1964 e o segundo de 1967 ata o peche do cine en 1972. Entre ambas etapas tamén traballou no cine Cardoeiro de Maniños e unha vez clausurado o Adriano, tamén o fixo no cine Perla de Perlío e no Cine Radio de Ares.

56 (Teijeiro Varela, 2019)

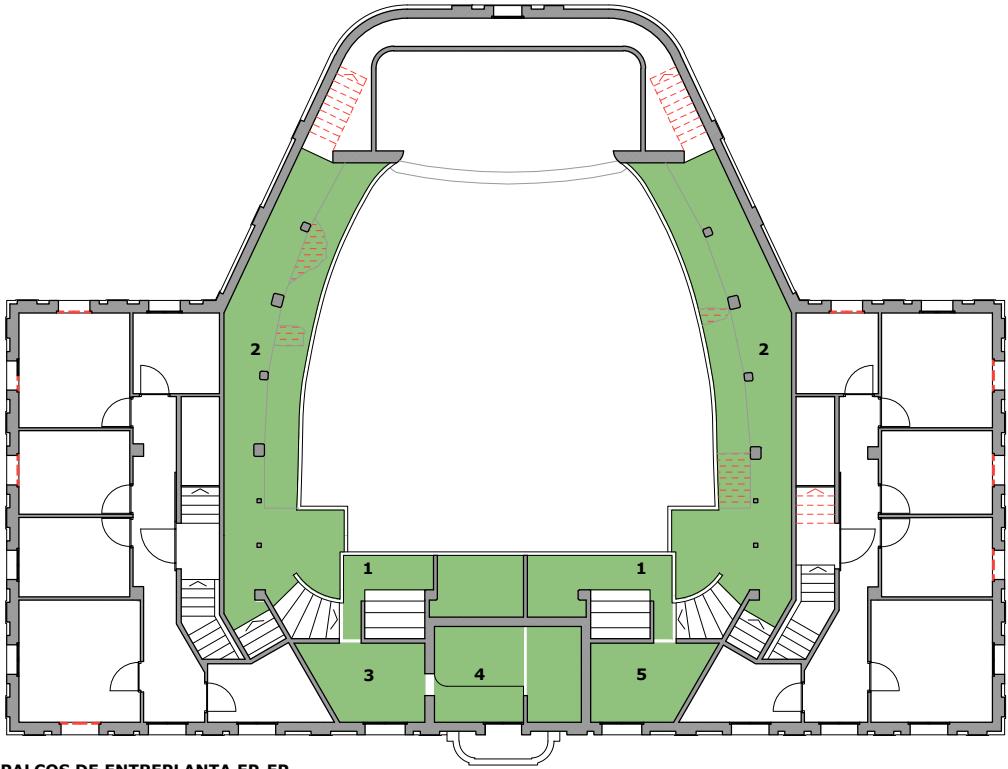
57 Arquivo do Reino de Galicia. Fondo do Goberno Civil. «Local para cinematógrafo, propiedad de José Fernández Fernández en el término municipal de Fene (provincia de La Coruña)»

58 (Teijeiro Varela, 2019)

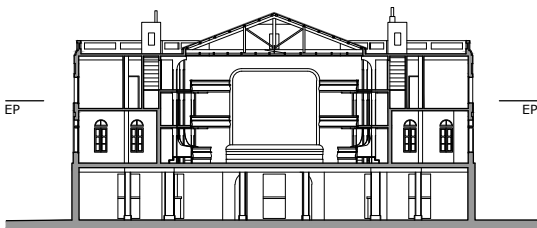

I.31. Fondo da sala do cine
Fotografía do autor

PALCOS DE ENTREPLANTA EP-EP

ELEMENTOS DESAPARECIDOS

- CONTORNOS
- SUPERFICIES

CINE

- 1. PALCO CENTRAL
- 2. PALCOS DE ENTREPLANTA
- 3. SALA DE OPERADOR
- 4. CABINA DE PROYECCIÓN
- 5. ALMACÉN

mente, tamén acollía os altosfalantes da sala, que se situaban detrás da pantalla. O teito é de madeira, con catro plafóns nas esquinas e un de grandes dimensións no centro. Estes plafóns contaban con luces, especialmente o central, onde eran de cores distintas, cuxo funcionamento era regulado dende un cadro de mando situado na cabina de proxección⁵⁹.

Os acabados do patio de butacas son sinxelos e de pouca ornamentación. Esta redúcese ós plafóns colocados no teito e ás molduras existentes nas varandas dos palcos. Toda a sala estaba pintada en cor verde escuro e branco. Posteriormente, durante o acondicionamento do local polo grupo de teatro local Tagalo, as zonas máis baixas da sala repintáronse de outro ton de verde máis claro. As butacas de madeira estaban verniza-

das e tinguidas de negro, dando un aspecto semellante á do ébano, e segundo se recolle nas fontes consultadas, o traballo foi realizado na ebanistería do semisoto por Antonio o Coruñes⁶⁰. O escenario, contaba cun bambalín, unha bandeirola pendurada na súa parte superior e decorada con motivos ornamentais, no que figuraban as iniciais do cine C e A (Cine Adriano) entrelazadas.

O cine contaba con outros espazos que complementaban o seu uso, como o ambigú, situado á esquerda da sala, ó cal se accedía a través do vestíbulo de acceso. Conta cunha pequena barra, onde se despachaban os aperitivos e bebidas consumidos durante os descansos. Na planta baixa tamén se situaban ós dous aseos, comunicados tamén a través dos laterais do

59 (Teijeiro Varela, 2019)

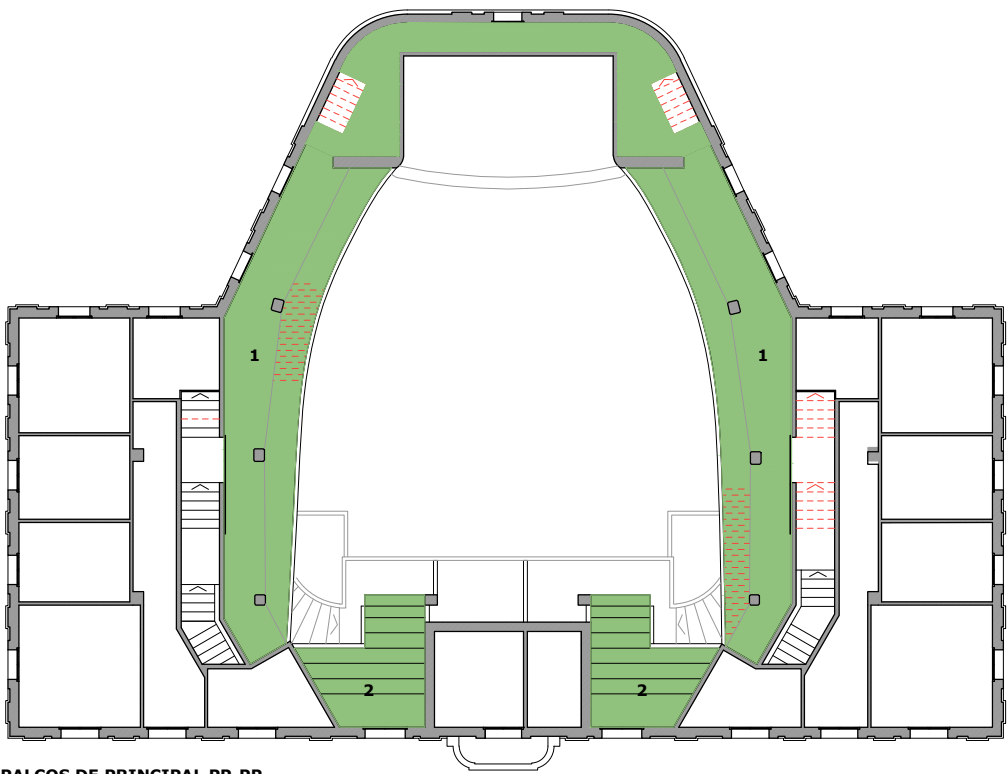
60 (Teijeiro Varela, 2019)

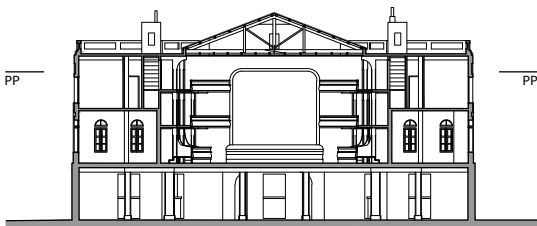
I.32. Vista do escenario dende a cabina de proxección.
Fotografía do autor

I.32.. Interior da cabina de proxección
Fotografía do autor

PALCOS DE PRINCIPAL PP-PP

ELEMENTOS DESAPARECIDOS

- CONTORNOS
- SUPERFICIES

CINE

- 1. PALCOS DE PRINCIPAL
- 2. PARAÍSO

vestíbulo. Estes distinguíanse por sexos, homes á esquerda e mulleres á dereita, e contaban con iluminación e ventilacións directa á fachada. Xa na planta alta, estaba a cabina de proxección, dotada dunha máquina de proxección OSSA e compartimentada por grosos tabiques como medida de protección contra o lume, pois eran espazos susceptibles de sufrir incendios. Comunícase co exterior polo balcón central da fachada principal do edificio.

As comunicacións cas plantas superiores dos palcos, realizábanse por unhas escaleiras que arrincaban desde o vestíbulo ata o nivel do primeiro palco. Desde eles, subíase á cabina de proxección e ás gradas e ó nivel do segundo palco por unhas escaleiras situadas detrás do escenario.

Polas características da súa sala, o cine Adriano pode enca-

drarse dentro da tipoloxía dos teatros-cine, que se popularizou a partir dos anos 20 do século pasado. Este tipo de cines, capaces de proxectar películas e realizar funcións teatrais, dábanse case exclusivamente nas cidades, onde ambos espectáculos tiñan gran demanda, como é o caso do teatro Colón da Coruña ou o Jofre de Ferrol. Pos isto mesmo, resulta estraño atopar un cine desta tipoloxía nunha parroquia do rural galego, principalmente porque neste contexto non se adoitaban facer representacións teatrais e, como pode comprobarse, o Adriano non estaba deseñado para acoller funcións deste tipo, visto o seu reducido escenario. Unha explicación posible é que se quixese destinar tamén a salón de baile, como de feito funcionou nalgunhas ocasións, para o cal adaptárase moi ben. Outra posibilidade, é que simplemente se quixese dotar ó cine da importancia e o boato co que contaban os teatros.

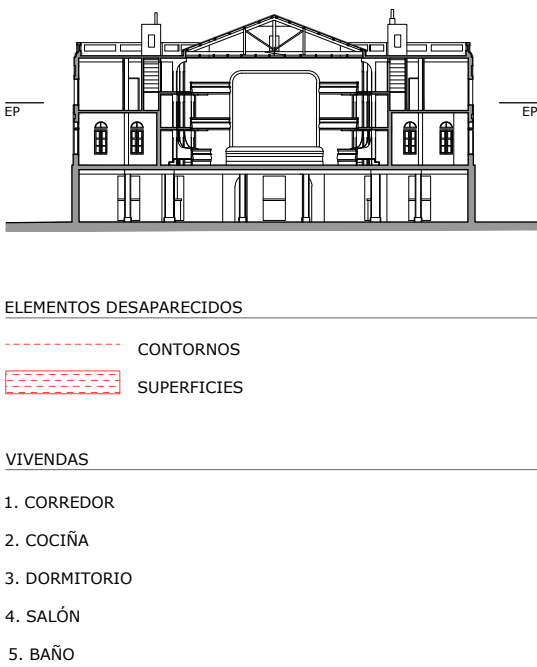
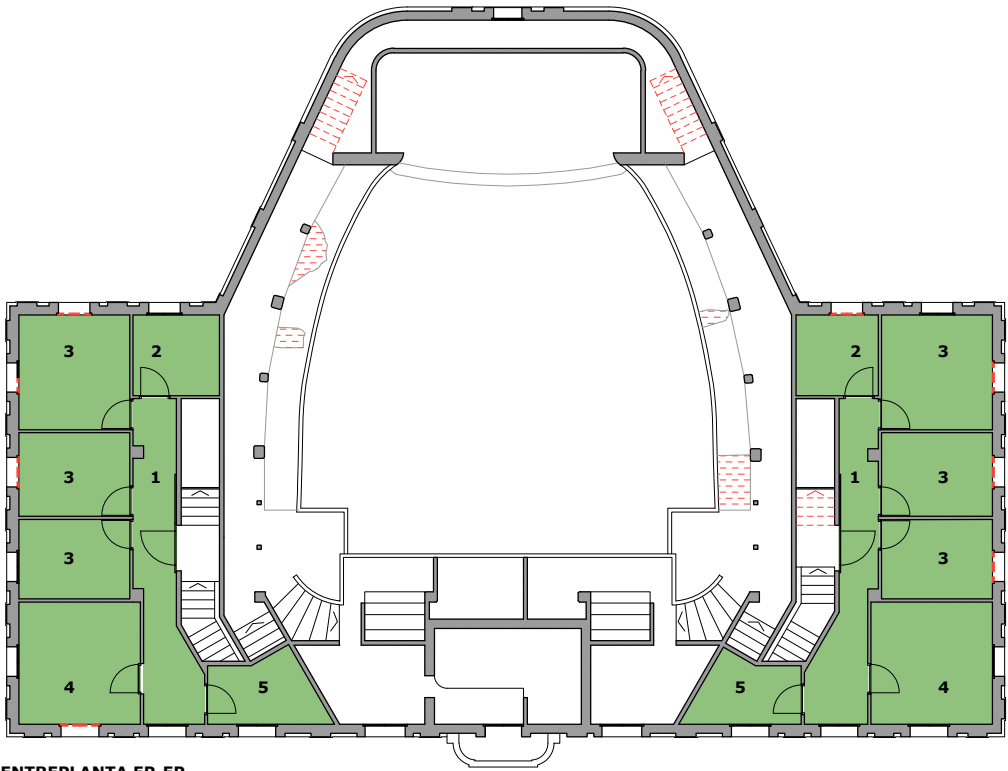
AS VIVENDAS

I.33. Interior de unha das vivendas do cine
Fotografía do autor

I.34. María, unha das primeiras inquilinas do Cine Adriano
Foto: Pitusa Arias
Fonte: "Adriano, Sesión Continua": 17 factorías para un único sueño. La Voz de Galicia

ELEMENTOS DESAPARECIDOS

- CONTORNOS
- SUPERFICIES

VIVENDAS

- 1. CORREDOR
- 2. COCIÑA
- 3. DORMITORIO
- 4. SALÓN
- 5. BAÑO

Nos extremos laterais da planta alta, existían dúas vivendas, unha en cada extremo do edificio. A elas accedíase de forma independente ó resto do edificio, a través dunhas escaleiras comunicadas ó exterior por portas situadas na fachada principal. Por elas, ademais das vivendas, chegábase á cuberta e contaban tamén cunha porta ó segundo nivel de palcos, que polo xeral, sempre estaba pechada.

As vivendas contaban cunha dotación de espazos moi completa para a súa época, pois posuía cociña, sala de estar, cuarto de baño e tres dormitorios, ningún deles de menos de 6 m2. Con todo, cabe destacar que ó principio, as vivendas tiñan un especial inconveniente, posto que carecían de subministro de auga corrente, a cal a obtíñan dunha fonte moi próxima ou ben

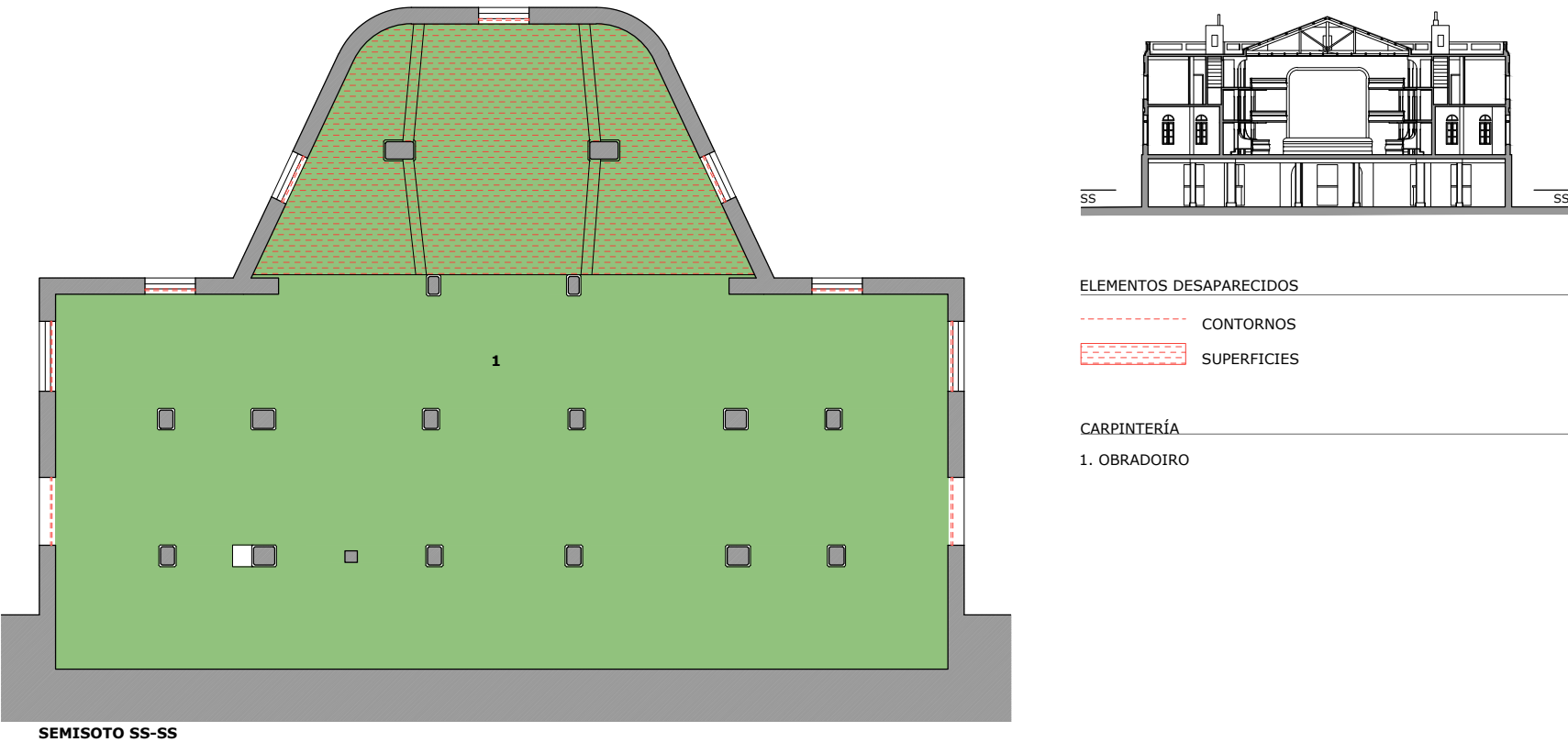
dun alxibe instalado na cuberta⁶¹. Anos máis tarde, parece ser que contaron co subministro dun pozo da mesma parcela⁶².

61 (Arias P. , 2015)

62 (Fernández Marta, 2019)

A CARPINTERÍA

Ademais do cine e as vivendas, no semisoto do edificio situábase unha ebanistería, a cal estaba especializada en mobiliario de alta calidade, sobre todo o destinado para salas de festas e cines, como o caso do cine Galicia de Ferrol, do que se ten constancia que a elaboración das súas butacas foi da súa factura⁶³. Segundo as fontes consultadas, nesta ebanistaría elaborouse toda a carpintería do edificio, incluídas as portas, fiestras, palcos e o conxunto do mobiliario⁶⁴. A calidade dos seus traballos, queda corroborada nos elementos de carpintería aínda existentes no cine, pois amosan solucións moi elaboradas e ás veces, mesmo de gran orixinalidade. O espazo conta con tres accesos, dous nos laterais en un situado no centro do nivel máis baixo, ademais dunha serie de fiestras de grandes

dimensións. Descoñécese a día de hoxe como estaba distribuído o seu espazo, xa que non quedan apenas vestixios da actividade que albergaba. O único do que se ten constancia, é da existencia dunha oficina, da cal so se conserva unha soleira de formigón no chan e un burato na parede onde se situaba a caixa forte⁶⁵. Tamén poden verse restos das fiestras, tiradas no chan ou penduradas dos seus ocos, ademais das marcas do que foi un piso de madeira sobre o nivel máis fondo, a través do cal subíase a madeira que se introducía pola porta traseira.

63 (Calvo Teijo, Vázquez Aneiros, & Arias Rei, 2011, p. P. 85)

64 (Fernández Marta, 2019)

65 (Fernández Marta, 2019)

I.35.Semisótano
Fotografía del autor

I.36. Publicidade da ebanistería situada no soto do cine Adriano
Arquivo persoal de Adriano Fernández Marta

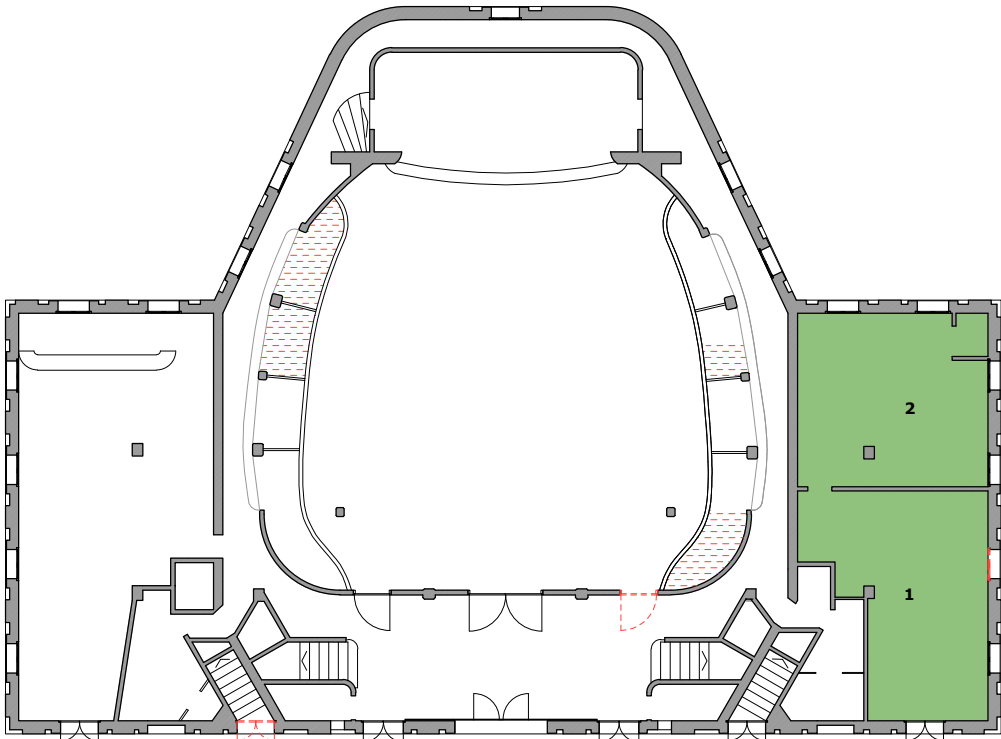
O LOCAL COMERCIAL

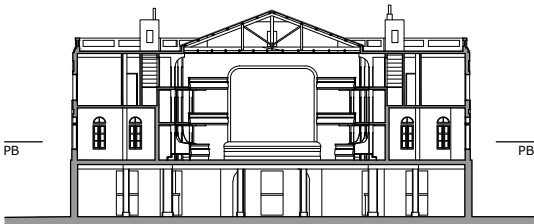
I.37. Zona de atención ó público
Fotografía do autor

I.38. Almacén
Fotografía do autor

PLANTA BAIXA PB-PB

ELEMENTOS DESAPARECIDOS

- CONTORNOS
- SUPERFICIES

LOCAL COMERCIAL

- 1. ZONA DE ATENCIÓN
- 2. ALMACÉN

Tamén na planta baixa, no lado dereito do edificio, existiu un pequeno local comercial, alleo e independente á actividade do cine, que foi usado durante algún tempo como zapatería. Se ben tralo seu peche, foi empregado como almacén auxiliar do cine, a pesares de non estar comunicados entre si polo interior. Segundo apuntaba Manuel Teijeiro Varela, había ocasións nas que para a celebración de bailes no cine, as butacas eran desmontadas e almacenadas neste local.⁶⁶

66 (Teijeiro Varela, 2019)

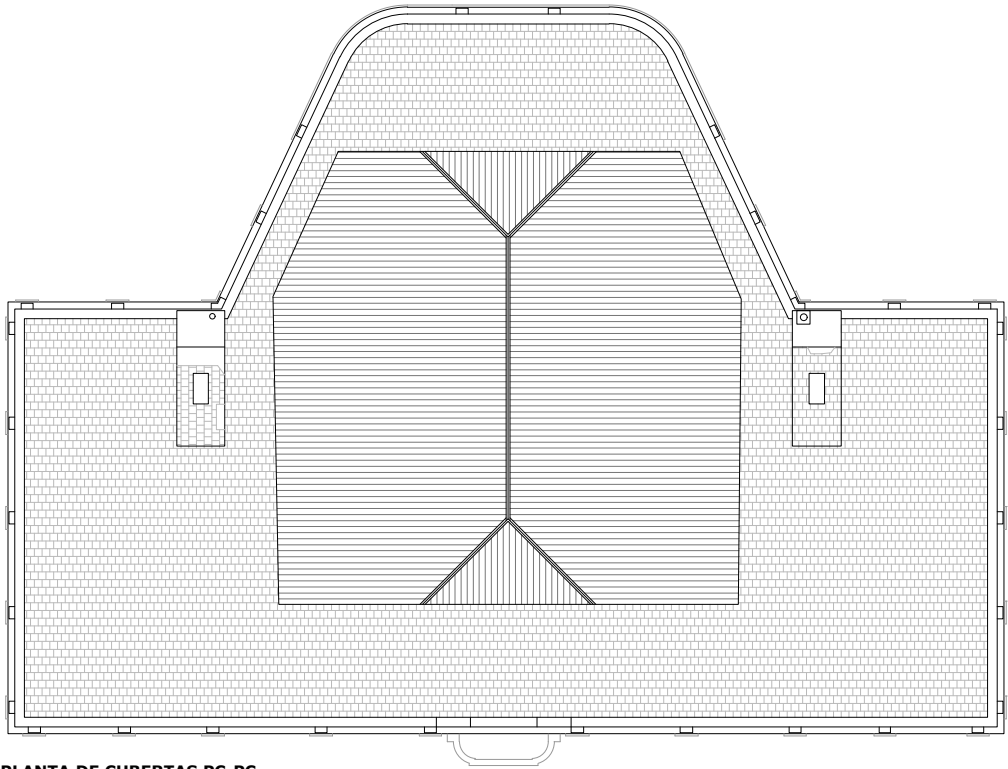
AZOTEA

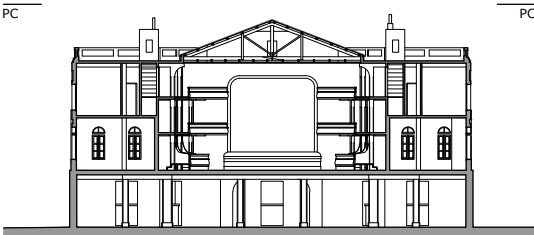
I.39. Cuberta do patio de butacas
Fotografía do autor

I.40. Azotea do cine.
Fotografía do autor

PLANTA DE CUBERTAS PC-PC

ELEMENTOS DESAPARECIDOS

- CONTORNOS
- SUPERFICIES

Se ben a cuberta non constitúe un uso en si mesmo, constituía un espazo común do edificio e tiña acceso directo dende o exterior, a través das dúas escaleiras que levaban ás vivendas e ós palcos de principal. Empregábase fundamentalmente para o mantemento da iluminación do cine, xa que dende a azotea tíñase acceso á parte superior do falso teito do patio de butacas. Tamén sabemos que nel existiu un depósito de auga para o abastecemento do cine.

I.41. Vista da parte posterior do cine, onde se pode ver o seu basamento de pedra de xisto. Fotografía do autor

I.3.3 A construción

Construtivamente, o Adriano é de por si un caso ben curioso, posto que nel combínanse as técnicas de construción tradicionais, como podía ser o da cantería, cas innovacións que se estaban comezando a difundir na Galicia da época, como era o formigón armado, ademais dun sofisticado conxunto de carpinterías, deseñadas con especial coidado, algunhas das cales teñen múltiples modos de apertura.

Comezando polo nivel máis baixo, o de semisoto, atopamos no seu perímetro, muros portantes de cachotería de xisto, a pedra propia do lugar, tomados con morteiro de cemento. Nestes muros hai repartidos unha serie de ocos puntuais, dispostos de forma regular en todo eles, que corresponderían ós apoios das estadas cos que foron construídos. O espazo que forma o semisoto, constitúese como unha sorte de bosque de piares de formigón armado, cuxa misión é a de soste-lo unha grossa lousa de formigón de 30 cm de espesor, na que se apoian as plantas do resto do edificio. O desnivel existente no interior queda resolto por un muro de contención, tamén de cachotería de xisto no que ademais se apoian dous piares.

Nas plantas superiores, as fachadas tamén son portantes, pero en vez de empregarse a pedra, utilízase o ladrillo. Estas están rematadas cun acabado de morteiro de cemento, elaborado cunha ornamentación de tipo xeométrico. No interior, atoparemos unha sorte de tipos estruturais diversos, dispostos sobre a lousa de formigón que nos separa do semisoto.

Se nos centramos na sala do cine, esta está delimitada en toda a súa altura por muros de ladrillo portantes. Os palcos están sostidos por unha serie de piares apeados na lousa que forma o chan, con dous tipos de seccións: os máis grosos, abarcan toda a altura da sala e no seu punto máis alto, sosteñen a estrutura da cuberta, mentres que os máis esveltos, unicamente soportan o peso dos palcos e rematan no último destes. As súas superficies contan cunha solución mixta, formada por unha lousa de formigón apoiada nos muros do perímetro da sala e nos piares, a continuación da cal proxéctase un voadizo de madeira, sostido por viguetas metálicas. As varandas, son tamén de madeira, cun corpo de barrotillo recuberto de xeso.

No caso das vivendas, os pisos consisten en lousas de formigón reforzadas por vigas intermedias, que descansarán nos pilares e nos muros de ladrillo do perímetro da sala. As escaleiras, serán tamén de formigón armado, agás no último dos

tramos, que será de madeira.

A cuberta é plana e transitable a modo de azotea, pavimentada con baldosín cerámico de tipo catalán sobre unha base de arxila, descoñecendo-se se existe algunha outra capa impermeabilizante. No seu perímetro, conta cun peto de ladrillo como protección. No centro conta cun corpo que sobresa-e, correspondente ó teito do patio de butacas do cine, que se resolve con faldóns a dúas augas e acabado en paneis de fibrocemento. A súa estrutura fórmana dúas armaduras de madeira, apoiadas sobre os piares dos palcos que soben do patio de butacas. A forma de evacuar as augas pluviais da cuberta, é a través de baixantes de gres instaladas no interior dos muros, coincidentes con algunhas das pilastras da fachada, contando con desaugues ó nivel do zócalo.

Mención aparte merecen as carpintarías de todo o edificio, elaboradas, como xa se mencionou, na ebanistaría do semisoto. Todas elas están feitas de madeira de castiñeiro e contarán con sistemas de apertura diversos segundo a súa función. O portón de entrada por exemplo, está formado por unha gran folla corrediza, no interior da cal ábrense dúas portas máis pequenas de tipo abatible. Este deseño, obedece seguramente á posibilidade de abrir as portas segundo a afluencia prevista. As outras dúas portas que dan ó vestíbulo de acceso, contan cuns ferraxes dobres que permiten que as súas follas abran en dous sentidos, cara o interior e cara o exterior, unha medida moi útil se se desexa que a porta sexa fácil de abrir en caso de emerxencia. Outro aspecto curioso, e a forma na que algunhas das portas e fiestras están suxeitas ás paredes, xa que contan cunhas pezas en forma de cola de miñato encaixadas nos muros, nas que se fixan os ferraxes que soportan as follas. Trátase dunha solución moi enxeñosa, pois evítase así que a posible oxidación do ferro agrete as paredes e, ademais, permite a retirada e a colocación da carpintería sen grandes esforzos.

I.3.4. Influencias

Arquitectura indiana

Se ben é certo que o período no que se construíu o cine Adriano, é bastante posterior á época na que se edificaron a meirande parte das arquitecturas que se poden clasificar como indianas, debemos deternos e analizar se existen influencias da arquitectura cubana no cine, pois débese ter en conta o pasado emigrante do se promotor, Antonio Fernández, así como o seu oficio de construtor na cidade de Cienfuegos.

Por unha banda, en Cienfuegos, atopamos o teatro Tomás Terry, inaugurado en 1890. Este teatro, cun aforo de 950 localidades, segue, ó igual que o Adriano, a tipoloxía dos teatros á italiana, cunha planta en forma de ferradura e con tres anfiteatros. Tal vez este puido ser o primeiro teatro que Antonio Fernández vira na súa vida, e pode ser que deixara nel algunha impresión.

Por outro lado, si que atopamos certos paralelismos entre este edificio e a Casa da Maleta, algo sinxelo de explicar, pois ambos foron edificadas polo mesmo promotor. De entrada, o condicionante do territorio é practicamente o mesmo nos dous edificios, pois están situados fronte a un forte desnivel que obriga a dispoñer dunha planta semisoto para salvalo. Respecto a outros detalles máis particulares, vemos nos dous o uso dun elemento moi típico da arquitectura cubana como é a cuberta plana, disposta para ser accesible e transitable o modo de azotea.

Se atendemos ós sistemas construtivos de ambos edificios, tamén atoparemos similitudes. Nos dous casos, o semisoto conta con muros de cachotería de pedra, mentres que nas plantas altas son de ladrillo e as súas estruturas interiores, tamén están resoltas a base de pilares e lousas macizas de formigón armado. As carpintarías, tamén seguen o mesmo despece nos dous, repetíndose o esquema de fiestra de dúas follas partidas en dous cuarteirones, cunha protección de contras.

Arquitectura da autarquía

Como xa se mencionaba con anterioridade, o período da autarquía vaia ser un época sen unha tendencia arquitectónica dominante, e como incluso un mesmo arquitecto podía reco-

rrer a linguaxes distintas segundo a ocasión. Así ocorre cando votamos unha ollada ás obras que se estaban a construír pola comarca entre os anos 40 e 50, atoparémonos edificios de corte clasicista ou neo--imperial, especialmente ligados ós edificios do estado, o exército ou a igrexa, e ó mesmo tempo, outros de estética art déco, cuxa linguaxe era empregada máis ben en edificios de vivendas. Sería nesta última tendencia coa que poderíamos asociar o Cine Adriano, pois se analizamos as linguaxes empregadas nestas construcións atoparemos certas similitudes, como o emprego dunha ornamentación de tipo xeométrico moi austera, nas que ás veces se incorpora a liña curva. Tamén na composición dos seus ocos, sendo estes de traza vertical, recorrendo a miúdo a ós remates curvos, especialmente nas ultimas plantas. Exemplos deste tipo de arquitecturas os atoparemos en Ferrol, na antiga Fábrica de Lápices Hispania, construída en 1940, no edificio da Rúa Cataluña nº1, de 1945, ou mesmo nun pequeno garaxe situado na Rúa Merced esquina con Rúa Mártires, do ano 1952, curiosamente, todas elas proxectadas polo arquitecto Nemesio López Rodríguez

I.42. Antonio Fernández Fernández e os seus irmáns durante a construción da "Casa da maleta"
Arquivo persoal de Adriano Fernández Marta

I.43. Edificio Alvargonzález. Estrada de Castela. Ferrol. 1947
Fotografía do autor

Páxina seguinte
Paredes dunha das vivendas situadas no cine
Fotografía do autor

PARTE II. BASES PARA O DESENVOLVIMENTO DO PLAN

II.1 Situação administrativa

II.2 Estado de conservação

II.3. Valoración patrimonial

Clasificación como sistema xeral

Segundo queda sinalado no plano 21-1040 Ordenación e xestión do solo urbano e urbanizable, o cine está considerado como un sistema xeral. De acordo co PXOM, os sistemas xerais defínense no Libro I, Título III, Capítulo 6 Réxime dos sistemas xerais e locais, Artigo 3.6.1 da seguinte forma:

Artigo 3.6.1.- Definición e delimitación dos sistemas xerais

1. Son solos de sistemas xerais os que o Plan sinala como tales por estar destinado a acoller viario, usos ou instalacións públicas de nivel cidade ou superior e formar parte da estrutura xeral orgánica do territorio.

2. En canto á relación entre os sistemas xerais e a revisión, modificación ou adecuación do planeamento

a) A eliminación de calquera deles suporía revisión do planeamento

b) A aparición ou determinación de novos elementos, suporá unha modificación

c) Os axustes de trazado do viario, que non supoñan merma de funcionalidade e a variación dos elementos de conexión, entenderanse como adecuación do Plan, e o mesmo ocorrerá con cambios na delimitación precisa de sistemas xerais viarios, ou de espazos libres ou dotacionais que sexan consecuencia de situacións de feito, parcelarias ou edificadas; non supoñan cambio de criterio funcional; e non supoñan variación superficial en máis ou menos 5% respecto do sinalado polo Plan.

3. O Plan sinala expresamente os solos de sistemas xerais mediante a delimitación no plano de Clasificación do solo e usos Globais. Estrutura Orgánica do Territorio

4. A aprobación do plan implica a declaración de utilidade pública e necesidade de ocupación dos terreos destinados a sistemas xerais

O tipo de sistema xeral que se lle asigna nos planos de ordenación é o de equipamento con clase de uso como servizo de interese público e social, polo que a súa ordenación depende do establecido no Libro 4, Título 8 Capítulo 11 Norma Zonal de equipamentos, Artigo 8.11.7. Condicións dos equipamentos de interese público e social (S.) Por outra banda, tamén estamos a ver que a eliminación ou modificación funcional dun sistema xeral terá como consecuencia a revisión do PXOM.

Visto o anterior, vemos que con esta clasificación como sistema xeral, no propio PXOM do concello de Fene estase recoñecendo a potencial importancia que pode ter o cine como un equipamento público con interese para a sociedade, a unha escala que pode exceder a do propio municipio.

Inclusión no catálogo de bens e espazos protexidos

No PXOM do Concello de Fene, o Cine Adriano atópase dentro do catálogo de bens e espazos protexidos na categoría de equipamento público. Segundo especifica o propio PXOM, nesta categoría inclúense aqueles edificios que foron empregados tradicionalmente como edificios de uso público ou onde se desenvolveron funcións destinadas a cubrir necesidades sociais da poboación. Constitúen elementos urbanos de referencia, de arquitectura singular, localizados estratéxicamente como edificación illada en parcelas de gran tamaño

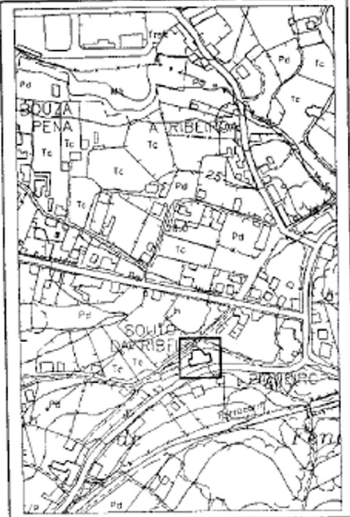
A inclusión no catálogo destes edificios, queda xustificada no mesmo no seu punto 3.3.2

A inclusión no presente Catálogo destes edificios de equipamento xustifícase polo seu elevado valor arquitectónico, cultural e social ó constituír os mellores exemplos de arquitectura civil, tradicional e estilista do municipio e que, á súa vez, están destinados ó uso público da poboación.

O nivel de protección asignado dentro do catálogo é o Nivel II. – Protección estrutural. A súa regulación está sinalada no Libro IV, Título 12. Protección do patrimonio cultural, concretamente no artigo 12.1.3 Niveis de protección:

CATÁLOGO DE BIENES PROTEGIDOS DEL
TÉRMINO MUNICIPAL DE FENE

ELEMENTO Nº 12
(E-3)

Denominación: Sala de Baile y Cine Adriano
Dirección: Carretera de la Palma
Parroquia: Barallobre
Hoja de referencia del P.G.O.M.: 21-28

DESCRIPCIÓN

Edificación singular aislada, Sala de Baile y Cine, actualmente sin utilizar.
Estructura de muros de carga de piedra, pilares y vigas de hormigón.
Cubierta inclinada de teja, y también plana transitable, carpintería de madera, y molduras de cemento.

CRITERIO DE CATALOGACIÓN

Patrimonio Histórico Monumental	Declarado	
	Catalogado	
	Inventariado	
	Clave de id.	
Edificio catalogado por P.G.O.M. X		
Área de Conservación Ambiental	tradicional intensiva	
	edificación aislada	
Espacio libre catalogado P.G.O.M.		

NIVEL DE PROTECCIÓN

Monumental		
Integral		
Estructural	X	
Genérica		

OBSERVACIONES

Catálogo de Bienes y Espacios libres protegidos.

Página 39

Nivel II.- Protección Estructural: protege as características singulares do elemento catalogado na súa presenza no entorno, preservando os elementos arquitectónicos estructurantes que definen a súa forma, e o seu modo de articulación co espazo exterior.

As obras autorizables nos bens con nivel de protección estructural descríbense no Libro IV, Título 12. Protección do patrimonio cultural, Artigo 12.5.2 Obras admitidas no Nivel II (Protección estructural). De forma simplificada, podemos resumilas da seguinte forma:

1. Poderán executarse obras de restauración, conservación e consolidación
2. Nas obras de acondicionamento e reestructuración parcial dun elemento cinguirase en todo caso á súa imaxe orixinal
3. Non se poderán practicar ocos novos nin modificar os existentes
4. Quedan expresamente prohibidas as obras de ampliación, substitución e nova planta

Con todo, dentro do mesmo título, no seu Artigo 12.1.5 Actuacións singulares, establécese que o concello poderá admitir actuacións singulares que sen axustarse estritamente ós requisitos estéticos e compositivos establecidos no PXOM, cumpran os seguintes requisitos:

- a. Que se ataña ás obras permitidas e ós aproveitamentos máximos establecidos no PXOM
- b. Que sexa de excepcionais méritos, constitúan verdadeiras "aportacións" arquitectónicas de recoñecida calidade obxectiva e harmonicen estética e ambientalmente cas edificacións próximas e co contexto xeral do entorno
- c. Informe favorable dos Servizos Técnicos Municipais no que se pondere a concorrencia das circunstancias excepcionais requiridas
- d. Trámite de información pública de 15 días e Aprobación Plenaria.

Como dato a ter en conta, resulta chamativo o feito de que, polo nivel de protección asignado, unicamente se teñan en

conta como elementos a conservar os que afecten ó exterior do edificio e a súa relación co espazo exterior, a nivel de forma, volume ou composición. Pero, pola contra, non se ten en conta en absoluto os seus espazos interiores, que neste caso, constitúen un dos valores patrimoniais fundamentais do edificio.

Declaración de ruína

A maiores do descrito anteriormente, o edificio conta cunha declaración de ruína, tal e como figura no plano 21-1040 Ordenación e xestión do solo urbano e urbanizable. Nestes casos, o PXOM conta con normas específicas para os casos de bens catalogados con declaración de ruína detalladas no Libro IV, Título 12. Protección do patrimonio cultural, artigo 12.1.7 Declaración de ruína e demolición, as cales resumiremos a continuación:

1. Implica o cese do deber de conservación por parte de propiedade
2. A demolición total ou parcial do edificio catalogado non resulta implícita ca declaración de ruína
3. Non serán obxecto de orde ou licenza municipal de demolición os edificios catalogados con nivel de protección integral ou estrutural.
4. Os inmoables catalogados con protección integral ou estrutural son considerado de interese xeral, polo que deben ser consolidados e rehabilitados cas axudas públicas establecidas para este fin.

II.2. Ficha correspondente ó cine Adriano do catálogo de bens e espazos libres protexidos do PXOM de Fene
Fernando Casqueiro B.
Fonte: www.planeamentourbanistico.xunta.es/siotuga/

44

II.2 Estado de conservación

II.2.1 Inspección técnica realizada

Descrición da inspección e levantamento gráfico

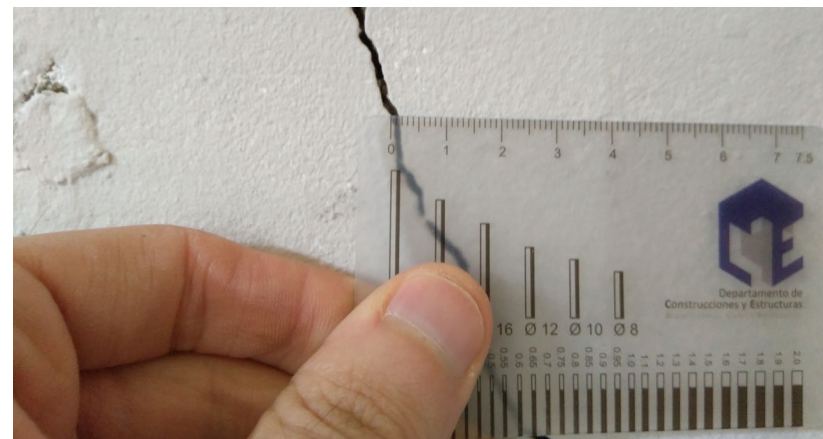
A inspección realizada no edificio foi de tipo visual. Nela tívose acceso á totalidade do edificio, inspeccionando as distintas estancias ó longo de varias xornadas, nas que se realizou un levantamento detallado do estado actual do edificio.

Os medios empregados para o levantamento gráfico foron de tipo convencional, utilizando distanciómetros láser, complementado con flexómetro e cinta métrica. Toda a información recollida in situ era plasmada en croquis elaborados en base á planimetría existente do edificio. Tamén se recorreu a medios fotogramétricos, polos que se levantaron modelos dixitais en tres dimensións da fachada exterior, o patio de butacas e algunha das estancias interiores. Para a medición de certo tipo de lesións, como gretas e fisuras, foi utilizado un fisurómetro.

Da mesma forma que se realizaba o levantamento gráfico, procedeuse a sinalar nos croquis de traballo as lesións existentes, marcando a súa posición nos planos e acompañándoa sempre da fotografía correspondente. O feito de realizar distintas visitas ó longo de case tres meses, resultou determinante para descubrir lesións directamente relacionadas ca

II.3. Modelo fotogramétrico realizado das fachadas do cine
Elaboración propia mediante a aplicación Autodesk ReCap Photo

II.4. Medición das lesións existentes no edificio mediante fisurómetros
Fotografía do autor

climatoloxía, tales como filtracións de augas pluviais a través da cuberta ou dos peches.

Resumo da inspección

- Día 11-11-2018. Das 17:00 ás 20:30 horas, en compañía de Marta Barros Carnero e Mario Nodar Fernández, presidenta e secretario da asociación Patio de Butacas.

Inspección preliminar do edificio e medición do alzado, a entrada e o patio de butacas. Na medición prestaron asistencia técnica Alejandro García López e Ignacio Fraga Ruso, arquitectos.

- Día 17-11-2018. Das 12:00 ás 14:00 horas.

Inspección e fotografado para a elaboración de modelo fotogramétrico do patio de butacas, da entrada, do soto e da fachada frontal. Medición dos espazos da planta baixa.

- Día 15-12-2018. Das 11:00 ás 13:30 horas.

Inspección e fotografado para a elaboración de modelo fotogramétrico das fachadas. Medición e fotografado dos baños da planta baixa e das vivendas de planta alta.

- Día 4-1-2019. Das 16:00 ás 19:00

Inspección, medición e fotografado da azotea, a cuberta e o semisoto, así como do palco central e da cabina de proxección. No caso das cerchas da cuberta non foi posible unha inspección detallada, xa que o teito do patio de butacas non é practicable para acceder a elas. Na medición prestou asistencia técnica Pedro Carro Allegue, enxeñeiro naval.

Reglamento de Policía de Espectáculos públicos.

PRIMERA PARTE

POLICIA DE ESPECTACULOS

II.5. Reglamento de Policía e espectáculos públicos
Gaceta de Madrid nº125 do 5 de maio de 1935

PRESIDENCIA DEL GOBIERNO

DECRETO de 22 de julio de 1941 por el que se aprueba el Reglamento sobre las restricciones del hierro en la edificación.

En cumplimiento de lo preceptuado en el Decreto de once de marzo de mil novecientos cuarenta y uno, he tenido a bien aprobar el Reglamento que se inserta a continuación, dictado para la aplicación de dicho Decreto, sobre las restricciones del hierro en la edificación.

Así lo dispongo por el presente Decreto, dado en Madrid, a veintidós de julio de mil novecientos cuarenta y uno.

FRANCISCO FRANCO

II.6. Decreto do 22 de xullo de 1941
BOE do 2 de agosto de 1941

- Día 27-1-2019. Das 16:30 ás 19:00

Inspección técnica xeral das lesións de todo o edificio tras un día de chuvia. Así comprobouse a cantidade filtracións existentes na actualidade.

Inspección normativa

Procédese a enumerar algunha da normativa de aplicación vixente en 1947.

Espectáculos

- “Orden aprobando el Reglamento, que se inserta, de Policía de Espectáculos públicos y de construcción y reparación de los edificios destinados a los mismos” en Gaceta de Madrid 125 (05/05/1935) 1055-1070.

Vivenda

- “Orden de 29 de febrero de 1944 por la que se determinan las condiciones higiénicas mínimas que han de reunir las viviendas” en BOE 61 (01/03/1944) 1833-1834.

Estruturas

- ORDEN de 20 de marzo de 1944 por la que se aprueba la Instrucción definitiva para el proyecto de ejecución de obras de hormigón

- LE – 24

- “DECRETO de 22 de julio de 1941 por el que se aprueba el Reglamento sobre las restricciones del hierro en la edificación.” BOE num. 214, de 2 de agosto de 1941, páxinas 5848-5853.

Cabe prestar especial atención a este último decreto, xa que foi elaborado pola escaseza de ferro no país por causa da guerra civil e posterior illamento internacional do réxime de Franco. Isto condicionou a forma de empregar o aceiro na construción ata o ano 1960 no que foi derogado. Como exemplo, móstranse as directrices para as armaduras do formigón (Páxina 5851) :

Armaduras para hormigón

a. *Cuantía de armadura.*—Se recomienda realizar los cálculos de modo que la cuantía de la “armadura sea la menor posible.

b. *Tensión admisible.*— La tensión admisible para las armaduras de tracción será de 1.200 Kg/cm² como mínimo. Se recomienda el empleo de formas y aceros especiales que permitan elevar este coeficiente,

c. *Soportes zunchados.*—Temporalmente mientras el Decreto de Restricciones esté en vigencia, se prohíbe el empleo de soportes con armadura helicoidal (zunchado).

d. *Armadura de soportes.*—Su cuantía no será nunca superior al 3 por 100. Se recomienda tomar los mínimos admitidos siempre que sea posible.

e. *Armaduras de elementos sometidos a flexión simple.*—Cuando no haya razones que se opongan a ello (limitación de altura, etc.), las de las vigas de hormigón armado se proyectarán sin armadura de compresión.

f. *Elementos sometidos a flexión compuesta.*— Se proyectarán los elementos sometidos a flexión compuesta de modo que la solución adoptada (con armadura sencilla . o doble) sea la de mínimo peso.

Cabe esperar, polo tanto, que as estruturas de formigón existentes contén cun armado moi escaso.

Inspección documental

Accedeuse ó proxecto orixinal do cine, firmado polo arquitecto Vicente García-Lastra, en Ferrol o 24 de Marzo de 1947. O mesmo está composto polos planos de distribución do cine,

sen figurar as vivendas dos laterais nin a ebanistería do semi-soto. Acompáñase dunha memoria escrita na que se describe de forma breve o proxecto, figurando a ocupación prevista, xunto cas instalacións, os acabados e a estrutura. Non se detallan os materiais nin o tipo estrutural, máis aló de describir a estrutura vertical de muros de fábrica de ladrillo e piares de formigón e a estrutura horizontal de lousas de formigón. Tampouco se axuntan detalles construtivos nin estruturais.

Como xa se mencionaba no apartado I.2 Orixe do cine Adriano, o máis probable é que o edificio xa estivera total ou parcialmente construído no momento en que se redacta o proxecto de cinematógrafo.

II.2.2 Definición e estado dos sistemas construtivos

A continuación, descríbense de xeito resumido os diferentes sistemas construtivos que conforman o edificio. Para unha análise máis detallada, axúntase o Anexo 4, no que se aporta información gráfica en forma de planos e fichas das distintas lesións presentes no edificio.

Definición do estado de conservación

Procédese a definir os parámetros cos que se avaliará o estado de conservación:

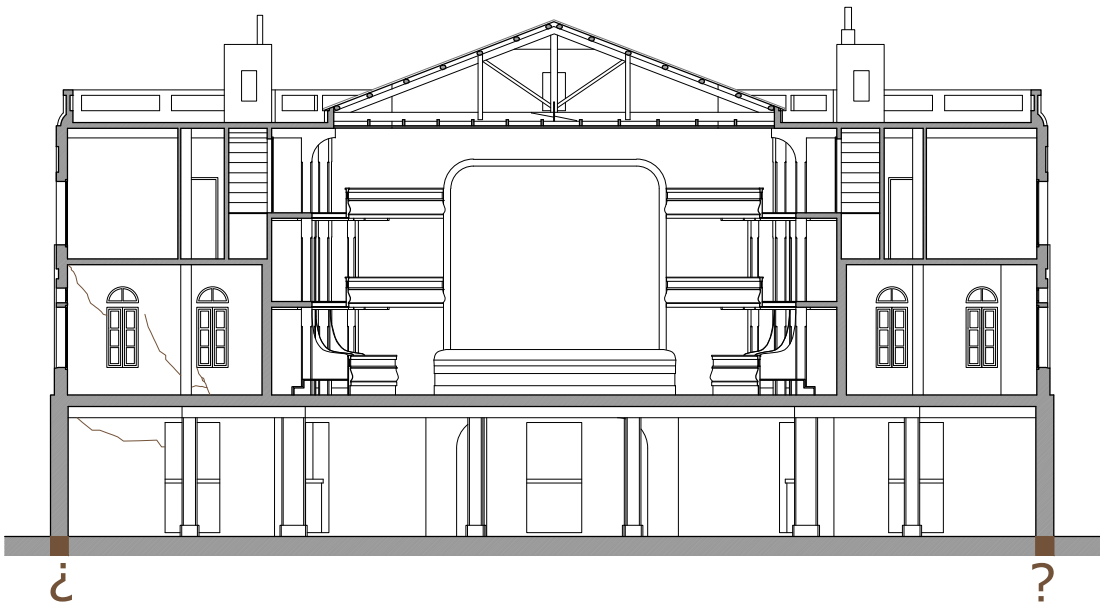
- **Bo:** o elemento ou o subsistema indicado aparenta atoparse nun estado aceptable para a idade do edificio.
- **Regular:** o elemento ou o subsistema indicado presenta algunhas deficiencias e o seu estado aparente de conservación require algún tipo de intervención (mantemento, saneamento ou reparación)
- **Deficiente:** o elemento ou o subsistema indicado presenta algúns defectos ou anomalías impropias para o seu estado de conservación, o cal obriga a algún tipo de intervención (substitución, reparación ou reforzo)

ESTRUTURAS

CIMENTACIÓN

II.7. Gretas presentes na zona oeste do semisoto, que poderían indicar un asentamento da cimentación.
Fotografía do autor

Estado de conservación: Descoñecido / regular

Descrición

Descoñécese por completo a tipoloxía da cimentación empregada, dado que resulta imposible a súa inspección visual sen recorrer a estudos detallados que inclúan catas ou sondeos no terreo. No proxecto tampouco se fai mención algunha ó sistema empregado. Como suposición, cabe esperar que no seu perímetro exterior conte con zapatas corridas de mampostería de xisto, a modo de base dos muros do semisoto. Por outra banda, no caso dos pilares podería contar con zapatas de formigón ou cachotería de xisto, de tipo piramidal ou escalonado e sen atados entre elas.

Estado

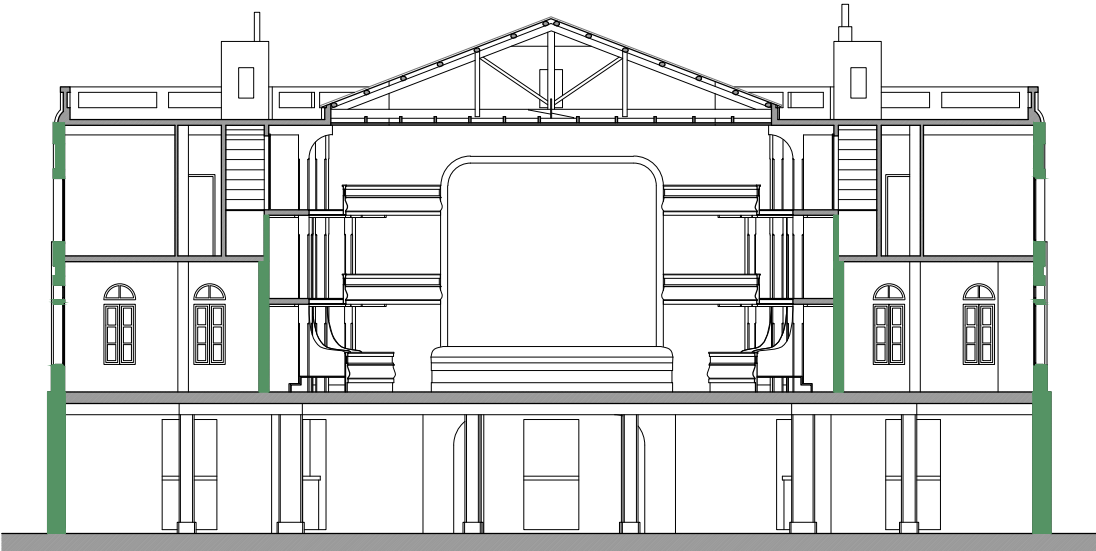
Aprézanse posibles asentamentos diferenciais na esquina do nordeneste, que se traducen en gretas nas fachadas, dispostas en ángulo de 30º no semisoto e 60º na zona do ambigú. Hai indicios de que polo chan do semisoto discorreu auga, o que podería ser unha posible causa. Tamén se aprecian asentamentos nos pilares da zona central, que se traducen en fisuras pola cara inferior da lousa da planta baixa, en dirección perpendicular ás vigas.

II.8. Vista posterior do edificio, dende onde se ven as distintas fábricas que o constitúen.
Fotografía do autor

FÁBRICAS

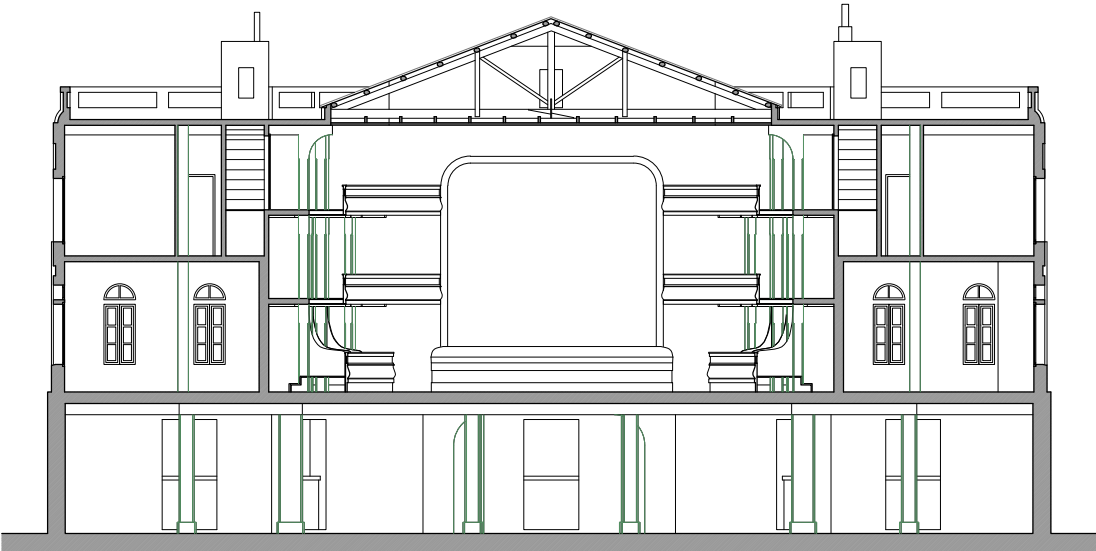
Estado de conservación: Bo

Descrición	Estado
<p>A nivel de soto, os muros do perímetro son de cachotería de pedra de xisto de en torno a 45-50 cm de espesor, tomado con morteiro de cemento. Estes muros presentan polo exterior unha serie de pequenos ocos dispostos de forma regular, probablemente como resultado do sistema construtivo empregado, a base de andamios que se ían apoiando nos propios muros a medida que estes se erguían.</p> <p>As fachadas e particións das plantas altas do edificio constitúen muros portantes. Estes resólvense con muros de fábrica de ladrillo de 24 cm de espesor, presumiblemente de tipo semimacizo, por como se puido observar a través dalgunhas das displacacións dos morteiros de acabado. O revestimento é a base de morteiro de cemento, por ámbalas dúas caras.</p>	<p>Non se aprezan danos nin lesións estruturais nas fabricas, agás as gretas producidas polos asentos anteriormente descritos. Os desperfectos visibles unicamente parecen afectar ós seus acabados.</p>

II.9. Ringleiras de pilares de formigón no semisoto.
Fotografía do autor

PILARES

Estado de conservación: Bo

Descrición

A estrutura vertical interior do cine resólvese a base de pilares de formigón armado. No caso do semisoto, estes dispóñense en ringleiras, que soportan a lousa de formigón da planta baixa.

Nas plantas superiores, o pilares dispóñense en continuidade cos da planta soto, pero con seccións moito máis reducidas. No caso do patio de butacas, existen unha serie de pilares no se perímetro, apeados sobre a lousa de formigón da planta baixa, destinados a soste os palcos. Estes presentan seccións diferentes entre si, dispostas de forma alterna, xa que os de maior dimensión, sustentan a lousa de formigón da azotea e a estrutura da cuberta do patio de butacas, mentres que os pilares menores, soamente serven de apoio ós palcos, e morren a nivel do Palco de Principal.

Estado

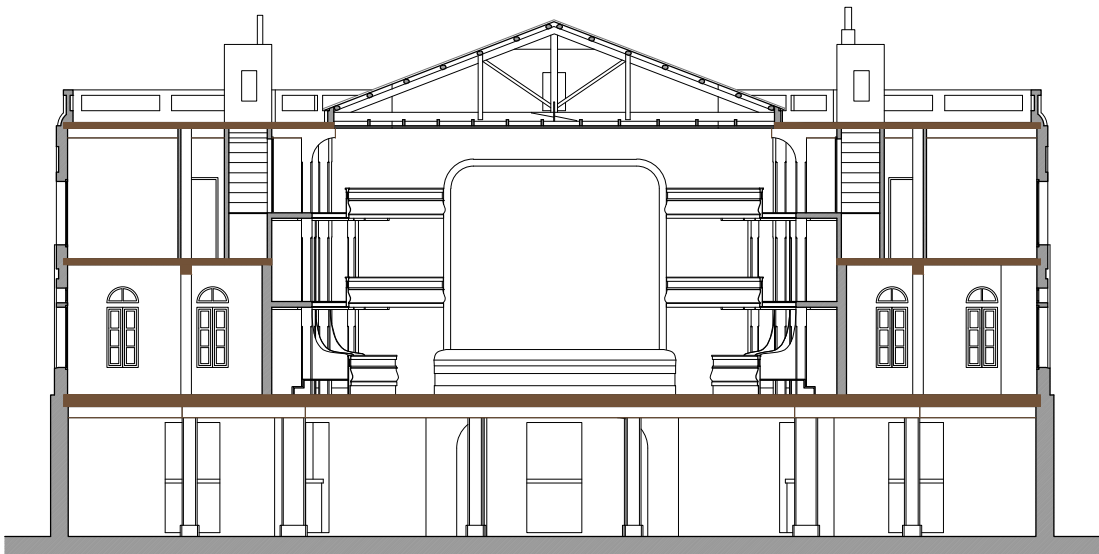
Non se aprezan danos nin lesións destacables.

II.10. Rotura dunha das vigas do forxado da azotea.
Fotografía do autor

FORXADOS

Estado de conservación: Regular

Descrición

A estrutura vertical interior do cine resólvese a base de pilares de formigón armado. No conxunto dos forxados do edificio está realizado con lousas macizas de formigón armado. No caso do semisoto, a lousa conta nun espesor de en torno a 30 cm e está reforzada no sentido lonxitudinal da planta con vigas de canto, seguindo a liña de pilares.

Nas plantas superiores, as lousas contan con espesores de 15 cm, reforzadas tamén mediante vigas de canto que atan os pilares.

Estado

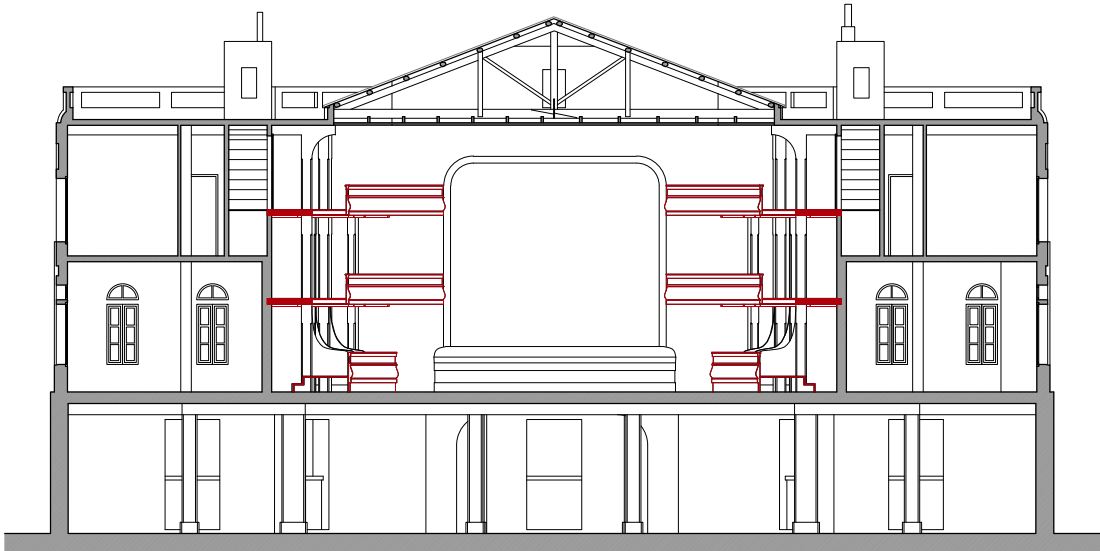
Obsérvanse algunhas lesións por corrosión das armaduras de forma puntual, así como algunhas manchas de cor alaranxado, que poderían estar indicando procesos de corrosión ocultos.

Na lousa que constitúe a azotea, destaca a rotura dunha das vigas, cunha greta que a atravesa na zona próxima ó arranque do pilar. Segundo a información facilitada durante a inspección, esta lesión data da época na que o edificio estaba en uso e non presenta cambios relevantes desde entón. Tamén existen filtracións de auga de chuva, o que deriva en problemas de corrosións puntuais do aceiro, ademais da aparición de axentes biolóxicos como algas e fungos.

II.11. Sección dos palcos afectada polas pudricións da madeira.
Fotografía do autor

PALCOS

Estado de conservación: Deficiente

Descrición

A súas superficies horizontais presentan unha solución mixta, xa que están elaborados con lousas de formigón apoiadas nos pilares e nos tabiques, das que a continuación, proxéctanse uns voadizos de madeira. Estes voadizos están soportados por viguetas metálicas recubertas de cemento ou madeira, que van apoiadas nos piares. No caso dos piares de menor dimensión, estas viguetas atravesan o soporte e rematan empotrados no tabique posterior ó palco. Os barandais posúen unha subestrutura de madeira, rematada por un acabado de barrotillo.

Estado

Os voadizos de madeira presentan putrefaccións, orixinadas pola filtración de auga de chivia dende a cuberta. Algunhas das súas seccións atópase seriamente deteriradas, con zonas nas que o chan mesmo veuse a baixo.

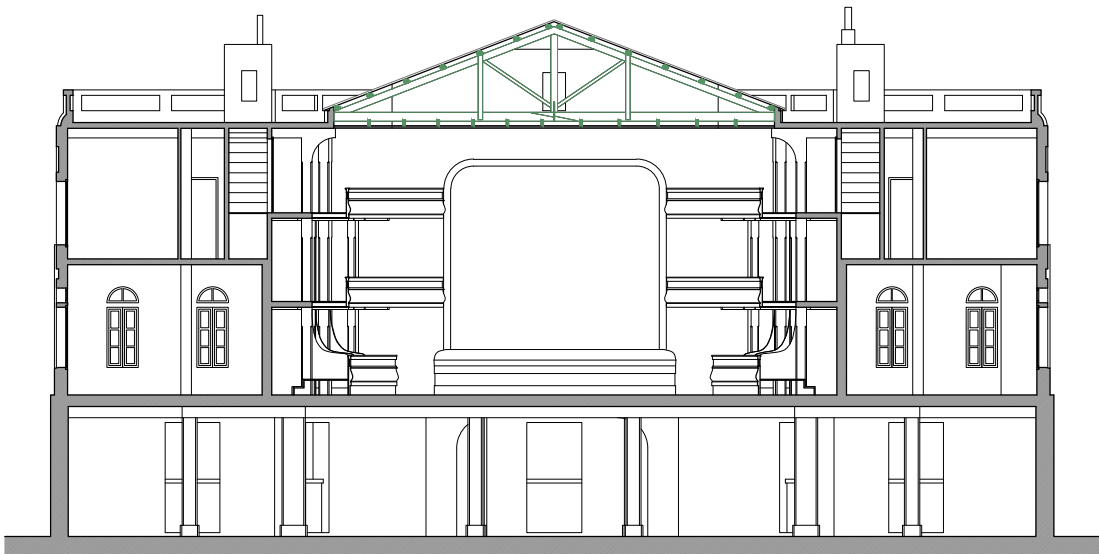
As viguetas de aceiro que sustentan estes voadizos atópanse nun estado de corrosión avanzado.

II.12. Estrutura da cuberta inclinada.
Fotografía do autor

ESTRUTURA DE CUBERTA

Estado de conservación: Bo

Descrición

A estrutura da cuberta resólvese mediante armaduras de madeira, apoiadas nos pilares dos palcos, arriostradas por cabios diagonais. Entre as armaduras distribúense unha serie de pontóns, nos que se suxeitan os paneis de fibrocemento da cuberta. Por debaixo das armaduras, tamén descolgan uns cabios, os cales serven de soporte ó falso teito de táboas de madeira.

Estado

Aparentemente o estado de conservación da madeira das armaduras é bo, con algunha mancha debido a fungos cromóxenos. No caso dos cabios, aprézanse algúns ataques de xilófagos.

Con todo, non foi posible realizar unha inspección detallada, xa que para iso sería necesario apoiarse sobre o falso teito do patio de butacas, e descoñécese se na actualidade, sería incapaz de soportar o peso dunha persoa.

II.13. Fachada oeste do cine. Poden apreciarse tanto as hedras que a colonizan como o as humidades producidas polo atasco das baixantes da azotea
Fotografía do autor

PECHES

ACABADOS DAS FACHADAS

Estado de conservación: Deficiente

Descrición

Os peches a nivel de semisoto consisten nos muros de cachotería estruturais, revestidos polo interior con morteiro de cemento. Todo parece indicar que nunca contou con ningún tipo de revestimento pola cara exterior.

A nivel de acabados, as fachadas das plantas altas contan con profusa ornamentación de carácter xeométrico a base de pilastras verticais, impostas e recercados en torno ós ocos.

Estado

Os acabados orixinais, consistentes en pinturas, atópanse totalmente desgastados pola acción dos axentes atmosféricos. A día de hoxe non queda practicamente nada de elas, salvo nos recercados da porta, que foi repintada no ano 2015.

Cabe destacar, que as baixantes da cuberta discorren polo interior da fachada, coincidentes con algunhas das pilastras. Como estas baixantes atópanse atascadas, están a verter as augas pluviais cara o interior do edificio. As fachadas tamén están afectadas pola colonización vexetal de distintas especies de plantas trepadoras, como as hedras, que enraizaron no interior dos propios muros, nutríndose deles e da humidade das baixantes.

CARPINTERÍAS

II.14. Estado das carpinterías existentes na fachada sur.
Fotografía do autor

Estado de conservación: Deficiente

Descrición

Polo xeral, as carpinterías exteriores do cine son de madeira de castiñeiro. As portas son de tipo abatible, agás a da entrada principal, que é de tipo corredizo con dúas follas practicables. As fiestras son de traza rectangular, con dúas follas abatibles e dotadas de contras. Algunhas das fiestras presentan un pequeno óculo semicircular sobre elas, cunha carpintería fixa.

Estado

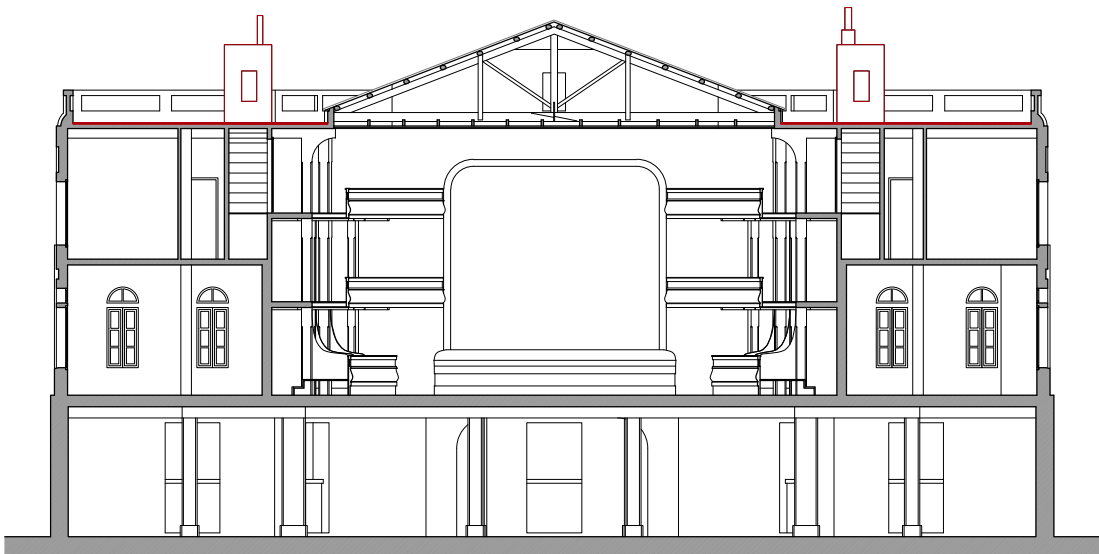
O seu estado é precario, con poucos elementos conservados de forma íntegra. A maioría presenta desperfectos, como pudricións e perdas de elementos. As mellor conservadas son as máis protexidas dos axentes atmosféricos.

CUBERTAS

AZOTEA

II.15. Azotea do edificio. En primeiro planos, unha das saídas.
Fotografía do autor

Estado de conservación: Deficiente

Descrición

A cuberta plana do cine presenta unha impermeabilización de tipo asfáltico, sobre a que se dispón unha capa de arxila e un pavimento de baldosín cerámico. Nos laterais érguense dous casetóns, correspondentes ás saídas das escaleiras á cuberta. Estes contan con claraboias en moi mal estado e impermeabilización é a mesma que a da azotea.

Estado

En xeral, aprécianse desperfectos na cuberta como roturas no pavimento, crecemento de especies vexetais e fallos na impermeabilización. Isto está a supoñer a filtración de auga de chuva cara o interior do edificio. Algunhas destas filtracións foron reparadas puntualmente con parcheados de tipo bituminoso.

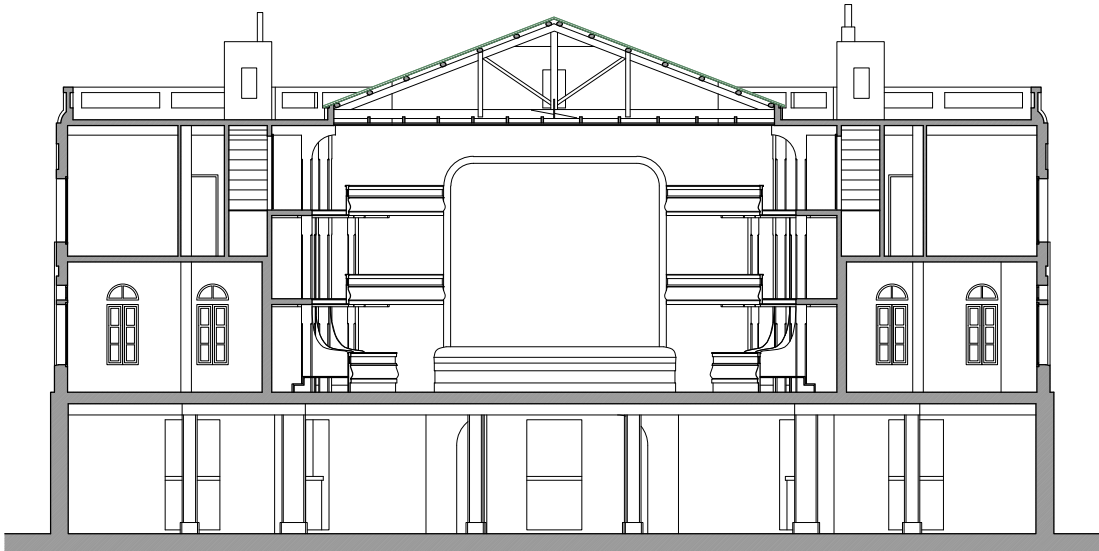
Tamén se percibe a abundancia de detritos sobre a superficie da cuberta, especialmente musgos e restos de cascas de nocs traídos polos paxaros.

II.16. Cuberta inclinada sobre o patio de butacas.
Fotografía do autor

CUBERTA INCLINADA

Estado de conservación: Bo

Descrición

A cuberta do patio de butacas é de tipo inclinado, disposta a dúas augas e cos remates dos pinches achaflanados. Está rematada con paneis de fibrocemento fixados sobre os pontóns.

Estado

A cuberta non presenta lesións significativas, con todo, cabe recordar que pola antigüidade dos paneis de fibrocemento (máis de 25 anos), o máis probable é que estean elaborados con amianto, o cal debe ser tido en conta á hora de actuar sobre eles.

II.2.3. Conclusión e recomendacións a ter en conta

Resumo do estado dos sistemas construtivos

Estruturas:

Estado de conservación de BO a REGULAR.

O sistema de cimentación parece atoparse en bo estado, salvo polo que parece ser un asentamento diferencial na zona oeste do edificio e na parte central. Se, tal e como parece, estes asentamentos están estabilizados, non deberían supoñer riscos.

Os soportes verticais (muros e piares) atópanse en bo estado, sen lesións importantes.

Os forxados e as vigas están en aparente bo estado, salvo lesións puntuais, que requiren a súa intervención. No caso do forxado da azotea, existen humidades por filtracións da auga da chuvia, as cales deberían solucionarse á maior brevidade posible. Tamén na lousa da azotea existe unha viga rota, provocada por unha sobrecarga puntual excesiva. Esta última lesión presenta unha gravidade relativa, xa que o elemento estrutural está esgotado, mais non pon en perigo a estabilidade do conxunto, xa que lousa redistribúe a súas cargas a través da tabiquería.

Os palcos atópanse en mal estado, con pudricións dos voadizos de madeira e unha corrosión avanzada das vigas que os sosteñen, con posibilidade de desprendemento nalgúns casos, co que recoméndase o seu apuntalamiento.

Peches:

Estado de conservación de REGULAR a DEFICIENTE.

Deterioro xeneralizado dos acabados, con degradación de toda a pintura que resulta practicamente inexistente, con abundancia de manchas e sucidades, ademais de desplazacións puntuais do morteiro de acabado.

Advírtese unha importante colonización vexetal de especies

trepadoras, especialmente hedras, enraizadas nas propias fachadas, o que resulta unha causa de deterioro importante da fachada.

As baixantes de pluviais que circulan polo interior dos peches están atascadas, filtrando as augas pluviais da cuberta a través das fachadas cara o interior do edificio. Dado que parece practicamente imposible o seu desatasco, sería conveniente buscar outras formas de realizar a evacuación como gárgolas ou desaugadoiros.

Cubertas:

Estado de conservación REGULAR a DEFICIENTE.

Deficiencias importantes na impermeabilización da azotea, que está a producir filtracións de auga pluvial ó interior do edificio. Esa é a principal causa de deterioro do edificio, sendo a responsable das pudricións dos elementos de madeira, a corrosión dos elementos metálicos e a perda dos acabados. A reparación da azotea do cine debería levarse a cabo con prioridade absoluta.

A cuberta inclinada do patio de butacas está en relativo bo estado, aínda que advírtese de que non se puido examinar a estrutura con precisión por ser inaccesible. Compre destacar que estamos a falar dun sistema elaborado con paneis de fibrocemento con certa antigüidade, elaborados case con total seguridade con amianto, o cal debe terse en conta na súa posible manipulación.

Carpinterías

Estado de conservación DEFICIENTE

Degradación xeralizada de case todas as carpinterías exteriores, con perda dos cabados e con pudricións na madeira, ademais da perda de varias das carpinterías, quedando o interior do edificio exposto á intemperie. Recoméndase tapiar os ocos expostos para evitar a entrada de auga, así como dificultar a intrusión no edificio.

Instalacións

Na presente inspección non se entrará a valorar o estado das instalacións do edificio. En primeiro lugar, pola súa escasa relevancia no edificio, xa que unicamente conta con instalación de evacuación de augas e unha instalación provisional de electricidade, xa que a orixinal do edificio está completamente obsoleta. No relativo á fontanería, como xa comentamos na Parte I, o subministro de auga realizábase a través dun alxibe, hoxe desaparecido, situado na azotea.

ESTADO XERAL:

Para a idade do inmovible (72 anos) o estado de conservación global é REGULAR.

Como podemos comprobar, o problema máis grave que afecta ó cine é a filtración de augas pluviais a través da súa envolvente. Isto prodúcese sobre todo a través da azotea, debido ó seu mal estado e case inexistente impermeabilización. A segunda fonte principal de filtracións prodúcese a través das fachadas, xa que as baixantes de evacuación de augas pluviais da cuberta que circulan polo seu interior, atópanse atascadas, e están a vertes estas augas cara o interior do edificio.

Todas estas filtracións son a causa principal de moitas das lesións presentes no cine. Por unha banda, son as responsables da aparición de corrosións nos elementos metálicos das estruturas e a putrefacción da madeira dos palcos. Por outro lado, a proliferación de vexetación nas fachadas tamén pode atribuírse á presenza das humidades nas fachadas, que atopan nelas as condicións idóneas de substrato e auga para o seu crecemento.

RECOMENDACIÓNS

Ante o estado no que se atopa o edificio realízanse as seguintes recomendacións:

Levar a cabo as seguintes actuacións:

- Reparación da impermeabilización da cuberta.
- Busca de novos sistemas de resolver a evacuación das augas pluviais.
- Erradicación da vexetación que coloniza as fachadas.
- Apuntalamiento dos palcos con risco de desplome.
- Tapiado dos ocos abertos.

Realizar unha inspección técnica avanzada, especialmente levando a cabo as seguintes probas e ensaios:

- Medición do grao de carbonatación do formigón, mediante a impregnación dun indicador de pH, ó aplicar una solución de fenolftaleína sobre unha probeta de hormigón recién extraída.
- Extracción de probetas de formigón para medir a capacidade resistente.
- Análise do armado dos elementos de formigón por medio dun pachómetro.
- Inspección mediante cámaras termográficas para localizar os focos onde se filtran as augas pluviais.
- Colocación de testigos de xeso ou deformómetros nas gretas e fisuras para monitorizar a súa evolución.
- Realizar catas no terreo para coñecer o tipo de cimentación , ademais de comprobar o seu estado na zona afectada por asentos.

II.3. Valoración patrimonial

Unha das principais cuestións que deben de terse en conta á hora de actuar nun edificio destas características, é establecer que elementos ou espazos deben de ser conservados como partes indispensables e cales son susceptibles de ser modificados ou mesmo substituídos ou retirados. Para establecer o importancia patrimonial e a relevancia destes elementos, teranse en conta tres valores:, o histórico, o arquitectónico e o social ou humano.

II.3.1 Valores históricos

O legado indiano. Unha memoria a recuperar

O cine presenta unha importancia histórica dende o punto de vista da pegada deixada en Galicia polos emigrantes retornados de América de comezos do século XX. A figura de Antonio Fernández Fernández, aínda que pouco estudiada a día de hoxe, resulta un dos casos singulares de indianos retornados con éxito da emigración, que unha vez de volta nas súas vilas natais, lavaron a cabo imponentes obras destinadas a mellorar a vida dos seus paisanos, á par de demostrar os logros conseguidos na emigración. A súa labor pode resultar comparable á doutros emigrantes da época, como a dos irmás García Naveira de Betanzos ou a desenvolvida polas sociedades de instrucción na construción de escolas.

A época dourada das salas de cine

Mención aparte, é o valor que ten o propio edificio como documento histórico, xa que reflicte un episodio determinado da vida social. O Adriano é unha testemuña da época, a que vai dende o remate da guerra civil ata os anos 70, que podemos considerar como de esplendor das salas cine, xa que a construción destas salas proliferou por tódolos recunchos do país. Isto debeuse a que o cine constituía unha das principais formas de ocio, especialmente por ser accesible a tódalas clases sociais.

II.18. Fragmento do artigo "El hombre que se erigió así mismo una estatua de tamaño natural" do diario Ahora
Fonte: Biblioteca nacional de España

II.17. Publicidade das sesións do cine Adriano
Arquivo persoal de Adriano Fernández Marta

II.3.2 Valores arquitectónicos

Exemplo representativo da arquitectura da posguerra

O cine Adriano resulta de por si un exemplo claro da arquitectura da época da autarquía que seguiu á guerra civil. Como xa se veu na Parte I, nese período dáse un eclecticismo a nivel formal, polo que se empregarán indistintamente diversas linguaxes arquitectónicas. No caso do cine, podemos ver que na súa fachada empréganse motivos ornamentais de tipo xeométrico, que poderían vincularse ó art déco, mesturados con elementos curvos como as fiestras e cornixas, xa máis propios de historicismos.

Tipoloxía. Un expoñente dos teatros-cine

Dende o punto de vista tipolóxico, o cine é especialmente singular. Estamos a falar dun edificio que posúe unha configuración arquitectónica propia dos teatros-cine, cunha sala que en planta seméllase á dos teatros á italiana, dotada de palcos. Como vimos no apartado I.1.1, este tipo de cines fíxose moi popular nos anos vinte do século pasado, con algunha recuperación do modelo no período da autarquía. Con todo, a meirande parte destes teatros-cine asentábanse nas cidades ou nas grandes vilas, onde había demanda teatral ademais de cinematográfica, pero nunca os veremos unha escala rural ou parroquial como ocorre no Adriano, polo que constituiría un exemplo único.

Usos.

Tamén resulta destacable a variedade de usos que acolle o edificio: carpintería, cine, vivendas e comercio. Se ben nas cidades podía darse o caso de que os cines foran construídos xunto con promocións de vivendas para aumentar o rendemento da operación, isto non era habitual que nas zonas rurais. No caso do Adriano, este carácter multifuncional ven dado pola propia historia do cine, como xa vimos na Parte I deste traballo, sendo a súa orixe a carpintería do soto. A incorporación de vivendas e dun local comercial ó edificio pode obedecer ó mesmo motivo que ocorría nas áreas urbanas: aproveitar a construción do edificio para aumentar o beneficio económico da inversión.

A construción, entre a arquitectura popular e as técnicas importadas de América

Como xa apuntábamos no apartado I.3., no cine Adriano topámonos cunha serie de sistemas construtivos que combinan as técnicas da arquitectura popular cos novos avances da construción. Por unha banda vemos que a estrutura de muros dos sotos realízase con cachotaría de xisto, o material que podemos contemplar na construción da arquitectura popular da zona. Pero neste caso, en lugar de empregar morteiros de cal ou barro como era o habitual, utilízase o cemento, feito que lle dará unha maior rixidez ós muros e, en consecuencia, os seus espesores serán menores que os que podemos ver na construción tradicional.

Tamén debemos destacar o valor do emprego das estruturas de formigón, non como un feito innovador en si, xa que na década dos corenta do século pasado o seu uso xa estaba bastante estendido, se non porque neste caso a técnica foi aprendida polo seu promotor, Antonio Fernández Fernández, durante a súa estancia como emigrante en Cuba. O coñecemento do seu uso tróuxoo consigo ó seu regreso a Galicia na década de 1920, empregándoo nas construcións que leva a cabo en Barallobre, en primeiro lugar, na súa propia vivenda, e posteriormente, no cine. Este feito queda manifesto na súa entrevista do diario Ahora, cando fala da construción da Casa da maleta:

[...] Cuando todo estuvo dlspuesto, contrató a los obreros, amontonó el material de construcción y dió orden se empezar las obras, todo bajo su experta di-rección.

Había dirigido la construcción de muchos edificios y sabía muy bien las características del que había idea-do para residencia suya.

Ante todo sería de cemento armado, como los in-muebles construidos en América bajo su dirección.¹

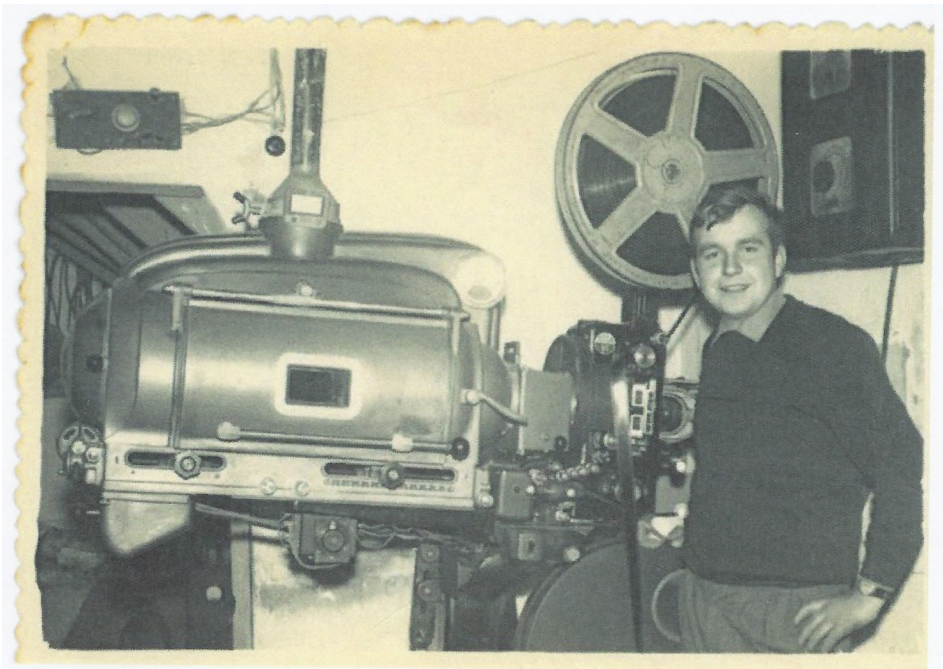
Mención aparte debe ter a obra de carpintería do conxunto do edificio, xa que toda ela foi elaborada na ebanistería situada nos sotos do mesmo, dende as portas e fiestras ata todo o conxunto de palcos, todo de gran calidade. De novo, volve

1 (Carriba, 1935, pág. 17)

II.19. Vista da estrutura de formigón correspondete ó baixo do escenario.
Fotografía do autor

II.19. Manuel Teijeiro. Operador de cámara do cine Adriano.
Arquivo persoal de Adriano Fernández Marta

II.20. Manolita recollendo o premio á máis guapa no Baile del Vichy celebrado no cine Adriano
Arquivo persoal de Adriano Fernández Marta

a tratarse probablemente dunha técnica importada, xa que sabemos, tamén polo artigo do diario Ahora, que Antonio Fernández Fernández traballou como carpinteiro en Cuba. Quizais por este feito, atopamos elementos singulares como os encaixes das fiestras nos muros cun sistema de colas de miñato.

Tamén recordar, que segundo a documentación existente no arquivo do concello de Fene, en orixe, a o cine ideouse co fin de ser unha sala de exposicións das obras realizadas na ebanistería do soto. Aínda que isto non chegou a executarse, si que é certo que o cine, construído en gran parte nesa ebanistería, constitúe de algún xeito, unha sala exhibición da pericia dos seus traballadores.

II.3.3 Valores sociais

Un patrimonio inmaterial

Como ocorre na maioría dos cines, o seu peso na memoria colectiva é significativo. Debido ó seu carácter como espazo social e de ocio, especialmente durante unha época dura como foi a posguerra, marcaron os recordos de moita xente que asistía a ver os filmes. As películas proxectadas no Adriano eran unha forma de divertimento e evasión, que permitían durante un breve pero intenso período de tempo, esquecer os problemas da vida cotiá.

O cine constituía un espazo de relación, especialmente para os máis novos. Era o lugar onde coñecer xente das zonas veciñas e “mocear”. Resulta incalculable o valor social que dende este punto de vista, especialmente, se pensamos na cantidade de parellas e matrimonios que puideron xurdir grazas á maxia do cine.

Debemos recordar que, algunhas das vivencias e anécdotas sobre o cine Adriano reproducidas neste traballo, en base ás entrevistas realizadas ós seus herdeiros e ós seus traballadores, son só unha pequena parte da historia do cine. Cada persoa que garda un recordo especial vencellado ó cine, constitúe en si unha historia propia do mesmo, conformando un valiosísimo patrimonio inmaterial e colectivo.

II.3.4. Graos de intervención admisibles

Unha das cuestións básicas á hora de intervir nun edificio con valor patrimonial é especificar que intervencións son compatibles con aquelas características que lle confiren esa relevancia. Polo tanto, unha forma útil de garantir esta compatibilidade é determinar que elementos deben ser conservados, cales poden ser total ou parcialmente modificados e cales poderían ser substituídos ou retirados.

Tendo en conta os valores patrimoniais descritos no apartado anterior, de cara a propoñer unha futura rehabilitación, podemos establecer os niveis de conservación para cada espazo en función do se valor patrimonial. Establécense así tres graos:

- Grao 1. Valor alto. Son elementos fundamentais que constitúen parte indiscutible da identidade do edificio, sendo partes representativas da súa tipoloxía. A súa conservación debe ser íntegra, admitindo a súa restauración e modificación puntual.
- Grao 2 Valor medio. Son elementos que, aínda sendo representativos da tipoloxía, a súa alteración parcial non supoñería unha perda da identidade do conxunto. Admítense modificacións parciais, sempre que asegure a lectura dos elementos orixinais.
- Grao 3 Valor baixo ou inexistente. Son elementos cuxa perda non afectaría en gran medida á identidade do edificio, por non ser parte fundamental da tipoloxía. Poden ser modificados completamente, substituídos ou incluso modificados.

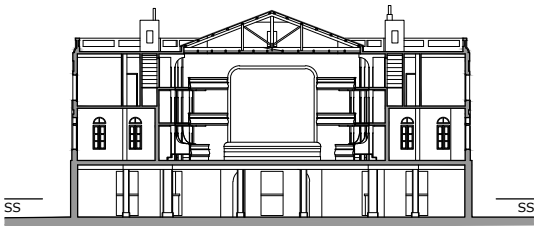
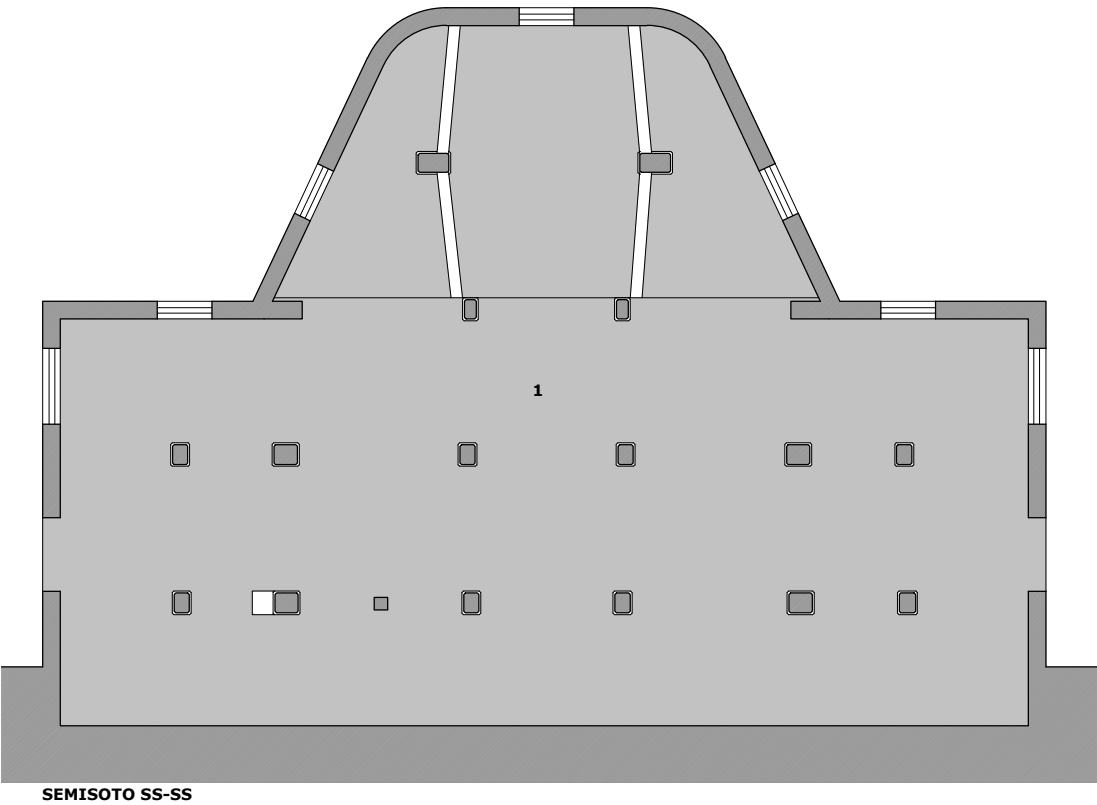

Planta de semisoto

Grao 3

Carpintería.

O espazo que conforma o obradoiro da carpintería non conta con elementos de valor patrimonial, posto que actualmente está completamente baleira e non se ten constancia da súa situación orixinal

GRAOS DE INTERVENCIÓN ADMISIBLES

- GRAO 1
- GRAO 2
- GRAO 3

CARPINTERÍA

1. OBRADOIRO

Planta baixa

- Grao 1
- Platea
  - Palcos de platea
  - Escenario

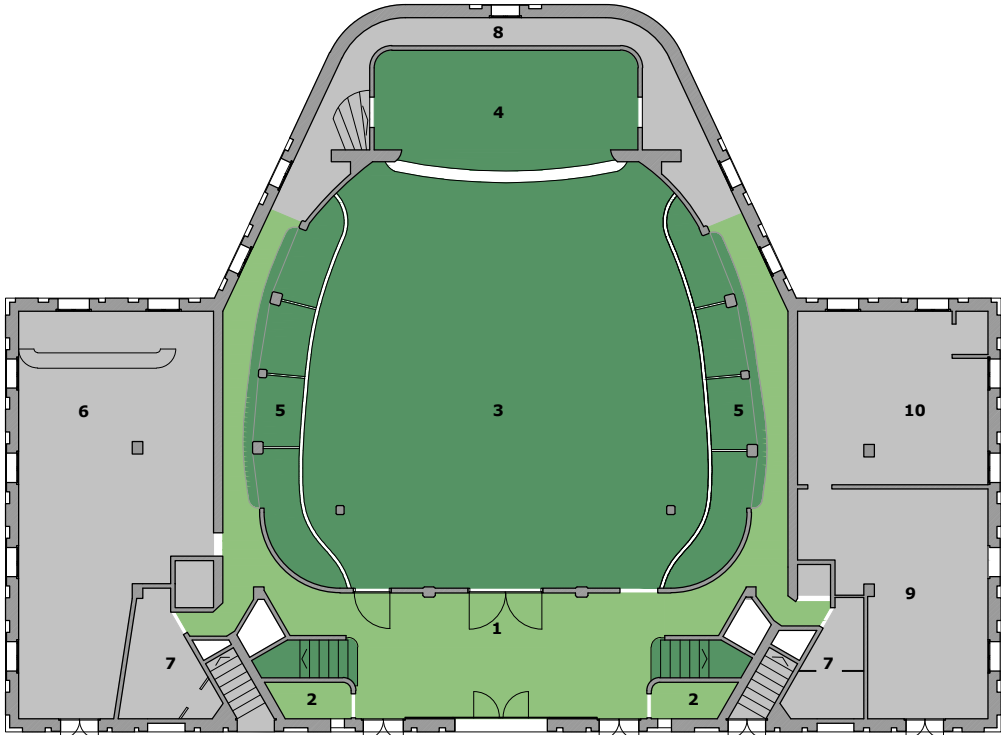
Estes espazos son en gran medida os elementos máis recoñecibles do interior do cine, ademais de ser partes constituíntes da tipoloxía de teatros cine, polo que a súa conservación debe ser íntegra.

- Grao 2
- Foyer
  - Espazos de acceso ó cine

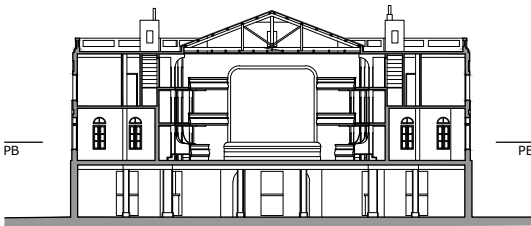
Neste caso estamos a falar de elementos auxiliares do cine con certa representatividade, por tratarse de zonas de acceso directo á sala. Admitiríase a súa modificación parcial, sen alterar a estrutura do seu espazo.

- Grao 3
- Ambigú
  - Aseos
  - Percheiros e espazos traseiros do escenario.
  - Local comercial

O valor patrimonial destes espazos é baixa ou mesmo nula. No caso do ambigú, os aseos ou os espazos traseiros do escenario, constitúen espazos auxiliares do cine sen gran relevancia. No caso do local comercia, non se aprecian elementos destacables que deban ser conservados.

PLANTA BAIXA PB-PB

GRAOS DE INTERVENCIÓN ADMISIBLES	
	GRAO 1
	GRAO 2
	GRAO 3
CINE	
1. FOYER	5. PALCOS DE PLATEA
2. TAQUILLAS	6. AMBIGÚ
3. PATIO DE BUTACAS	7. ASEOS
4. ESCENARIO	8. PERCHEIROS
LOCAL COMERCIAL	
9. ZONA DE ATENCIÓN	10. ALMACÉN

Entreplanta

- Grao 1
- Palcos de entreplanta

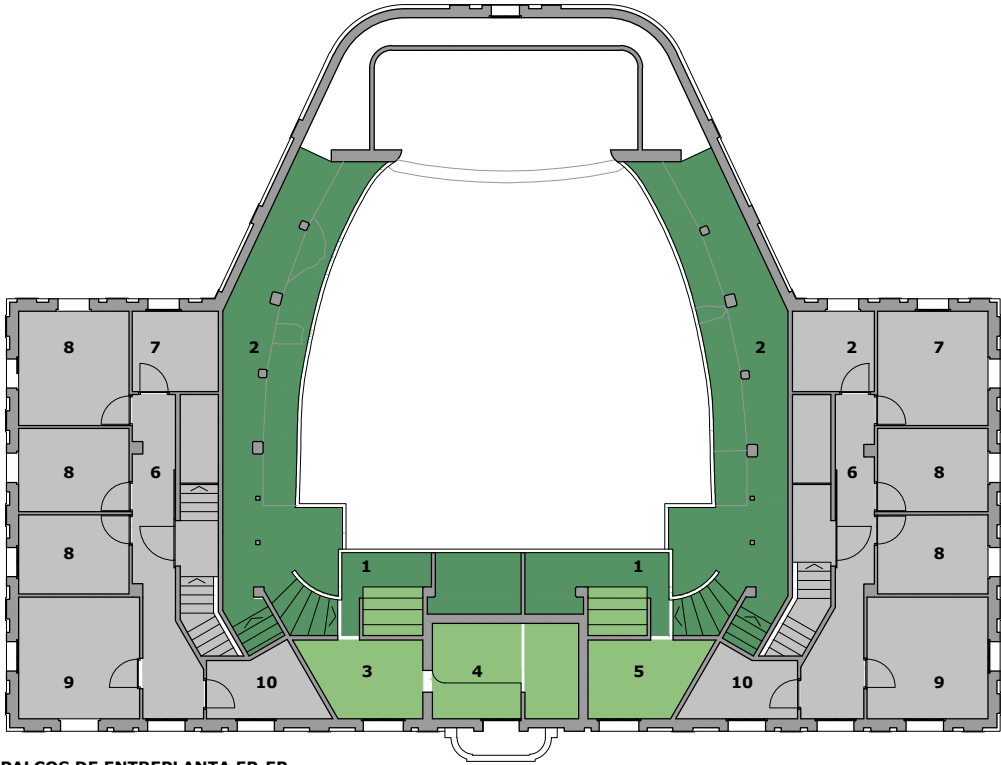
O seu valor é alto por pertencer á sala do cine, sendo parte indispensable da súa tipoloxía. Presenta ademais aspectos ornamentais destacados.

- Grao 2
- Cabina de proxección

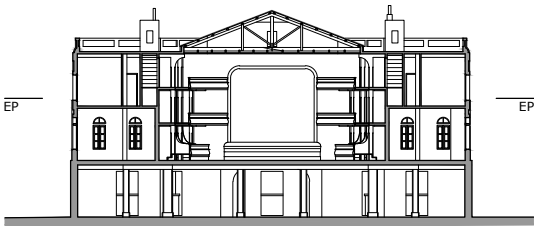
A cabina onde se situaban as máquinas de proxección, xunto cos seus espazos auxiliares, forman parte da sala do cine aínda que dun xeito complementario.

- Grao 3
- Vivendas

Se ben as vivendas situadas no cine poden presentar certo valor dende o punto de vista histórico ou humanístico, non é así dende o punto de vista arquitectónico, no que non posúen aspectos destacables.

PALCOS DE ENTREPLANTA EP-EP

GRAOS DE INTERVENCIÓN ADMISIBLES	
<div></div>	GRAO 1
<div></div>	GRAO 2
<div></div>	GRAO 3
CINE	
1. PALCO CENTRAL	4. CABINA DE PROYECCIÓN
2. PALCOS DE ENTREPLANTA	5. ALMACÉN
3. SALA DE OPERADOR	
VIVENDAS	
6. CORREDOR	9. SALÓN
7. COCINA	10. BAÑO
8. DORMITORIO	

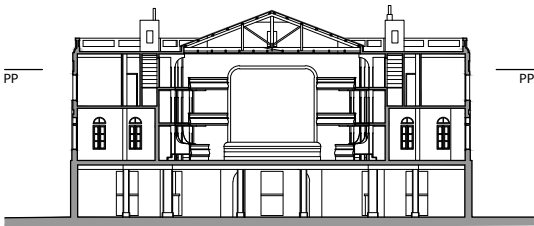
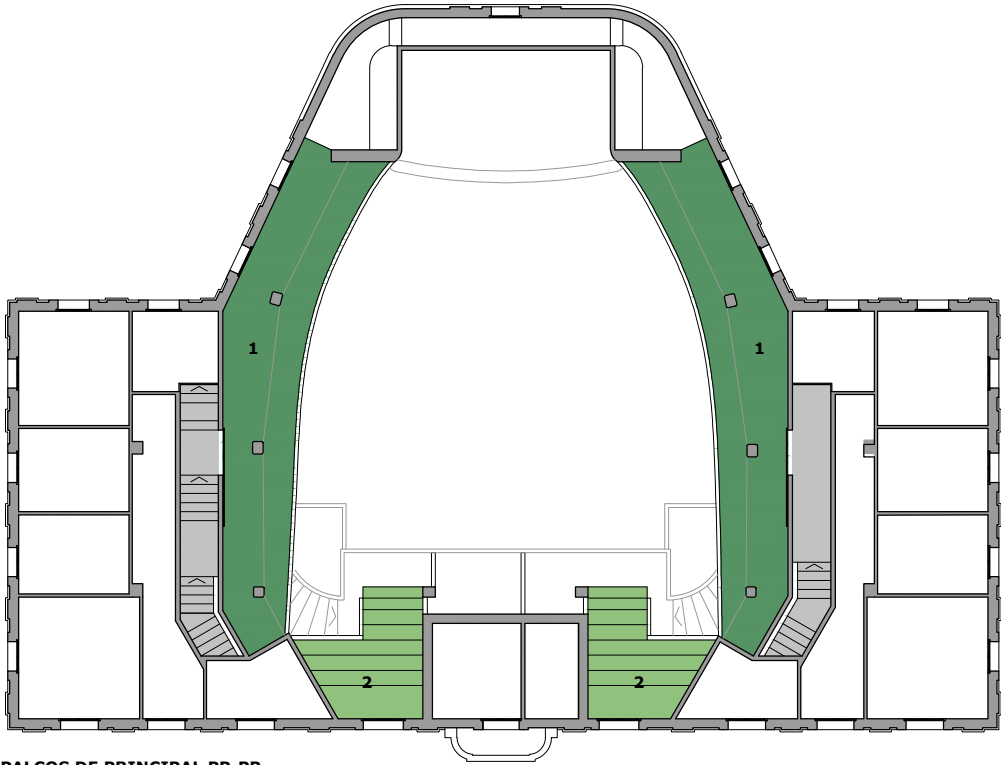
Palcos de principal

- Grao 1
- Palcos de principal

O seu valor é mesmo que o visto anteriormente para os demais palcos da sala do cine.

- Grao 2
- Paraíso

As gradas que forman as localidades de paraíso forman parte integrante da tipoloxía da sala do cine, se ben pola súas características, non son equiparables ós palcos, posto que carecen da súa calidade construtiva e ornamental.

GRAOS DE INTERVENCIÓN ADMISIBLES

GRAO 1
GRAO 2
GRAO 3

CINE

1. PALCO DE PRINCIPAL
2. PARAÍSO

Cuberta

Grao 1

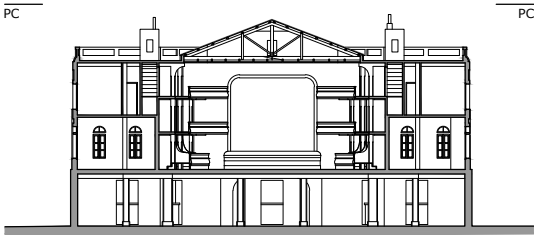
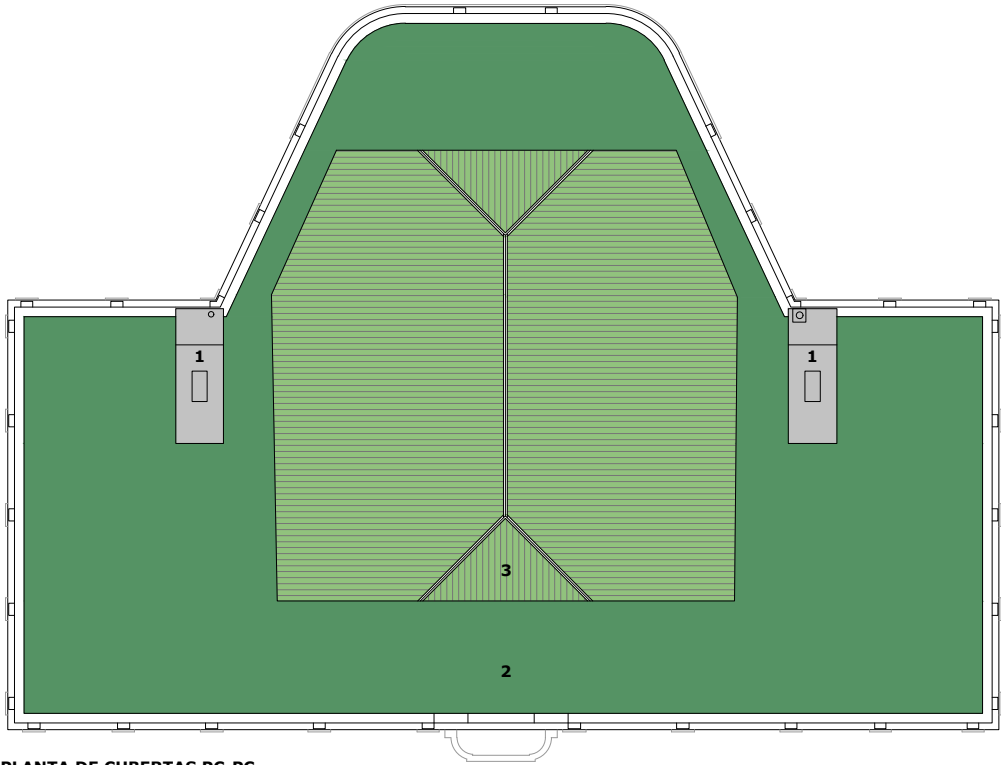
- Azotea

A azotea constitúe un dos espazos máis característicos do cine polo seu valor ambiental ó caracterizar dunha maneira determinante o volume do edificio.

Grao 2

- Cuberta inclinada

Sen ben a cuberta inclinada supón unha parte indispensable do volume do cine, non resulta un elemento representativo, xa que con respecto ás demais partes que compoñen a imaxe exterior do cine, atópase nun segundo plano, semioculto tras os beirís da azotea.

GRAOS DE INTERVENCIÓN ADMISIBLES	
<div></div>	GRAO 1
<div></div>	GRAO 2
<div></div>	GRAO 3

CUBERTA	
1.	SAÍDAS A AZOTEA
2.	AZOTEA
3.	CUBERTA INCLINADA

Páxina seguinte
Patio de butacas no ano 2015
Fotografía do autor

PARTE III. PROPOSTA DE INTERVENCIÓN

III.1. Contexto urbano

III.2 Posibilidades de reutilización. Condicionantes previos

III.3 Proxecto de intervención

III.1. Contexto urbano

O municipio

O Concello de Fene, cunha superficie de 26,29 km2 e unha poboación de 12.944 habitantes, segundo o padrón municipal de 2019, constitúe o terceiro municipio máis poboado da comarca de Ferrolterra, tan so por detrás de Ferrol e Narón. Xeograficamente, o municipio atópase no istmo da península de Bezoucos, polo que ábrese á ría de Ferrol polo norte e á de Ares polo sur. Esta posición céntrica leva o feito de que linde con 6 concellos diferentes. Polo sur, co de Cabanas, polo leste co da Capela, polo norte con Neda e Ferrol e polo oeste, con Ares e Mugardos. Administrativamente, o concello atópase repartido entre 8 parroquias: Fene, Limodre, Magalofes, Maniños, Perlío, San Valentín, Sillobre e Barallobre.

O concello experimentou un importante crecemento entre as décadas dos 60 e 70, con motivo do auxe da industria naval da factoría de Astano, que afectou sobre todo ó desenvolvemento urbano dos núcleos de poboación máis próximos do estaleiro. Por ese mesmo feito, trala crise e posterior reconversión naval dos anos 80, o concello entrará en declive, feito polo que comezará a perder poboación. Nas últimas décadas, no municipio buscáronse alternativas para diversificar unha economía baseada case exclusivamente na construción naval. Así, nos anos 90, creouse de forma conxunta co veciño concello de Cabanas o polígono industrial de Vilar do Colo, que hoxe acolle gran parta da actividade industrial do municipio, ademais de algunhas grandes empresas do sector servizos.

III.1. Mapa administrativo do concello de Fene
Elaboración propia sobre ortofoto de Google Earth

O lugar

A parroquia de Barallobre

O cine Adriano está situado na parroquia de Barallobre, case no límite ca veciña de Maniños. Esta parroquia foi tradicionalmente rural, cunha actividade económica baseada na agricultura e na pesca. A súa poboación repartíase nunha serie de núcleos tradicionais de pequenas vivendas, como os da Brea, O Bon Xesús ou a Ribeira. Este carácter rural mantívose en gran medida, quedando á marxe dos grandes crecementos urbanos que sufriron outras como Fene, Perlío e San Valentín pola súa relación máis próxima cos estaleiros de Astano. Precisamente, pola súa proximidade cas zonas máis poboadas do municipio, na últimas décadas do século pasado, foron construídos en Barallobre unha serie de equipamentos a nivel urbano como o Instituto de Educación Secundaria de Fene ou o pavillón de deportes do Ramo ou mesmo o cemiterio municipal.

O entorno do cine

A situación do cine ven dada por ser a parroquia natal do seu promotor, Antonio Fernández Fernández, quen tamén construíu nun lugar moi próximo a súa propia vivenda, logo de regresar da emigración en Cuba nos anos 20. O cine sitúase de forma illada no lugar do Piqueiro e está delimitado na súa fachada sur pola estrada da Palma e pola norte pola rúa Poeta Pérez Parallé. Está encravado nun lugar prominente, xusto ó borde dun desnivel de case 8 metros e nun punto no que a estrada describe unha lixeira curva. Este feito, xunto ca súa escala case monumental, fai que destaque entre a paisaxe como un elemento singular.

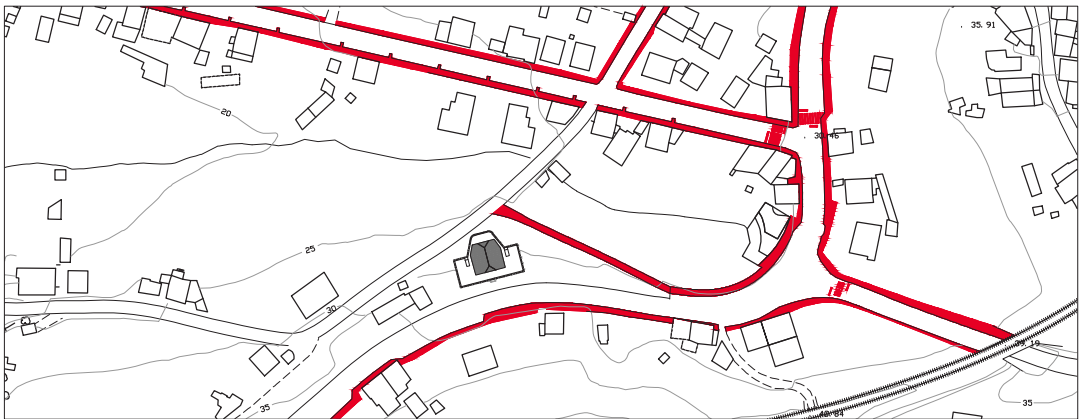
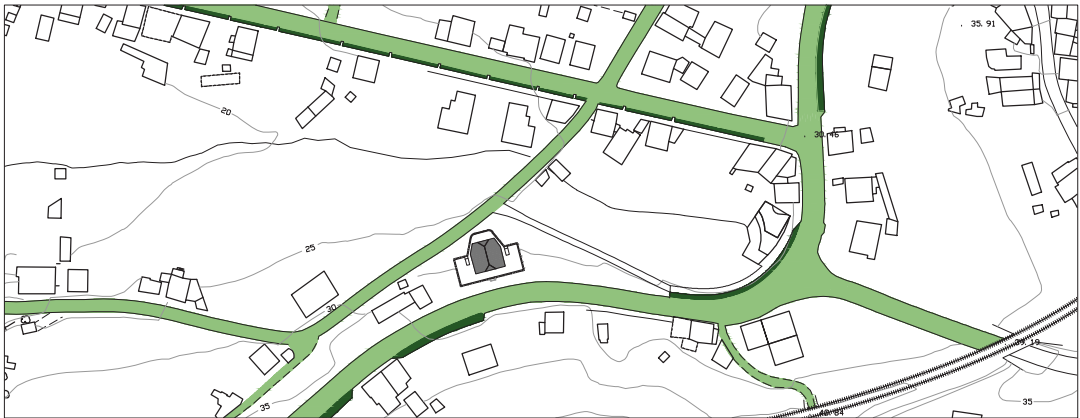

III.2. Ortoimaxe da parroquia de Barallobre
Fonte. Google Earth

III.3. Vista aérea da contorna do cine
Fonte. Google Earth

- Viario rodado
- Zonas de estacionamento
- Recorridos peonís

Plano de situación actual da contorna do cine
E 1/1500

Probablemente, a situación do edificio, aló polos anos 40 do pasado século, debeu escollerse por ser estratéxica, xa que contaba cunhas boas comunicacións a nivel local e mesmo comarcal, xa que estaba nunha estrada de paso obrigado entre os concellos de Ares e Mugardos cara Ferrol. Isto resultaba fundamental para un edificio destinado a cine, xa que unha das principais formas de promoción eran as carteleiras expostas no exterior, que a xente podía consultar a medida que ía pasando por diante do mesmo. Por outra banda, recordar que, como se tratou na primeira parte deste traballo, probablemente a orixe do edificio puido ser a carpintería situada no semi-soto, actividade que tamén precisaba dunhas boas comunicacións para o subministro de material e o posterior transporte dos seus produtos.

Situación de illamento actual

Con todo, hoxe esa vantaxe parece terse convertido nun grave inconveniente. Na actualidade, a estrada da Palma acolle un tráfico rodado moi intenso, que supón un obstáculo disposto diante da entrada principal do cine, entrañando ademais un serio perigo para o seu acceso. Ademais, como podemos ver nos gráficos adxuntos, o edificio quedou illado das actuacións de urbanización do seu arredor, quedando incomunicado dos itinerarios peonís ó carecer de beirarrúas. Tamén quedou illado para a súa aproximación por medios rodados, xa que carece de zonas de estacionamento propias e para chegar ás mais próximas, situadas na rúa do Peirao de Maniños e no cruce da estrada da Palma ca rúa da Patria Galega, non existen conexións peonís.

III.2 Posibilidades de reutilización. Condicionantes previos

III.2.1. Condicionantes legais e normativos

Como se xa se mencionou no apartado II.1.2, nos que se analizou os condicionantes urbanísticos que afectan ó Cine Adriano, vimos que o edificio está caracterizado como un sistema xeral a nivel municipal, cualificado como equipamento, con clase de uso como servizo de interese público e social. Polo tanto, vemos que o tipo de uso xa ben marcado pola propia normativa municipal, polo que deberemos adaptarnos a ela.

Polo tanto, de cara á propoñer os novos usos que acollerá o Cine Adriano, deberemos buscar o tipo de equipamento máis axeitado para o edificio, para o cal, teremos en conta dous parámetros. Por un lado, a súa compatibilidade cos valores que caracterizan ó cine Adriano e que merecen ser conservados, e, por outro, a súa xustificación en termos de viabilidade, analizando as necesidades dotacionais que poidan existir no concello de Fene.

III.2.2 Criterios de rehabilitación

Conservación dos valores patrimoniais

Os novos usos proxectados para o cine Adriano deben respectar os valores máis destacados co edificio, co fin de protexer a súa identidade e a súa memoria. A rehabilitación debe proxectarse como unha mellora ou un valor engadido ó do edificio, evitando a súa alteración ou destrución. A rehabilitación non debe limitarse a converter o edificio nun mero contedor de outros usos. Para iso teranse en conta os graos de intervención sobre os distintos espazos do edificio, como quedou visto no apartado II.3.

Compatibilidade de usos

Unha das solucións posibles para evitar grandes modificacións na no edificio será a de buscar usos que resulten compatibles con aqueles valores patrimoniais que nos interese conservar.

Neste caso, estamos a falar que o uso principal para o que foi construído o edificio é o de cine, cunha sala especialmente deseñada para as representacións de tipo audiovisual para un gran público. Se queremos buscar a compatibilidade de usos, os novos deberán ser de tipo análogo ós de cine, é dicir con características funcionais semellantes, como acústica, visibilidade, iluminación, etc... Nesta categoría, podemos incluír os seguintes:

- Teatro
- Sala de concertos
- Auditorio
- Cineclub

- Públicos
- Privados
1. Casa da cultura

a. A.C.R.D. "Liga de Amigos de Barallobre"
2. Aula de cursos

b. C.M.I. Unidade de Fene
3. Aula de informática

c. C.C.R.D. de Perlío
4. Locais de ensaio

d. C.P.S. de San Valentín
- e. S.C.R.D. "O Pote"
- f. AVV "Santa Eulalia de Limodre"
- g. S.C.R.D. "Agarimo"
- h. AVV "San Xurxo de Magalofes"

III.2.3. Necesidades dotacionais a nivel municipal

Xa que o propio Plan Xeral de Ordenación Municipal establece que o uso do edificio debe ser o de equipamento de servizo público e social, debemos analizar a situación na que se atopa o concello de Fene no relativo ós equipamentos socio culturais existentes. En primeiro lugar, para saber que necesidades de dotacións de tipo cultura e social poden existir no municipio e en segundo, para cuestionar se é pertinente que o cine Adriano deba destinarse a este tipo de usos e, en caso afirmativo, cal sería o máis axeitado.

Por unha banda, describirase a situación de aqueles de titularidade pública ou de xestión municipal, e por outra, sinalaranse os de titularidade privada. Como veremos neste último caso, a meirande parte deles pertencen a sociedades recreativas ou a asociacións de veciños, en ambos casos de ámbito parroquial.

Equipamentos públicos

Como pode observarse, a práctica totalidade dos equipamentos públicos do municipio atópanse centralizados na área de Fene. A información dos mesmos obtívose a dos datos dispoñibles a través da páxina web do concello de Fene e da consulta do autor á área de cultura do concello.

1. Casa da cultura. Edificio multifuncional, que acolle diversos usos repartidos entre as súas plantas. Os máis salientables son a sala exposicións temporais, o salón de actos, con capacidade para 120 persoas, a biblioteca municipal e o Museo do humor.

2. Aula de cursos. Espazo de libre uso para a realización de cursos de formación, escolas e obradoiros socioculturais, reunións co movemento asociativo e actividades culturais de pequeno formato. Conta cunha capacidade de 60 persoas

3. Aula de informática. Aula de uso público dotada de equipos informáticos, pertencente á rede de Aulas de Informática da Deputación da Coruña.

4. Locais de ensaio. Local, destinado a músicos e grupos . O local está dotado dunha batería, amplificadores, micrófonos e unha mesa de son e o seu uso está dispoñible en períodos de

dúas horas por usuario. Segundo a consulta realizada na área de cultura do concello, actualmente conta con 15 usuarios.

Equipamentos de titularidade privada

O concello de Fene conta con distintas asociacións, constituídas como sociedades culturais e recreativas ou agrupacións veciñais. Estas teñen carácter parroquial, distribuíndose entre as oito freguesías do municipio.

- a. Asociación Cultural Recreativa e Deportiva "Liga de Amigos de Barallobre"

b. Circulo Mercantil e Industrial "Unidade de Fene"

c. Círculo Cultural Recreativo e Deportivo de Perlío

d. Centro de Promoción Social de San Valentín

e. Sociedade Cultural Recreativa e Deportiva "O Pote" de Mañños

f. Asociación de Veciños "Santa Eulalia de Limodre"

g. Sociedade Cultural Recreativa e Deportiva "Agarimo" de Sillobre

h. Asociación de Veciños "San Xurxo de Magalofes"

A contribución realizada polas sociedades culturais e recreativas e as asociación de veciños no ámbito cultural resulta fundamental, xa que en moitos casos, son os únicos entes que contan con instalacións propias onde desenvolver actividades deste tipo. Polo xeral, dispoñen de aulas ou salas de reunión para a realización de actividades xunto cun espazo para cafetería ou ambigú. De todas elas, 5 posúen salóns de actos, a A.C.R.D. "Liga de Amigos de Barallobre", o C.M.I. "Unidade de Fene", o C.C.R.D. de Perlío, a S.C.R.D. O Pote e S.C.R.D. "Agarimo".

Con todo, debemos recordar que estamos falando de institucións privadas, formadas por unha agrupación de socios que as xestionan e sosteñen economicamente coas súas contribu-

cións. Polo tanto, as súas actividades adoitan estar dirixidas ós seus membros, e o uso das súas instalacións quedan tamén restrinxidas ós mesmos.

Carencias dos equipamentos percibidas

Tendo en conta os condicionantes que acabamos de analizar, queda patente que o concello de Fene presenta unha serie de eivas nos seus equipamentos culturais, que podemos resumir nos seguintes apartados:

- Falta de espazos públicos dedicados a grandes eventos culturais, como concertos, recitais ou representacións teatrais.
- Escasas dotacións de tipo musical, especialmente de locais de ensaio, dos que só hai un para todo o concello.
- Un único espazo dedicado a usos múltiples para a realización de cursos, xuntanzas ou acoller escolas municipais.

III.2.4. Condicionantes técnicos e funcionais derivados da rehabilitación

A adaptación do edificio actual ó novo uso, terá como consecuencia unha serie de condicionantes derivados do mesmo, que deberemos ter en conta previamente polo súa especial repercusión.

Estes serán, basicamente, a subsanación das deficiencias existentes nos sistemas construtivos, lograr a accesibilidade universal dos usuarios, acadar as condicións básicas de confort e aforro enerxético esixidas para un edificio de uso público, e a dotación de novas instalacións.

Reparacións dos sistemas construtivos e estruturais

De forma previa á intervención, deben desenvolverse as actuacións necesarias para resolver as deficiencias existentes nos sistemas construtivos. Estas deben estar orientadas, entre outras cousas, a garantir as seguintes condicións

- Seguridade dos usuarios,
- Illamento térmico
- Protección contra a humidade
- Protección contra o gas radón
- Restauración respectuosa dos elementos con valor patrimonial.

Cabe recordar que a análise realizada na Parte II deste traballo, foi realizada en base a unha inspección visual do edificio e da documentación existente. No caso de proceder á súa rehabilitación, deberanse acometer as probas e ensaios pertinentes para obter unha información máis detallada.

Accesibilidade e comunicación vertical

Poderíase dicir que na actualidade o nivel de accesibilidade do cine Adriano está moi lonxe dos parámetros que hoxe consideraríamos axeitados. Isto pode comprobarse especialmente nas comunicacións verticais entre as distintas plantas do edificio, resoltas unicamente con escaleiras. Ademais, debemos recordar que a configuración actual do cine Adriano está pensada para dar servizo a catro usos (carpintería, cine, local comercial e vivendas) totalmente independentes entre si, polo que cada deles conta cun acceso propio dende o exterior do edificio e non se atopan comunicados entre si.

A intervención que se realice sobre o cine debería asegurar un acceso cómodo e accesible ó mesmo, xunto ca comunicación accesible entre as distintas plantas do edificio, contemplando a instalación de ascensores que permitan a súa utilización por persoas de mobilidade reducida.

Instalacións

Un elemento clave a ter en conta de cara á rehabilitación do edificio é a dotación de novas instalacións, xa que na actualidade, practicamente o edificio carece de todas elas, pois as existentes atópanse en moi mal estado ou completamente obsoletas.

Ademais das instalacións básicas necesarias, como poden ser as de fontanería, saneamento e electricidade, nun edificio destas características terá unha especial incidencia as seguintes:

- Climatización e renovación de aire
- Protección contra incendios
- Iluminación
- Acondicionamento acústico

A todo isto, debemos sumar tamén os espazos dedicados ó aloxamento das distintas maquinarias para o funcionamento das instalacións, como transformadores, depósitos de ACS, climatizadoras, etc...

Eficiencia enerxética

Outro dos aspectos a ter en conta de cara á recuperación do edificio é o cumprimento dos estándares mínimos de eficiencia enerxética, que buscan, por unha banda, minimizar o consumo das instalacións do edificio e, por outro, reducir a demanda de enerxía que precisa o edificio para manter o seu interior a unha temperatura de confort para os seus usuarios.

O consumo das distintas instalacións do edificio deberá terse en conta no deseño das mesmas. En canto á redución da demanda enerxética, deberanse minimizar as perdas de enerxía a través da envolvente do edificio, para o cal será necesario dotala de illamento térmico, algo do que carece na actualidade.

Dado que un dos valores arquitectónicos máis destacados do cine Adriano é a súa fachada, verémonos forzados a dispoñer o illamento térmico polo súa cara interior a modo de trasdosados.

III.3 Proposta de intervención

Descrición da intervención

A continuación, realizarase unha proposta de rehabilitación para o cine Adriano, a modo de exemplo da súa posible recuperación. Como xa vimos no apartado anterior, a nivel municipal existen necesidades de equipamentos destinados a acoller eventos multitudinarios, así como de espazos de para usos múltiples, enténdese que para este caso, un edificio como o cine Adriano pode resultar moi adecuado.

Este tipo de usos poden ser compatibles en gran medida cos valores patrimoniais do inmovble. Por unha banda, o espazo do cine está preparado para acoller grandes eventos, xa que orixinalmente foi proxectado para un aforo de 389 persoas e a súa configuración conta de por si cunha boa adecuación escénica e acústica. Por outra, conta con outras zonas amplas, como a antiga carpintería ou as vivendas, que son susceptibles de ser adaptadas para acoller as outras necesidades.

A actuación proposta podería resumirse nos seguintes apartados:

Adecuación exterior

Á hora de propoñer a recuperación do edificio do cine, será fundamental resolver a situación actual de illamento a nivel urbano na que se atopa. Propoñerase unha alternativa ó acceso actual, que garanta as condicións mínimas de accesibilidade e seguridade para as persoas.

Dotación de comunicacións verticais

Como xa vimos no apartado anterior, un dos condicionantes de partida é a ausencia de conexións verticais que comuniquen as catro plantas do edificio, polo que buscarase unha forma de conectar o conxunto do edificio en altura mediante dous novos núcleos de escaleiras colocados no exterior

Reforma interior

Auditorio e locais de ensaio

Propoñerase a rehabilitación do cine para o uso de auditorio. Se ben a rehabilitación deste espazo non requirirá grandes modificacións, posto que se adapta moi ben o novo uso proposto, si que será necesario resolver os espazos de servizo do mesmo. Para isto, empregaranse os espazos adxacentes da sala do cine para instalar os vestíbulos, aseos, vestiarios, etc... De forma complementaria a este uso, dispoñeranse tamén unha serie de espazos para locais para ensaio.

Local social

Tamén se propón o aproveitamento dos semisotos como local social, un lugar capaz de dar acollida a aquelas actividades culturais, que a día de hoxe ou ben non teñen cabida no concello, ou contan con instalacións insuficientes. Neste espazo instalárase ademais unha cafetería, que funcionará como espazo de reunión e de lecer, dando servizo ó conxunto do edificio

Aspectos técnicos e construtivos

De xeito resumido, darase conta da resolución de aqueles aspectos técnicos que resultan determinantes na resolución da rehabilitación do edificio. Entre outros, veremos a subsanación dalgunhas das lesións que afectan ó edificio, unha posible mellora da envolvente térmica de cara a acadar os estándares de eficiencia enerxético ou a previsión do trazado das instalación de climatización e renovación de aire.

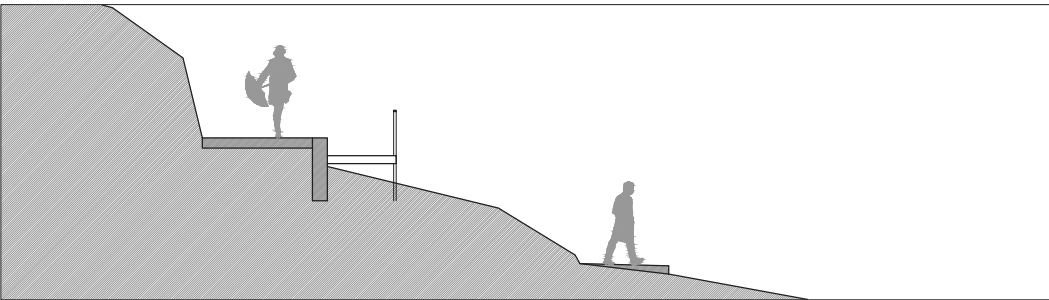
Adecuación exterior

Accesibilidade a nivel urbano

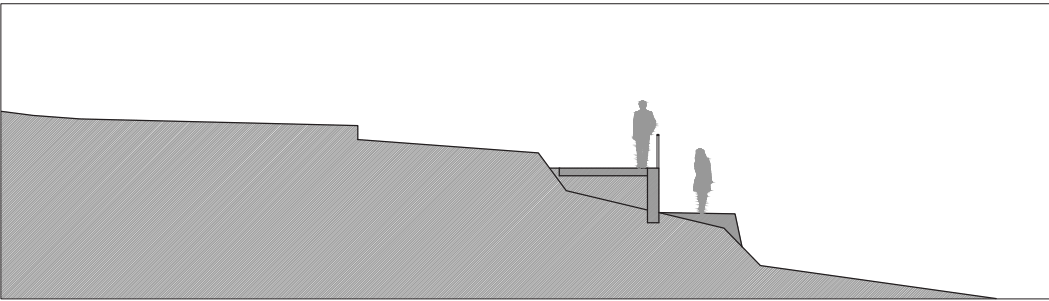
Para resolver a problemática do actual illamento do edificio, que carece tanto de accesos peonís como de zonas de estacionamento para vehículos, ademais de ter a súa entrada fronte a unha estrada con tráfico intenso, buscarase habilitar un acceso alternativo que sexa seguro para os usuarios e que ademais cumpra cos requisitos mínimos de accesibilidade.

Para iso, propónse a conexión das beirarrúas existentes na zona do cruce da estrada da Palma e da rúa da Patria Galega

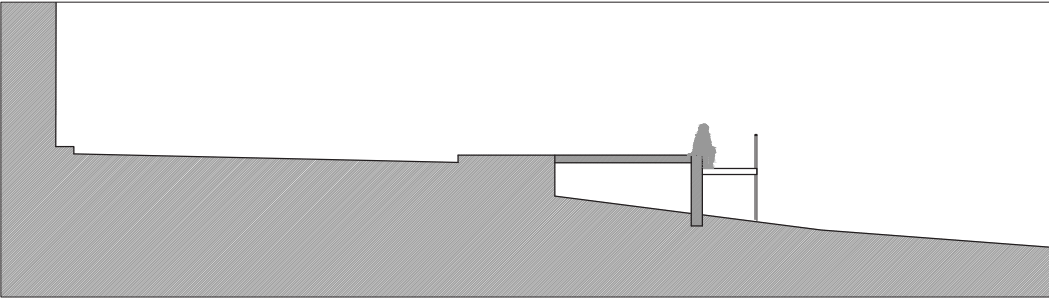
co semisoto do edificio mediante un paseo. O recorrido mantense a unha distancia prudente do trazado da estrada, garantido a seguridade e a comodidade dos viandantes. Ademais, contará cunha pendente practicamente cha, xa que os dous puntos a conectar atópanse practicamente á mesma altura. Este recorrido tamén conectará co camiño existente que une a rúa Poeta Pérez Parallé ca estrada da Palma. Esta mellora nas conexións a nivel peonil tamén supón unha aproximación ás prazas de aparcamento situadas na estrada do Peirao de Maniños.

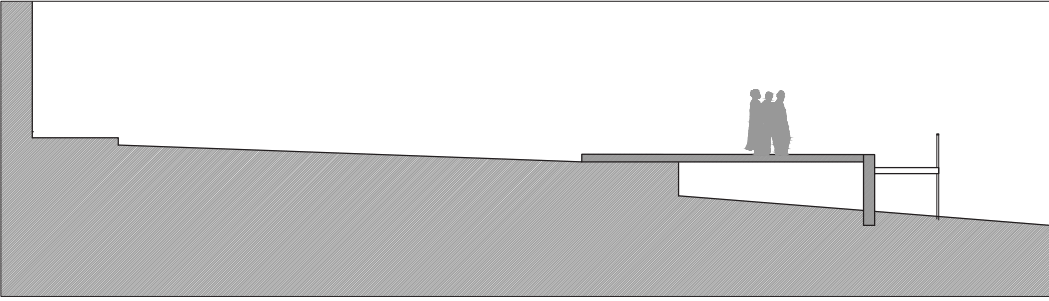
S1-S1

S2-S2

S3-S3

S4-S4

Plano de situación da proposta de adecuación exterior
E 1/1000

Novos accesos

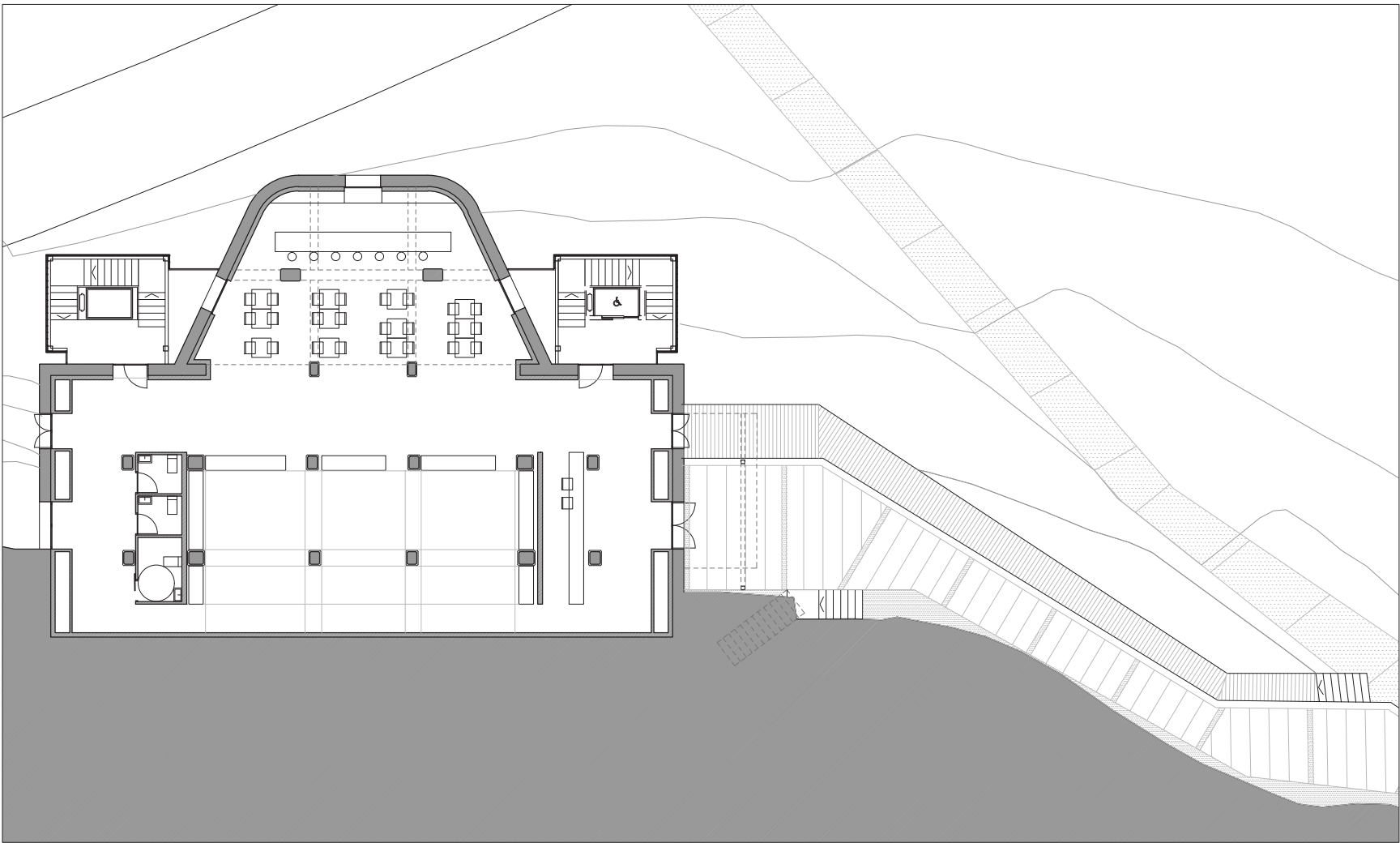
Con esta intervención, propónse unha alternativa á entrada actual do edificio, xa que como vimos, esta ábrese directamente cara a estrada da Palma. O novo acceso a través do semisoto propónse como a entrada de uso cotiá do edificio.

Con todo, isto non quere dicir que a entrada orixinal do edificio vaia a perder a súa función e sexa clausurada. A mesma quedará relegada a usos puntuais, como eventos de especial

relevancia ou a descarga de elementos de gran tamaño que vaian ser instalados no cine (como por exemplo, instrumentos de gran tamaño, grandes decorados, etc...)

Alzado leste
E 1/200

Planta de accesos
E 1/200

Conexión entre plantas

A problemática da mobilidade vertical

Como vimos anteriormente, no seu estado actual o edificio presenta o inconveniente de que, polo feito de acoller catro usos distintos e independentes entre si, as súas catro alturas non están conectadas de forma directa. De cara a propoñer unha rehabilitación integral do conxunto do edificio, resultará fundamental garantir esta conexión, polo que será necesario introducir un novo sistema de comunicacións verticais, consistentes en escaleiras, ascensores e montacargas.

Mais, como logralo? Por unha banda, se introducimos estas novas comunicacións verticais polo interior do edificio, pode supoñer un feito traumático para os valores patrimoniais do cine Adriano, supoñendo demolicións de gran calado na estrutura existente, ademais de ocupar unha gran porcentaxe de superficie útil, algo que resulta moi necesario para resolver o programa adecuadamente.

Proponse, polo tanto, dispoñer os núcleos de comunicación vertical polo exterior do edificio, de xeito que se respecte a estrutura interna do cine. Estas ampliacións sitúanse na fachada norte do cine e se proxectan como a adición de dous corpos paralelepípedos exentos, pero aliñados ca planta do edificio.

Materialidade. Distinción e respecto polas preexistencias.

A materialización destes corpos proxectase de forma claramente diferenciada á do edificio orixinal, sinalando claramente de que se trata dunha intervención nova, sen recorrer a imitacións formais que nos leven a caer en historicismos ou nos falsos históricos. Será unha estrutura lixeira a base de perfís metálicos, de montaxe lixeira, que permita ademais a súa reversibilidade en caso de que fose necesario. A súa aparencia será etérea a través dun acabado de vidro translúcido, con zonas transparentes dispostas de forma estratéxica, de forma que orienten as vistas dos usuarios a medida que ascenden ou descenden polas escaleiras.

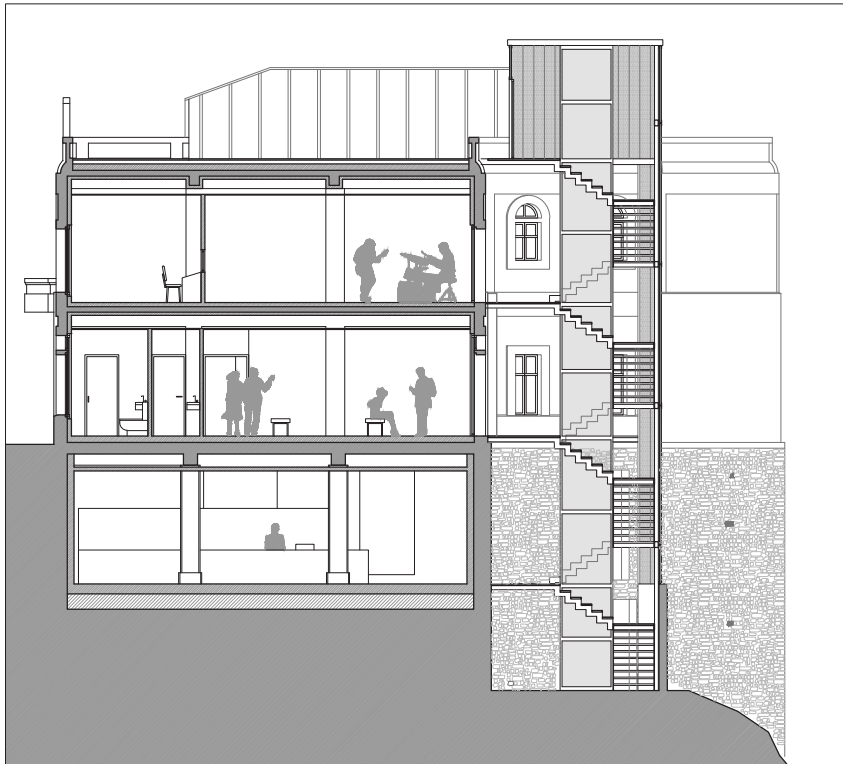
Os intersticios orixinados entre os volumes do edificio existente e da ampliación resolveranse cunha fachada transparente de vidro, recuada lixeiramente de ambos para remarcar as súas formas. O feito de recorrer a unha fachada transparente permitirá entrever as fachadas orixinais do cine, demostrando que a intervención é respectuosa en gran medida cos valores

do edificio.

Funcionalmente, planease que as escaleiras situadas no lado leste sexan de uso público, por situarse máis próximas ó punto de acceso ó edificio. Estas contarán con ascensor e conectarán as zonas de uso xeral, como son o local social, o auditorio e os locais de ensaio. Por outra banda, no lado oeste situaran-se as escaleiras de uso privado, destinadas ó funcionamento interno, unindo zonas de uso privativo como o almacén, os camerinos e o escenario. Por este motivo, estarán dotadas dun montacargas para o transporte de materiais e recursos.

III.4. Fontomontaxe sobre a porposta realizada
Elaboración propia

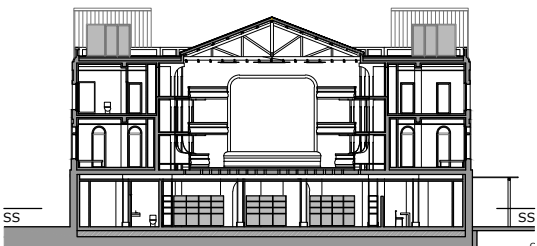
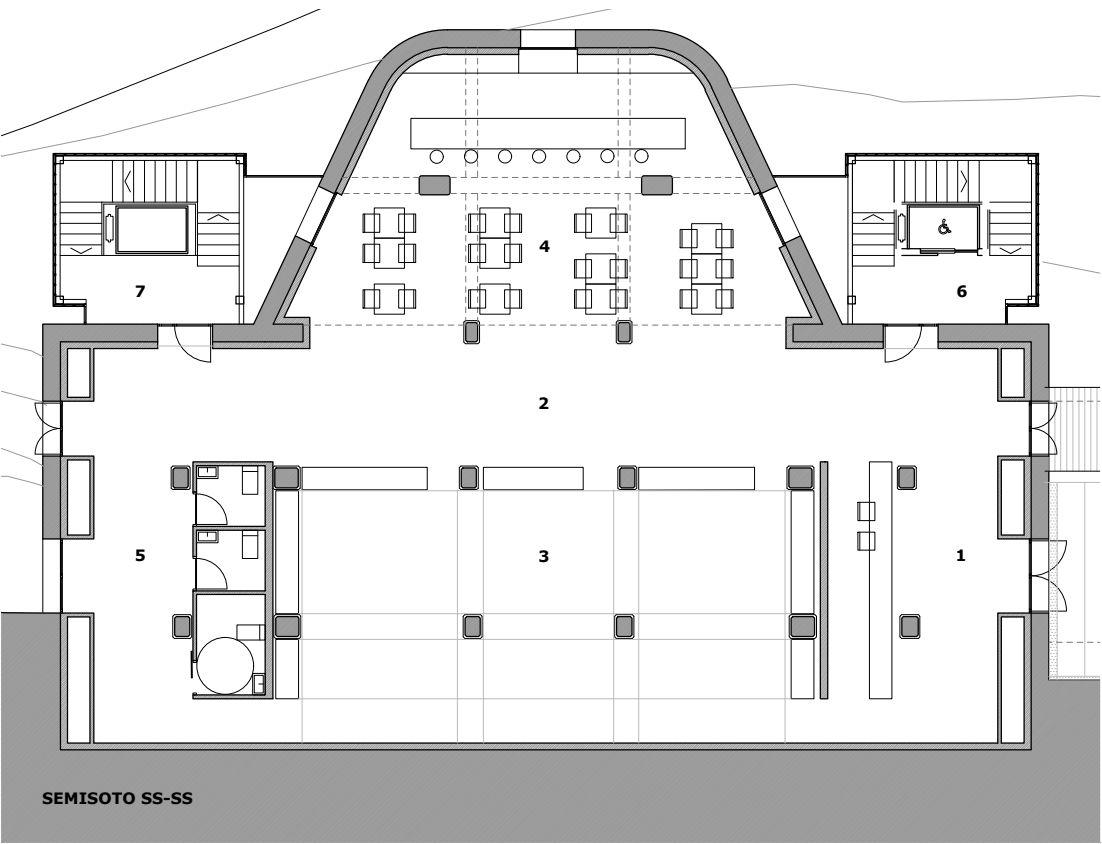

Alzado leste
E 1/200

Reforma interior

LOCAL SOCIAL

- 1. RECEPCIÓN
- 2. VESTÍBULO XERAL
- 3. SALAS DE USO MULTIPLE
- 4. CAFETERÍA
- 5. ASEOS
- 6. ESCALEIRAS DE USO PUBLICO
- 7. ESCALEIRAS DE USO PRIVATIVO

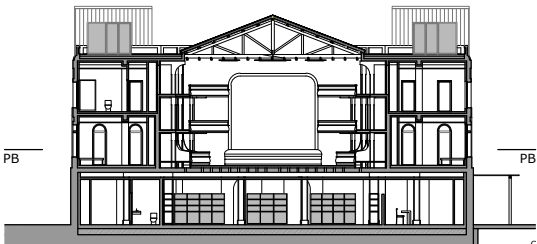
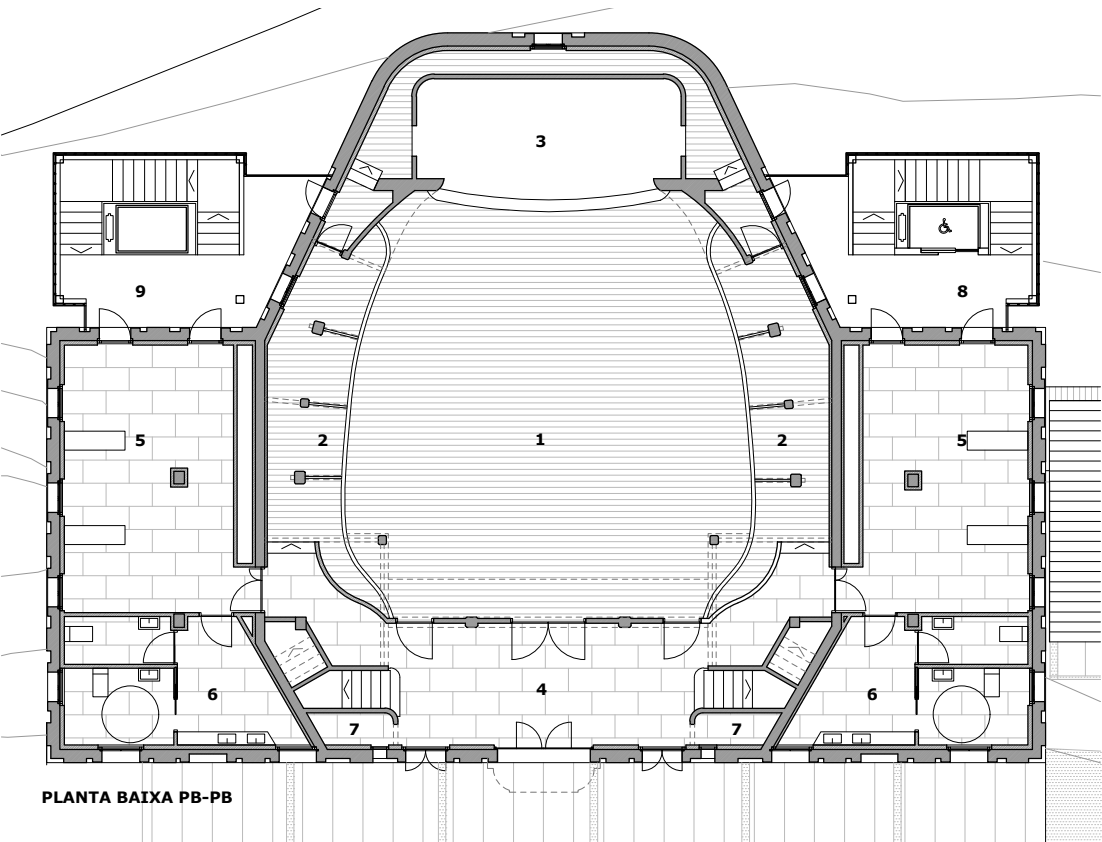
Co fin ofrecer espazos onde desenvolver distintas actividades, como cursos, obradoiros ou reunións, así como unha zona común de reunión, habilitase a antiga carpintería situada no semisoto como local social. Este espazo convértese tamén na nova entrada ó edificio, dispoñendo nel unha área de recepción, de onde se chega un amplo vestíbulo que conecta cas novas comunicacións verticais previstas.

O semisoto contará cunha sala para usos múltiples, compartimentada mediante mobles corredizos, cuxo movemento e cambio de posición poderá dar lugar a distintas configuracións espaciais en función dos requirimentos que sexan necesarios. Así pode dividirse o espazo en áreas máis pequenas, configurando unidades de uso independentes, ou ben pode quedar completamente diáfano.

Como complemento, non so da planta semisoto, se non do conxunto do edificio, proxectase unha cafetería situada na zona sobresaínte da planta, correspondente á parte inferior do escenario do cine. A elección deste lugar obedece á singularidade deste espazo dentro na planta, que queda enfatizado pola presenza da masiva estrutura de formigón que soporta o escenario do cine . Ademais, a versatilidade da sala de usos múltiples, situada xusto en fronte, permite que a súa superficie poida ser ampliada a case toda a planta, facéndoa apta grandes reunións.

Este local social pretende recuperar, en parte, a vocación que o cine Adriano tiña como catalizador social para a veciñanza, é dicir, ser un lugar ó que acudir regularmente a asistir as actividades que se ofrezan nel, ou simplemente reunirse cos veciños.

AUDITORIO E LOCAIS DE ENSAIO

- 1. PLATEA
- 2. PALCOS DE PLATEA
- 3. ESCENARIO
- 4. FOYER
- 5. VESTÍBULOS
- 6. ASEOS
- 7. LOCAIS DE MANTEMENTO
- 8. ESCALEIRAS DE USO PUBLICO
- 9. ESCALEIRAS DE USO PRIVATIVO

O espazo actual do cine pasará a ser reempregado como pequeno auditorio, habilitado para actuacións ao vivo, coma concertos e pequenas funcións teatrais, xunto coa reproducións de pezas audiovisuais.

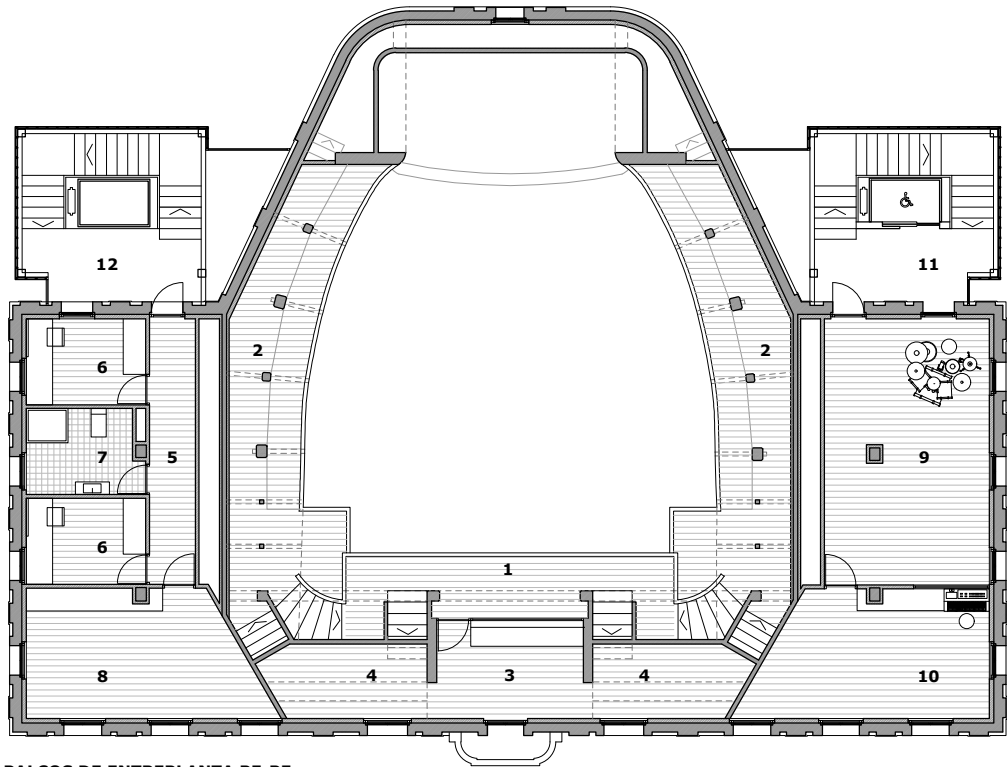
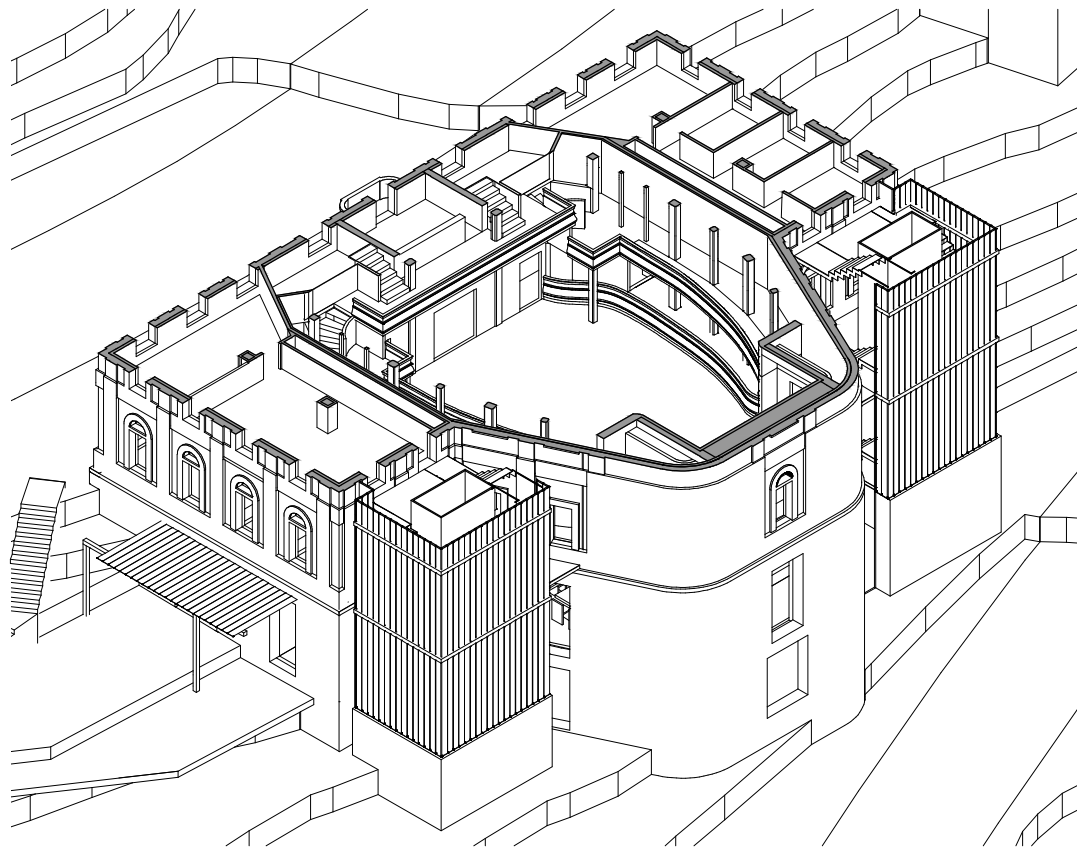
Con este aproveitamento asegúrase en gran medida a compatibilidade entre o uso orixinal e novo, sen ter que realizar grandes modificacións que desvirtúen o espazo máis singular do edificio, xa que neste espazo buscarase a mínima intervención posible. As modificacións cinguiranse unicamente ás reparacións necesarias e ás melloras funcionais da sala. Entre elas, inclúense a restauración dos palcos e a mellora do acceso

dos do nivel de principal, xunto ca substitución do falso teito da sala.

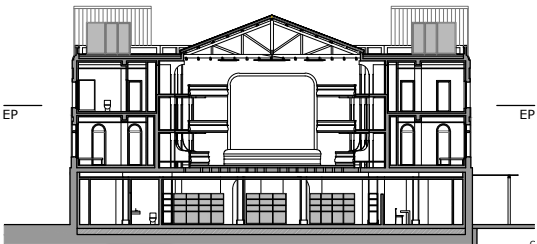
A diferenza de como ocorría orixinalmente no cine, o auditorio non contará con localidades fixas, se non portátiles, para garantir unha maior versatilidade do seu uso, podendo así acoller eventos con público sentado ou de pe.

Ó redor da sala do auditorio, situaranse unha serie de vestíbulos, un en cada lateral e outro na parte central coincidente co actual foyer, a través dos cales realizaranse os accesos á sala, ben a través das novas comunicacións verticais proxectadas

PALCOS DE ENTREPLANTA PE-PE

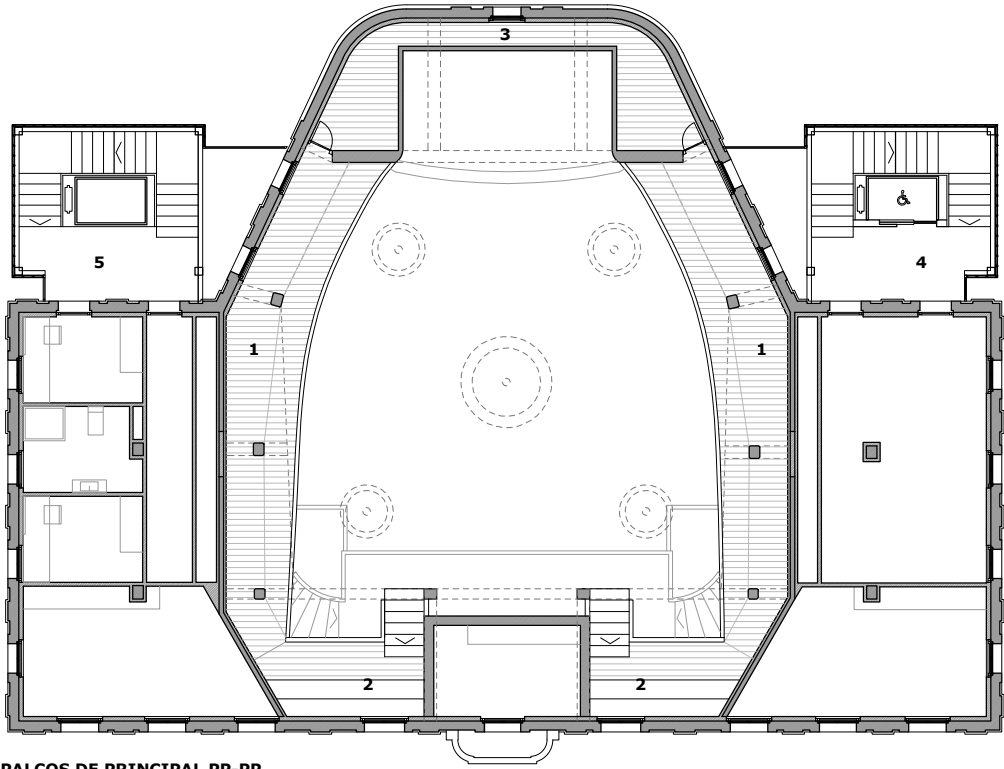
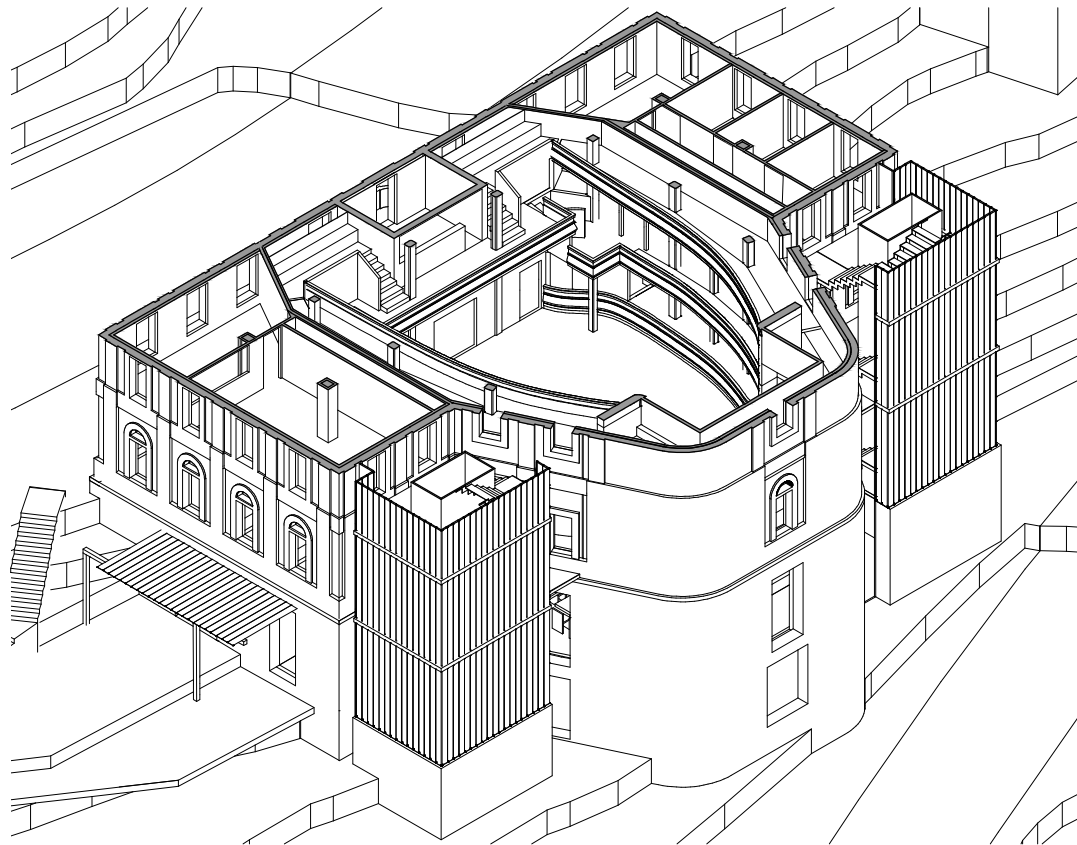

1. PALCO CENTRAL
2. PALCOS DE ENTREPLANTA
3. CONTROL DE LUZ E SON
4. ALMACENAMENTO
5. CORREDOR
6. CAMERINOS
7. BAÑO
8. ZONA COMÚN
9. LOCAL DE ENSAIO
10. SALA DE GRABACIÓN
11. ESCALEIRAS DE USO PUBLICO
12. ESCALEIRAS DE USO PRIVATIVO

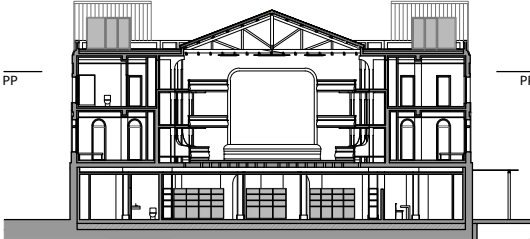
ou directamente dende o exterior a través da entrada orixinal do cine. Estes vestíbulos servirán tamén como zonas de estancia ou de descanso

No edificio, dispoñeranse tamén unha serie de espazos destinados ó servizo do auditorio. Por unha banda, habilitarase unha zona de almacenaxe no soto, pois este tipo de usos precisan de espazo onde gardar gran cantidade de recursos para o seu funcionamento, como altosfalantes, instrumentos, decorados, cadeiras, etc... Por outro lado, a cabina de proxección do cine reutilizarase como sala de control de luz e son, pois desde a mesma tense unha visión completa de toda a sala.

Na zona destinada ás vivendas proponse destinalas a dous usos. Por unha banda, na zona oeste dispoñeranse dous camerinos e un baño, xunta cunha zona común. Dende estes espazos terase comunicación directa co escenario a través das escaleiras de uso privado. Por outro lado, na zona leste do edificio situaranse un local de ensaio, destinado ó uso habitual de bandas e grupos. Xunto a eles disporase un local de uso auxiliar, previsto para ser equipado co fin de poder realizar gravacións.

PALCOS DE PRINCIPAL PP-PP

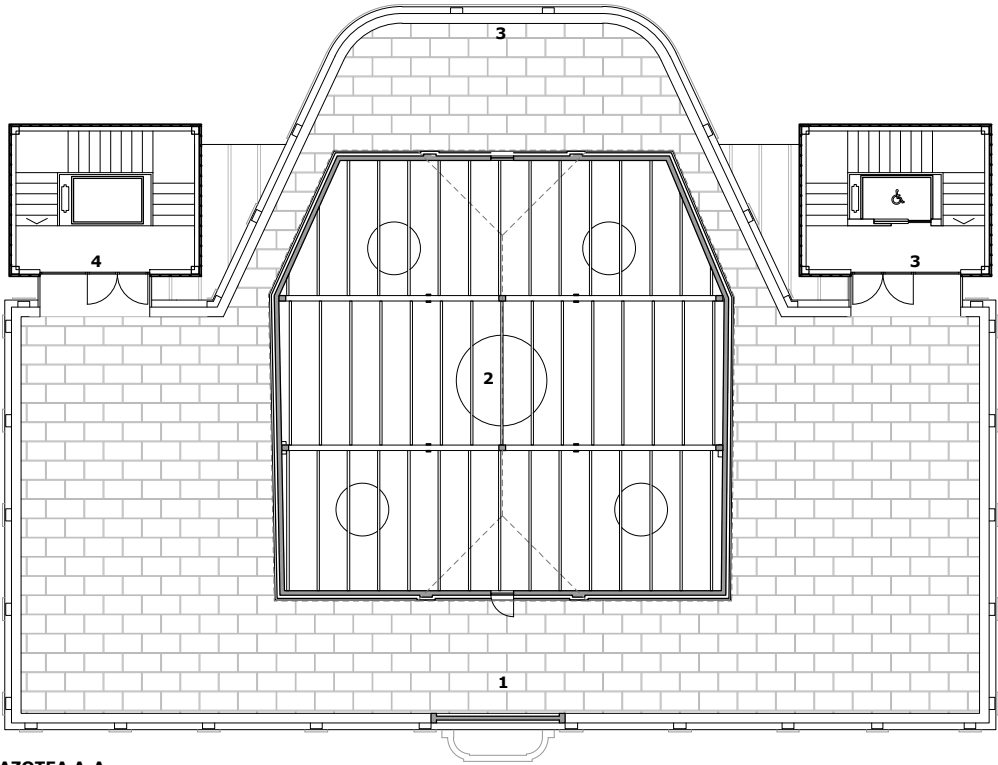

- 1. PALCO DE PRINCIPAL
- 2. PARAÍSO
- 3. ZONA TÉCNICA
- 4. ESCALEIRAS DE USO PÚBLICO
- 5. ESCALEIRAS DE USO PRIVATIVO

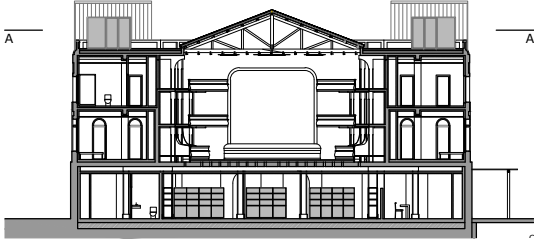
Os locais de ensaio funcionarán de forma complementaria ó auditorio, xa que este tipo de usos adoitan ter necesidades moi semellantes, como as de equipamento de son, instrumentos, etc... Ademais, presenta unha gran vantaxe de cara á súa xestión e mantemento, xa que os dous usos poderán ser atendidos polo mesmo persoal.

AZOTEA

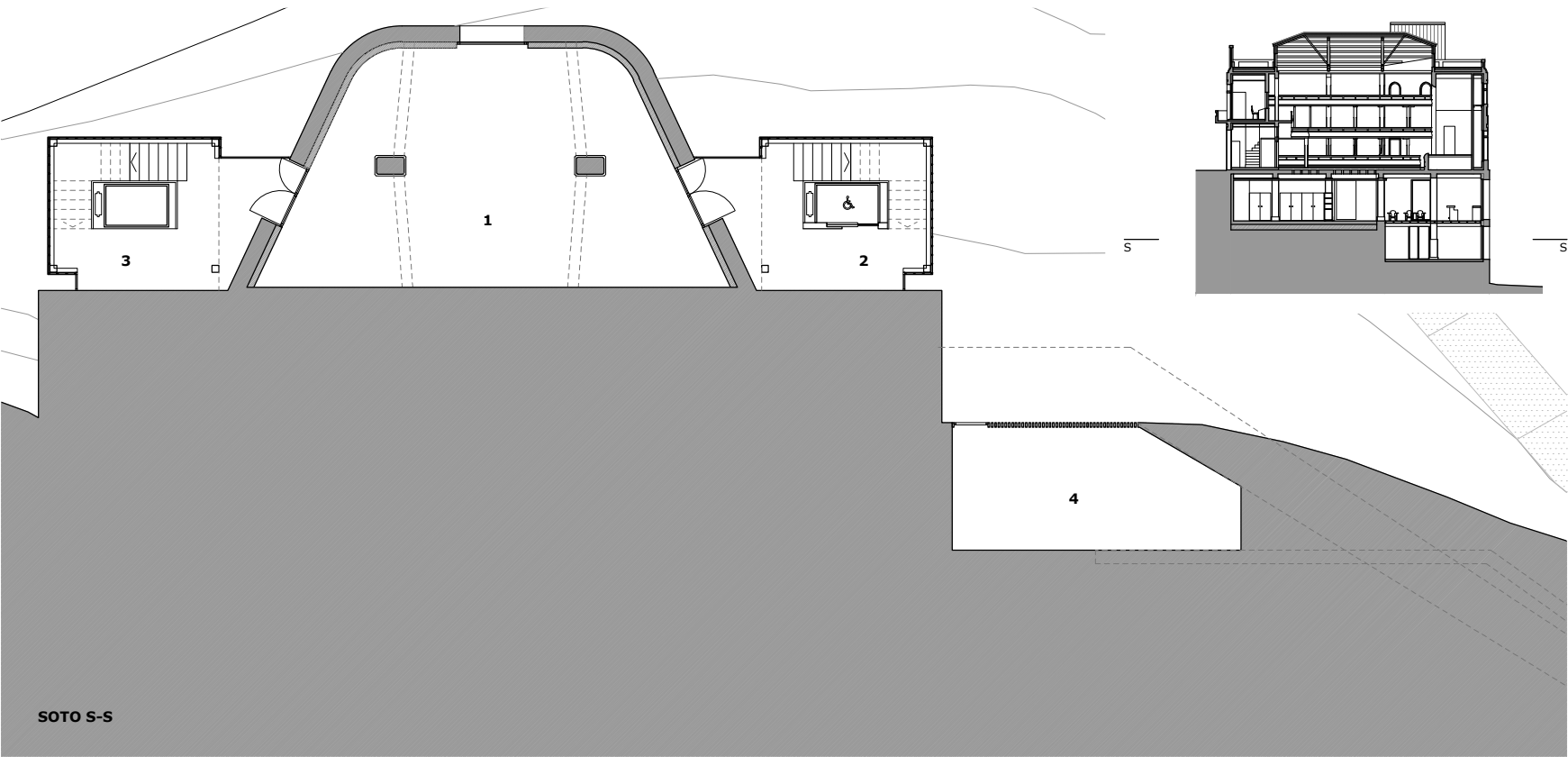
AZOTEA A-A

- 1. AZOTEA
- 2. TEITO DO AUDITORIO
- 3. ESCALEIRAS DE USO PUBLICO
- 4. ESCALEIRAS DE USO PRIVATIVO

A singular azotea do cine será habilitada para o seu uso público. Na súa rehabilitación non se lle buscará unha finalidade concreta e deixaráse como un espazo de recreo para os usuarios do edificio, susceptible de ser aproveitado segundo se desexe.

ALMACÉN E LOCAL DE INSTALACIÓNS

- 1. ALMACÉN
- 2. ESCALEIRAS DE USO PUBLICO
- 3. ESCALEIRAS DE USO PRIVATIVO
- 4. LOCAL DE INSTALACIÓNS

Dispoñeráse unha zona de almacenamento no nivel máis baixo do semisoto, que dará servizo ó conxunto do edificio. Este almacén contará con acceso propio pola porta situada na fachada norte, cara a rúa Poeta Pérez Parallé e disporá de conexión directa co montacargas, o cal facilitará a introdución e o transporte a través do edificio dos materiais e recursos necesarios para o común funcionamento.

Debido ó espazo que ocuparían os locais para o aloxamento das maquinarias correspondentes ás instalacións no interior do edificio, tómake a decisión de situalos no exterior. Para iso, habilitarase o local de instalacións debaixo do paseo de acceso.

Construción

Actuacións previas

De forma previa ás obras de rehabilitación, deberán a comezarse unha serie de tarefas de cara a sanear e preparar o edificio para a futura intervención. Estas poden englobarse nas seguintes:

1. Limpezas

Será necesario realizar unha limpeza íntegra, tanto do edificio como da parcela. Deberase eliminar todo tipo de malezas, brozas e vexetación, especialmente aquela que medra sobre as fachadas do edificio. Terase coidado das raíces que poidan ter anidado dentro dos paramentos.

2. Reparacións estruturais

O seguinte aspecto a desenvolver, será a posta a punto das estruturas do edificio. Ademais de ter en conta o seu estado, xa descrito no apartado II.2, deberánse levar a cabo os ensaios e probas necesarias de cara a ter un coñecemento exacto das características dos seus materiais (resistencia dos materiais ante distintos esforzos, grao de carbonatación do formigón, etc...). Unha vez feito isto, deberánse acometer as seguintes accións.

- Cálculo da estrutura en base ós datos obtidos para o novo uso.
- Reparacións ou substitucións de elementos en mal estado
- Reforzos estruturais, en caso de ser necesario.

3. Demolicións

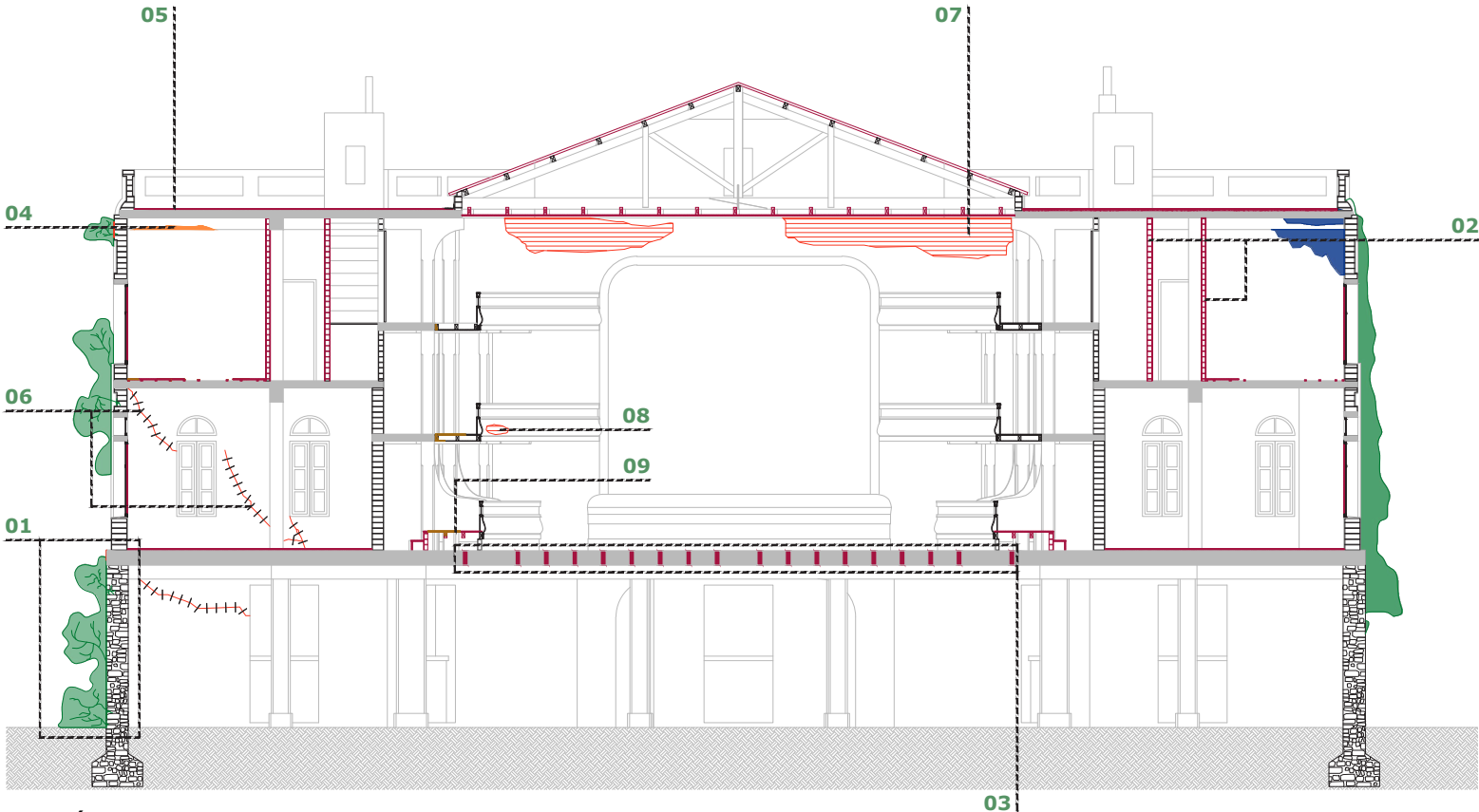
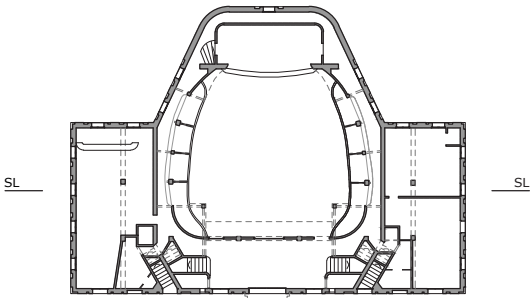
Trala limpeza, e unha vez aseguradas as estruturas, poderanse acometer as obras de demolición precisas. Por unha banda, retirando aqueles elementos que non serán útiles para o novo uso contemplados na rehabilitación e, por outro lado, as aperturas nos elementos estruturais como os forxados, necesarias para o paso das novas instalacións.

MATERIAIS

	CACHOTERÍA
	FORMIGÓN
	LADRILLO
	MADEIRA
	MADEIRA_PERFIL SECCIONADO
	DEMOLIÇÕES

PATOLOXÍA

	DESPLACACIÓN DE MORTEIROS
	FILTRACIÓN DE AUGA
	COLONIZACIÓN VEXETAL
	CORROSIÓN DE ARMADURAS
	PUTREFACCIÓN DA MADEIRA
	FISURA/GRIETA

SECCIÓN CONSTRUTIVA LONXITUDINAL

PATOLOXÍA E RESTAURACIÓN

- 01_** Eliminación de vexetación adherida á fachada por medios manuais, con posterior limpeza con auga a presión e deterxente neutro. Selado de xuntas abertas e descarnacións mediante morteiro acrílico de baixa retracción.
- 02_** Demolición de tabiquería existente de ladrillo oco por medios manuais
- 03_** Perforación realizada en húmido en lousa maciza de formigón armado, con coroa diamantada de 20 mm de diámetro.
- 04_** Tratamento de corrosión de armaduras en vigas, consistente en: picado do recubrimiento deteriorado con martelo eléctrico e posterior limpeza das armaduras con cepillo metálico. Pasivado de aceiro mediante imprimación, a base de resinas sintéticas, inhibidores de corrosión, cargas e pigmentos minerais. Reposición de armadura en moi mal estado en caso de ser necesario. Reposición do recubrimiento con morteiro de reparación de dous compoñentes a base de resina epoxi.
- 05_** Saneado de superficie de lousa de hormigón, consistente en: desbastado e levantamento do recubrimiento deteriorado con auga a presión e martelo eléctrico. Limpeza de armaduras corroidas con cepillo de metálico. Pasivado de armaduras, mediante imprimación, a base de resinas sintéticas, inhibidores de corrosión, cargas e pigmentos minerais. Reposición do recubrimiento con morteiro fluído.
- 06_** Reparación de greta en fábrica mediante o cosido da mesma con grapas de aceiro B 500 S de 6 mm de diámetro y 20 cm de lonxitud, colocadas cada 20 cm en rozas previamente executadas, cruzando transversalmente a greta, recibidas con morteiro reparador, modificado con polímeros, reforzado con fibras, de moi alta resistencia mecánica e retracción compensada.
- 07_** Reparación de desplazación en revestimento de morteiro mediante aplicación dunha primeira capa de mortero sen cemento, colocación de malla de fibra de vidro e aplicación dunha segunda capa do mesmo morteiro.

- 08_** Reparación de desplazación en revestimento de xeso sobre barrotillo mediante aplicación dunha primeira capa de guarnecido de xeso B1, colocación de malla de fibra de vidro texida, antiálcalis, co xeso aínda fresco, posterior aplicación dunha segunda capa de guarnecido co mesmo xeso e acabado final cunha capa de enlucido de xeso C6, ata igualar a superficie reparada co resto do revestimento do pano.
- 09_** Restitución de pezas de madeira de palcos, afectadas por pudrición debido al efecto de las filtraciónss de auga, substituíndoas por outras de de iguais características de madeira de castiñeiro.

Envolvente do edificio e espazos interiores

De cara á rehabilitación da envolvente do edificio, buscarase a súa mellora en canto ó seu comportamento térmico, incorporando os illamentos pola cara interior dos paramentos. Será clave a resolución dos encontros para evitar a formación de pontes térmicas.

Chans en contacto co terreo

Para garantir a protección fronte a humidade to terreo, deberá dispoñerse dunha soleira sanitaria de tipo cavity nos chans do semisoto. Esta estará dotada de illamento térmico e unha barreira conta as infiltracións de gas radón.

Muros de ladrillo

A mellora dos peches pasa pola reparación dos acabados exteriores, reparando as lesións coma fisuras ou displacacións, e a incorporación de illamento térmico pola súa cara interior a modo de trasdosado, con barreira de vapor por cara interior. Este estará formado por unha subestrutura de montantes e longueiros de madeira para acoller o illamento de fibra mineral, rematado por un acabado de táboas de madeira de piñeiro tratadas con lasur branco.

Muros de cachotería

Os muros de cachotería conservarán a pedra vista ó exterior, sendo rexuntada con morteiro. Na súa base, protexeranse contra a humidade mediante a incorporación dun drenaxe perimetral e polo interior, trasdosaranse con illamento de fibra mineral e paneis de xeso laminado.

Forxados

Os forxados contarán con illamento polas caras inferior e superior para evita evitar a aparición de pontes térmicas. Este mesmo illamento tamén garantirá o illamento acústico dos

distintos locais do edificio. Na cara inferior, o illamento será de fibra mineral rematada por un falso teito de xeso continuo, mentres que na superior, de poliestireno extruído, rematado con chans de tipo flotante.

Azotea

Para a azotea, recorrerase a unha cuberta plana de tipo invertido, cun illamento térmico de poliestireno extruído colocado sobre unha impermeabilización de epdm, rematada cun pavimento flotante de baldosas de cemento sobre soportes regulable de PVC.

Cuberta inclinada

Para o caso da cuberta inclinada, empregarase unha solución de panel sandwich, con illamento intermedio de fibra mineral disposto entre rastreis. A súa impermeabilización estará separada do soporte mediante unha cámara de aire e consistirá nunha cobertura de bandexas de zinc, cunha lámina impermeable á auga e difusora de vapor.

Palcos e auditorio

No caso dos palcos, someteranse a unha estrita restauración, reparando os acabados de xeso e repoñendo os elementos de madeira en mal estado. No caso do chan do auditorio, dispoñerase un pavimento elevado sobre a estrutura, co fin de acoller unha cámara plenum para realizar a impulsión de aire de climatización.

Ampliación

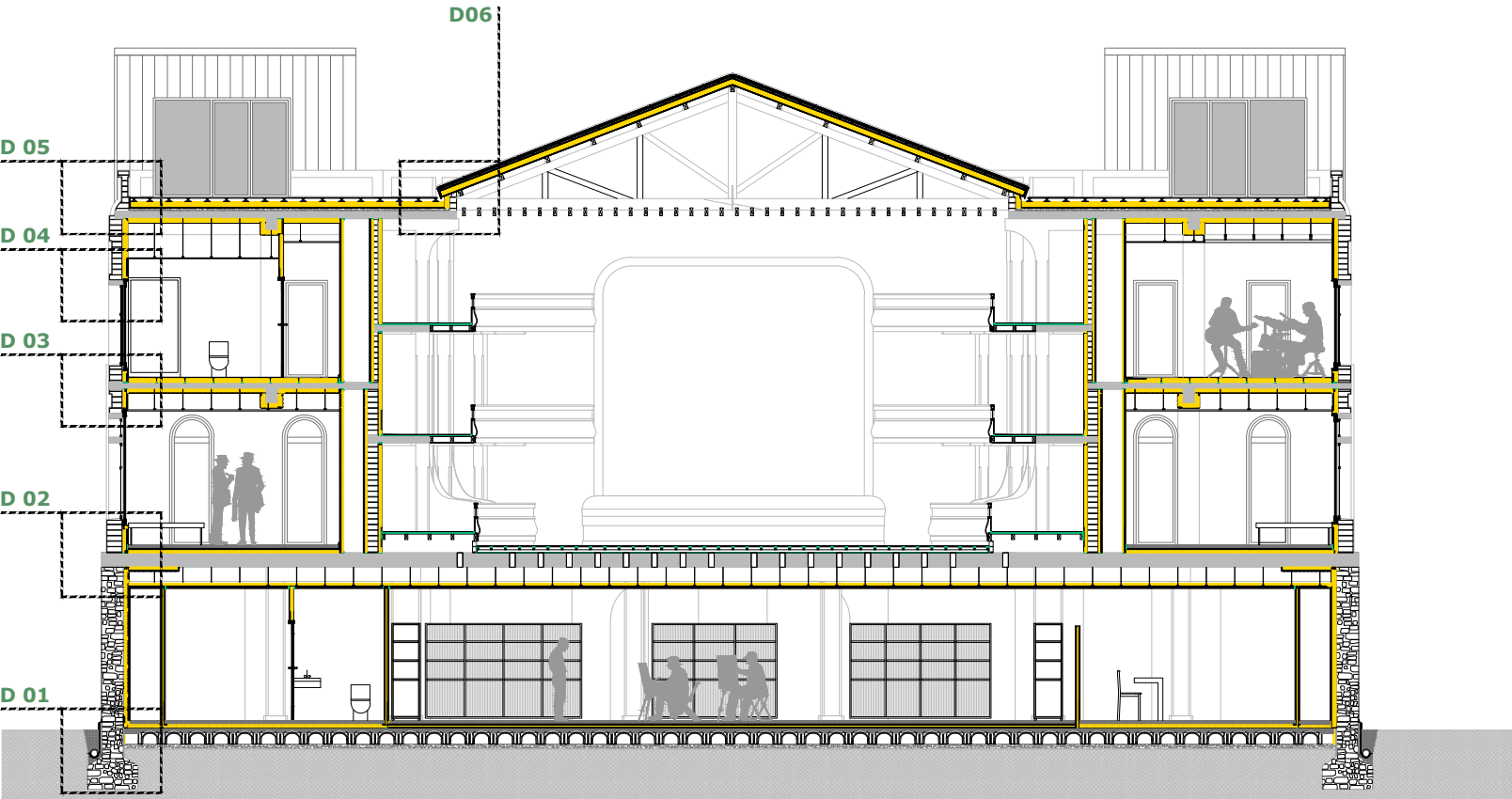
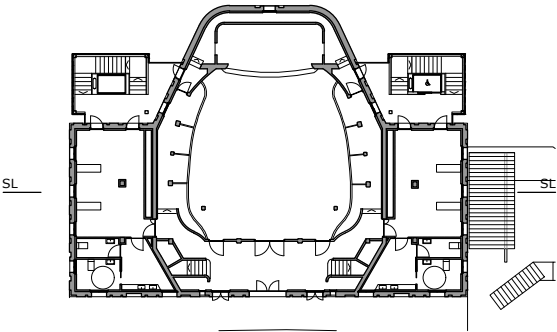
A execución da ampliación do edificio, destinada a aloxar os núcleos de comunicación verticais, será realizada integramente en estrutura metálica, a base de perfís de aceiro laminado de sección tubular. O seu revestimento exterior consistirá nun peche de perfís de vidro de sección U.

MATERIAIS

- CACHOTERÍA
- FORMIGÓN
- LADRILLO
- MADEIRA
- MADEIRA_PERFIL SECCIONADO

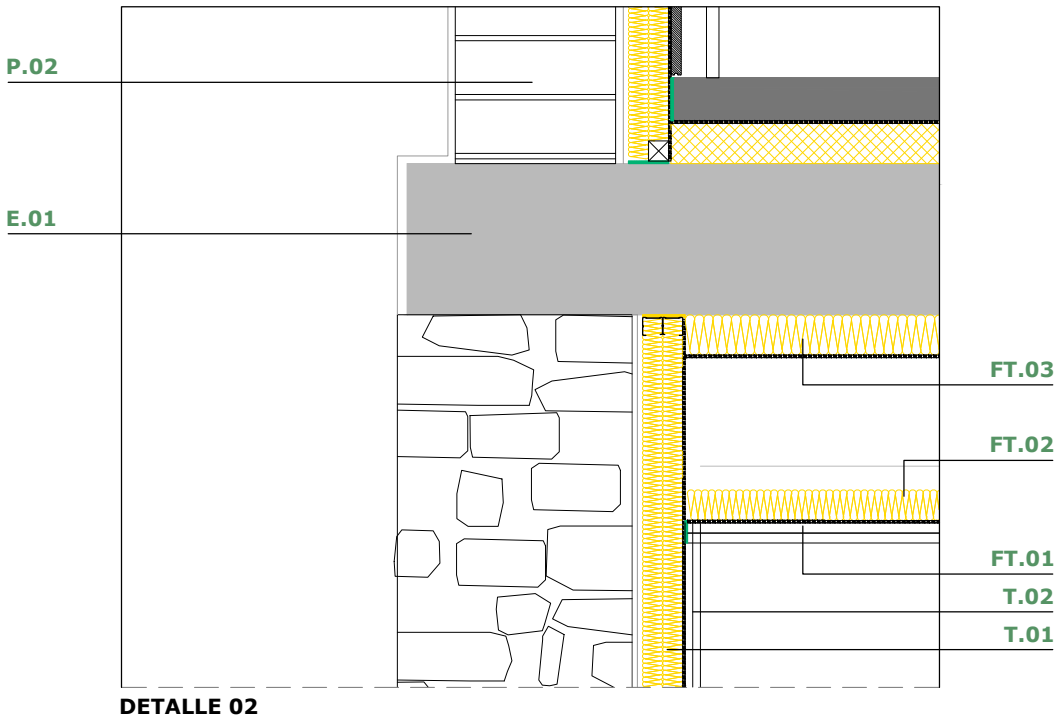
PATOLOXÍA

- AISLAMIENTO TÉRMICO DE CÉLULA CERRADA
- AISLAMIENTO TÉRMICO DE CÉLULA ABIERTA
- AISLAMIENTO ACÚSTICO
- LÁMINA IMPERMEABLE
- BARRERA DE VAPOR

SECCIÓN CONSTRUTIVA LONXITUDINAL

CIMENTACIÓN

- CI.01_Cimentación existente de cachotería de xisto
- CI.02_Formigón de limpeza HL-15/P/30/IIa vertido, e=10 cm
- CI.03_Soleira ventilada de formigón armado, sobre encofrado perdido de módulos de polipropileno reciclado, dimensións 25+5 cm. resolución de encontros perimetrais con xunta de dilatación de poliestireno expandido.
- CI.04_Barreira de protección fronte ó radón , con lámina de polietileno de baixa densidade, malla de reforzo de fibra de poliéster e armadura de polietileno de alta densidade. Coeficiente de difusión fronte ó gas radón 10x10-12 m²/s. Exhalación de radón prevista a través da barreira de protección: 26,9 Bq/m²·h.
- CI.05_Impermeabilización de muro de mampostería con morteiro flexible bicompoñente, composto por ligantes hidráulicos e resinas sintéticas.
- CI.06_Impermeabilización con lámina de betún modificado con elastómero, con armadura de fieltro de poliéster non tecido, previa imprimación con emulsión asfáltica aniónica con cargas tipo EB, totalmente adherida ó soporte con soplete, colocada con solapes.
- CI.07_Panel de nódulos de polietileno de alta densidade (PEAD/HDPE), con nódulos de 8 mm de altura e resistencia á compresión 200 kN/m² con fieltro xeotextil de polipropileno-polietileno d=180 g/m² incorporado en su cara exterior.
- CI.08_Tubo de drenaxe de PVC ranurado flexible de Ø 160 mm, apoiado sobre capa de morteiro de nivelación con pendiente del 2%.
- CI.09_Encachado de grava 20mm<Ø<40mm.

ESTRUCTURA

- E.01_Lousa de formigón armado existente de 30 cm de espesor.
- E.02_Lousa de hormigón armado existente de 15 cm de espesor.
- E.03_Viga de canto de formigón armado existente de 30x30 cm.
- E.04_Muro de carga de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 24 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- E.05_Armadura de madeira existente.
- E.06_Viguetas de madeira de castiñeiro existentes, de 80x120 mm de sección.
- E.07_Perforacións en lousa de formigón existente de Ø120mm para paso de tubos de difusión de aire.
- E.08_Plataforma de palco, formada por tres vigas de castiñeiro de 60x120 mm apoiadas sobre un perfil de aceiro en voadizo de sección doble T, revestidas nas súas caras superior e inferior por un entaboado de madeira de castiñeiro.

PECHES

- P.01_Muro de fábrica de cachotería de xisto existente de 47 cm de espesor.
- P.02_Muro de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 24 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- P.03_Antepeito de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 18 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- P.04_Muro de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 11 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.

CUBERTAS-TERRAZAS

- CU.01_Formación de pendientes con hormigón ligero con arcilla expandida, con espesor mínimo de 5 cm, con una pendiente del 1% al 5%.
- CU.02_Impermeabilización mediante lámina de caucho sintético EPDM de alta densidad, de 1,2 mm de espesor.
- CU.03_Aislamiento térmico de panel rígido de poliestireno extruido, de 120 mm de espesor, con capa separadora inferior de geotextil non tecido composto por fibras de poliéster.
- CU.04_Pavimento flotante de baldosas de cemento de 40x40 cm, apoiadas sobre soportes regulables en altura.
- CU.05_Panel sándwich machihembrado, composto de: cara superior de taboleiro de aglomerado hidrófugo de 19 mm de espesor, núcleo illante de espuma de poliestireno extruido de 120 mm de espesor e cara inferior taboleiro con acabado de conglomerado de virutas de madeira con magnesita tipo heraklit de 13 mm de espesor.
- CU.06_Cámara de aire ventilada de 3 cm de espesor
- CU.07_Capa de soporte formada por taboleiro de aglomerado hidrófugo de 19 mm de espesor sobre rastreis de 30x30mm de sección.
- CU.08_Lámina transpirable ó vapor, impermeable á auga de chuvia, de poliuretano termoplástico, con armadura de poliéster.
- CU.09_Lámina drenante e filtrante de estrutura nodular de polietileno de alta densidade, con nódulos de 8 mm de altura.
- CU.10_Cobertura de bandexas de zinc de 0,7 mm de espesor y 580 mm entre eixos, acabado natural con sistema de xunta alzada de 25 mm de altura..

SOLADOS

- S.01_Aislamiento térmico de chans flotantes, formado por panel ríxido de poliestireno extruido de 60 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada entre o panel e o

pavimento.

- S.02_Pavimento flotante formado por base de 60 mm de espesor de morteiro autonivelante e acabado de microcemento de 3 mm de espesor.
- S.03_Ilamento termoacústico baixo chan, formado por panel rígido de fibra mineral de 80 mm de espesor, cuberto con film de polietileno de 0,2 mm de espesor con función de barreira de vapor.
- S.04_Entarimado de táboas de madeira maciza de piñeiro melis de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre rastreis de madeira de piñeiro de 75x25 mm, con illamento acústico a ruído de impacto mediante unha lámina viscoelástica de alta densidade de 2 mm de espesor, adherida ás caras inferior e superior dos rastreis.
- S.05_Entarimado de táboas de madeira maciza de castiñeirp de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre dobre rastrelado de madeira de pino de 30x60 mm, con aislamiento acústico a ruído de impacto mediante una lámina viscoelástica de alta densidad de 2 mm de espesor, adherida a las caras inferior y superior de los rastreles.
- S.06_Entarimado de tablas de mader a maciza de castaño de 120x22 mm, colocado a rompejuntas sobre aislamiento acústico a ruído de impacto mediante una lámina de polietileno de alta calidad.
- S.07_Cámara plenum para climatización del patio de butacas.

TABIQUERÍA Y TRASDOSADOS

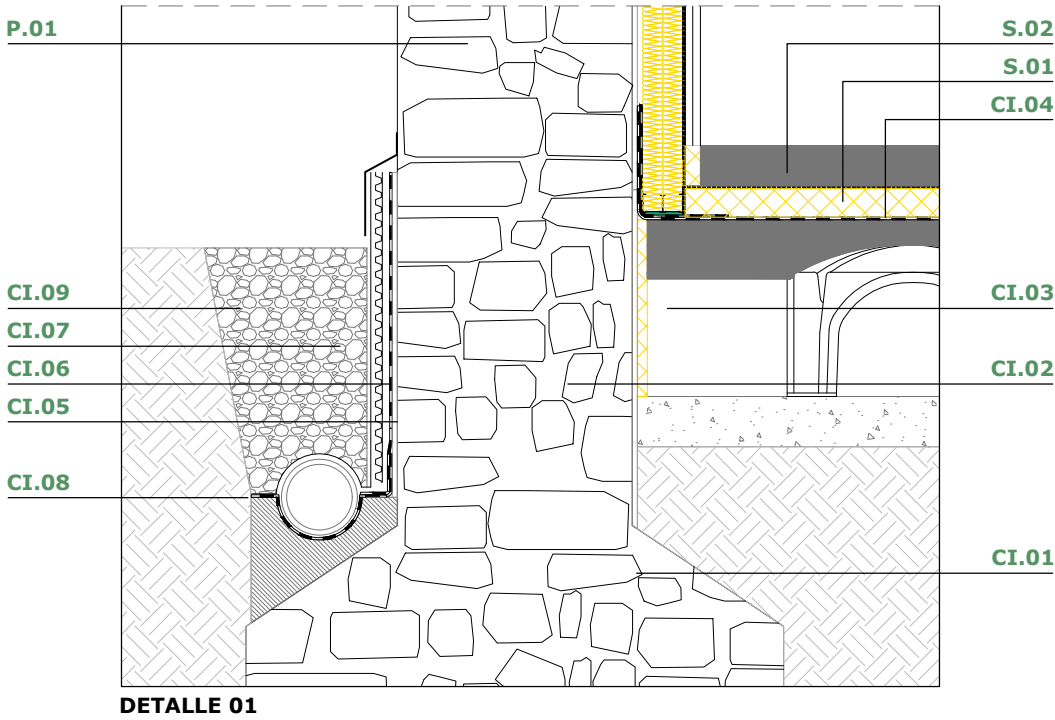
- T.01_Trasdosado autoportante, formado por dúas placas de xeso laminado tipo normal de 12,5 mm de espesor, fixadas directamente a unha estrutura autoportante de aceuro galvanizado formada por canais horizontais, sólidamente fixados ó chan e ó teito e montantes verticais de 48 mm y 0,6 mm de espesor cunha modulación de 600 mm e con disposición normal. Incluso banda acústica.
- T.02_Ilamento térmico continuo en trasdosado autoportante de placas, formado por dobre panel autoportante de fibra mineral de alta densidade de 40 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- T.03_Trasdosado autoportante formado por un entaboado visto de táboas de madeira de piñeiro silvestre acabado con pintura de lasur cor blanco, con bordes machihembrados, fixadas con cravos sobre entramado lixeiro de madeira de piñeiro silvestre, consistente nun primeiro orde de montantes verticais ó que se lle suxeita un segundo de largueiros horizontais.
- T.04_Antepeito existente de palcos, formado por unha estrutura de costelas de madeira de castiñeiro, revestido cara o patio de butacas cun acabado de barrotillo de xeso sobre entablillado de madeira e cara o palco con táboas machienbradas de madeira de castiñeiro.
- T.05_Tabique de 98 mm de espesor sobre banda acústica, formado por unha estructura perfis de chapa de acero galvanizado de 48 mm de anchura á que se fixan dúas placas tipo normal en cada cara, de 12,5 mm de espesor cada unha e illamento acústico mediante panel semirríxido de fibra mineral, espesor 45 mm, na alma.

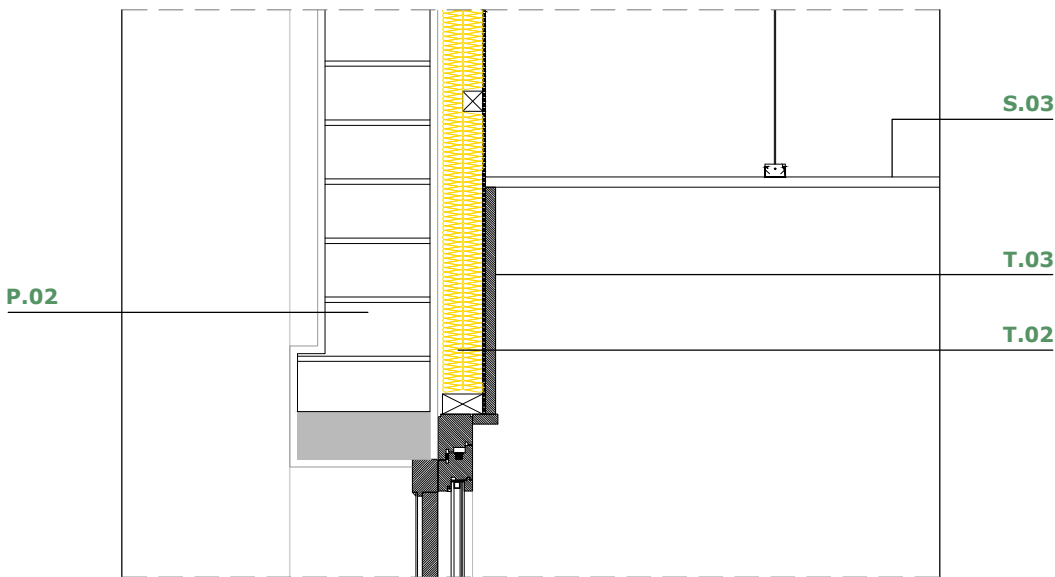
TEITOS

- FT.01_Falso teito continuo suspendido, liso, resistencia ó lume EI 120, constituido por estrutura metálica de aceiro galvanizado, dúas capas de placas de xeso laminado cortalume. Incluso banda acústica de dilatación.
- FT.02_Ilamento térmico e acústico a ruído aéreo sobre falso teito, formado por panel semirríxido de fibra mineral de 60 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- FT.03_Ilamento térmico baixo forxado, formado por panel semirríxido de fibra mineral, de 80 mm de espesor, fixado con adhesivo cementoso, con barreira de vapor con estanquedade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- FT.04_Falso teito continuo suspendido, constituido por estructura metálica de aceiro galvanizado e unha capa de placas de xeso laminado.
- FT.05_Falso teito suspendido constituido por estructura de cabios de mader a de pino de sección 40x80 mm e lamas de piñeiro silvestre de 40x60 mm separadas 80 mm entre sí.
- FT.06_Acabado de techo de patio de butacas, constituido lamas de piñeiro silvestre de 60x160 mm separadas 26 cm entre sí.

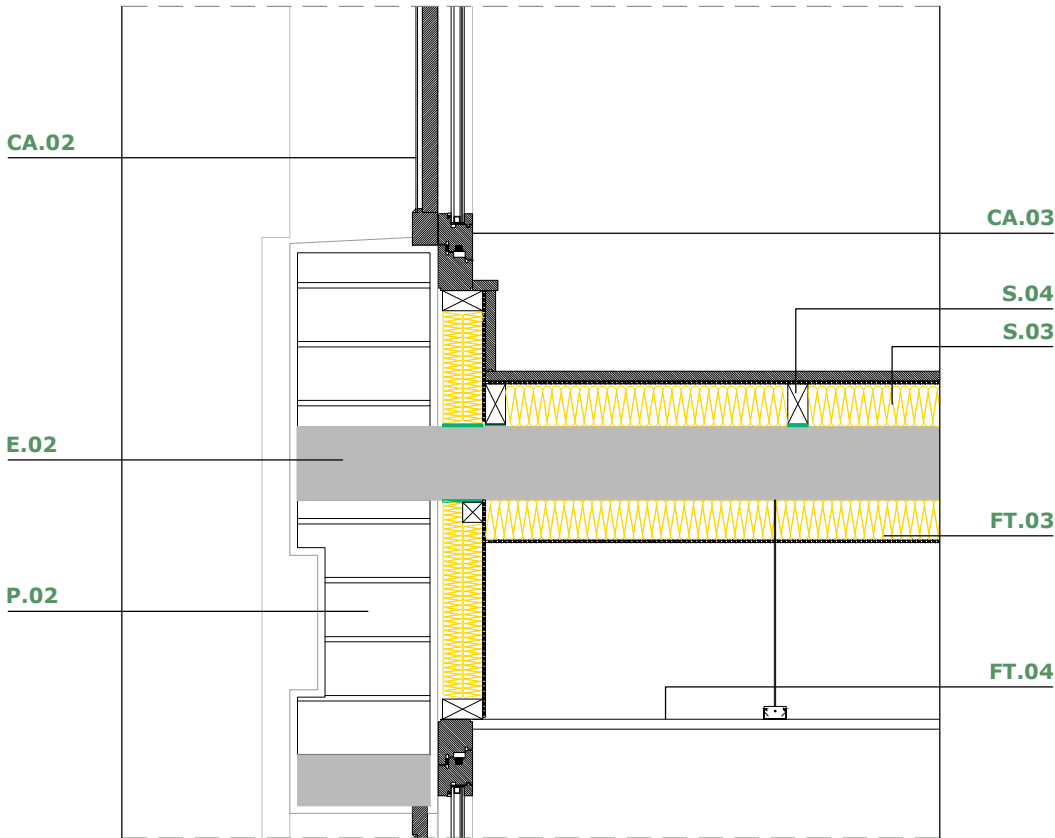
CARPINTERÍAS

- CA.01_Fiesta existente abatible de dúas follas de madeira de castiñeiro e vidro simple. Acabado con pintura de lasur cor granate.
- CA.02_Fiesta existente fixa semicircular de madeira de castiñeiro e vidro simple. Acabado con pintura de lasur cor granate.
- CA.03_Fiesta de madeira de carballo, de apertura cara o interior, formada por unha folla abatible de 68x78 mm de sección e marco de 68x78 mm. Vidro dobre de tipo climalit 4/12/6. Acabado con pintura de lasur cor blanco.
- CA.04_Permarco de madeira de piñeiro silvestre, de sección 80x40 mm.

DETALLE 04

DETALLE 03

CIMENTACIÓN

- CI.01** Cimentación existente de cachotería de xisto
- CI.02** Formigón de limpeza HL-15/P/30/IIa vertido, e=10 cm
- CI.03** Soleira ventilada de formigón armado, sobre encofrado perdido de módulos de polipropileno reciclado, dimensións 25+5 cm. resolución de encontros perimetrais con xunta de dilatación de poliestireno expandido.
- CI.04** Barreira de protección fronte ó radón , con lámina de polietileno de baixa densidade, malla de reforzo de fibra de poliéster e armadura de polietileno de alta densidade. Coeficiente de difusión fronte ó gas radón 10x10-12 m²/s. Exhalación de radón prevista a través da barreira de protección: 26,9 Bq/m².h.
- CI.05** Impermeabilización de muro de mampostería con morteiro flexible bicompoñente, composto por ligantes hidráulicos e resinas sintéticas.
- CI.06** Impermeabilización con lámina de betún modificado con elastómero, con armadura de fieltro de poliéster non tecido, previa imprimación con emulsión asfáltica aniónica con cargas tipo EB, totalmente adherida ó soporte con soplete, colocada con solapes.
- CI.07** Panel de nódulos de polietileno de alta densidade (PEAD/HDPE), con nódulos de 8 mm de altura e resistencia á compresión 200 kN/m² con fieltro xeotextil de polipropileno-polietileno d=180 g/m² incorporado en su cara exterior.
- CI.08** Tubo de drenaxe de PVC ranurado flexible de Ø 160 mm, apoiado sobre capa de morteiro de nivelación con pendente del 2%.
- CI.09** Encachado de grava 20mm<Ø<40mm.

ESTRUCTURA

- E.01** Lousa de formigón armado existente de 30 cm de espesor.
- E.02** Lousa de hormigón armado existente de 15 cm de espesor.
- E.03** Viga de canto de formigón armado existente de 30x30 cm.
- E.04** Muro de carga de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 24 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- E.05** Armadura de madeira existente.
- E.06** Viguetas de madeira de castiñeiro existentes, de 80x120 mm de sección.
- E.07** Perforacións en lousa de formigón existente de Ø120mm para paso de tubos de difusión de aire.
- E.08** Plataforma de palco, formada por tres vigas de castiñeiro de 60x120 mm apoiadas sobre un perfil de aceiro en voadizo de sección dobre T, revestidas nas súas caras superior e inferior por un entaboado de madeira de castiñeiro.

PECHES

- P.01** Muro de fábrica de cachotería de xisto existente de 47 cm de espesor.
- P.02** Muro de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 24 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- P.03** Antepeito de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 18 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- P.04** Muro de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 11 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.

CUBERTAS-TERRAZAS

- CU.01** Formación de pendientes con hormigón ligero con arcilla expandida, con espesor mínimo de 5 cm, con una pendiente del 1% al 5%.
- CU.02** Impermeabilización mediante lámina de caucho sintético EPDM de alta densidad, de 1,2 mm de espesor.
- CU.03** Aislamiento térmico de panel rígido de poliestireno extruido, de 120 mm de espesor, con capa separadora inferior de geotextil non tecido composto por fibras de poliéster.
- CU.04** Pavimento flotante de baldosas de cemento de 40x40 cm, apoiadas sobre soportes regulables en altura.
- CU.05** Panel sándwich machihembrado, composto de: cara superior de taboleiro de aglomerado hidrófugo de 19 mm de espesor, núcleo illante de espuma de poliestireno extruido de 120 mm de espesor e cara inferior taboleiro con acabado de conglomerado de virutas de madeira con magnesita tipo heraklit de 13 mm de espesor.
- CU.06** Cámara de aire ventilada de 3 cm de espesor
- CU.07** Capa de soporte formada por taboleiro de aglomerado hidrófugo de 19 mm de espesor sobre rastreis de 30x30mm de sección.
- CU.08** Lámina transpirable ó vapor, impermeable á auga de chuvia, de poliuretano termoplástico, con armadura de poliéster.
- CU.09** Lámina drenante e filtrante de estrutura nodular de polietileno de alta densidade, con nódulos de 8 mm de altura.
- CU.10** Cobertura de bandexas de zinc de 0,7 mm de espesor y 580 mm entre eixos, acabado natural con sistema de xunta alzada de 25 mm de altura..

SOLADOS

- S.01** Aislamiento térmico de chans flotantes, formado por panel ríxido de poliestireno extruido de 60 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada entre o panel e o

- pavimento.
- S.02** Pavimento flotante formado por base de 60 mm de espesor de morteiro autonivelante e acabado de microcemento de 3 mm de espesor.
- S.03** Illamento termoacústico baixo chan, formado por panel rígido de fibra mineral de 80 mm de espesor, cuberto con film de polietileno de 0,2 mm de espesor con función de barreira de vapor.
- S.04** Entarimado de táboas de madeira maciza de piñeiro melis de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre rastreis de madeira de piñeiro de 75x25 mm, con illamento acústico a ruído de impacto mediante unha lámina viscoelástica de alta densidade de 2 mm de espesor, adherida ás caras inferior e superior dos rastreis.
- S.05** Entarimado de táboas de madeira maciza de castiñeirp de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre dobre rastrelado de madeira de pino de 30x60 mm, con aislamiento acústico a ruído de impacto mediante una lámina viscoelástica de alta densidad de 2 mm de espesor, adherida a las caras inferior y superior de los rastreles.
- S.06** Entarimado de tablas de madera maciza de castaño de 120x22 mm, colocado a rompejuntas sobre aislamiento acústico a ruído de impacto mediante una lámina de polietileno de alta calidad.
- S.07** Cámara plenum para climatización del patio de butacas.

TABIQUERÍA Y TRASDOSADOS

- T.01** Trasdoso autoportante, formado por dúas placas de xeso laminado tipo normal de 12,5 mm de espesor, fixadas directamente a unha estrutura autoportante de aceiro galvanizado formada por canais horizontais, sólidamente fixados ó chan e ó teito e montantes verticais de 48 mm y 0,6 mm de espesor cunha modulación de 600 mm e con disposición normal. Incluso banda acústica.
- T.02** Illamento térmico continuo en trasdosado autoportante de placas, formado por dobre panel autoportante de fibra mineral de alta densidade de 40 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- T.03** Trasdoso autoportante formado por un entaboado visto de táboas de madeira de piñeiro silvestre acabado con pintura de lasur cor blanco, con bordes machihembrados, fixadas con cravos sobre entramado lixeiro de madeira de piñeiro silvestre, consistente nun primeiro orde de montantes verticais ó que se lle suxeita un segundo de largueiros horizontais.
- T.04** Antepeito existente de palcos, formado por unha estrutura de costelas de madeira de castiñeiro, revestido cara o patio de butacas cun acabado de barrotillo de xeso sobre entablillado de madeira e cara o palco con táboas machienbradas de madeira de castiñeiro.
- T.05** Tabique de 98 mm de espesor sobre banda acústica, formado por unha estrutura perfís de chapa de acero galvanizado de 48 mm de anchura á que se fixan dúas placas tipo normal en cada cara, de 12,5 mm de espesor cada unha e illamento acústico mediante panel semirríxido de fibra mineral, espesor 45 mm, na alma.

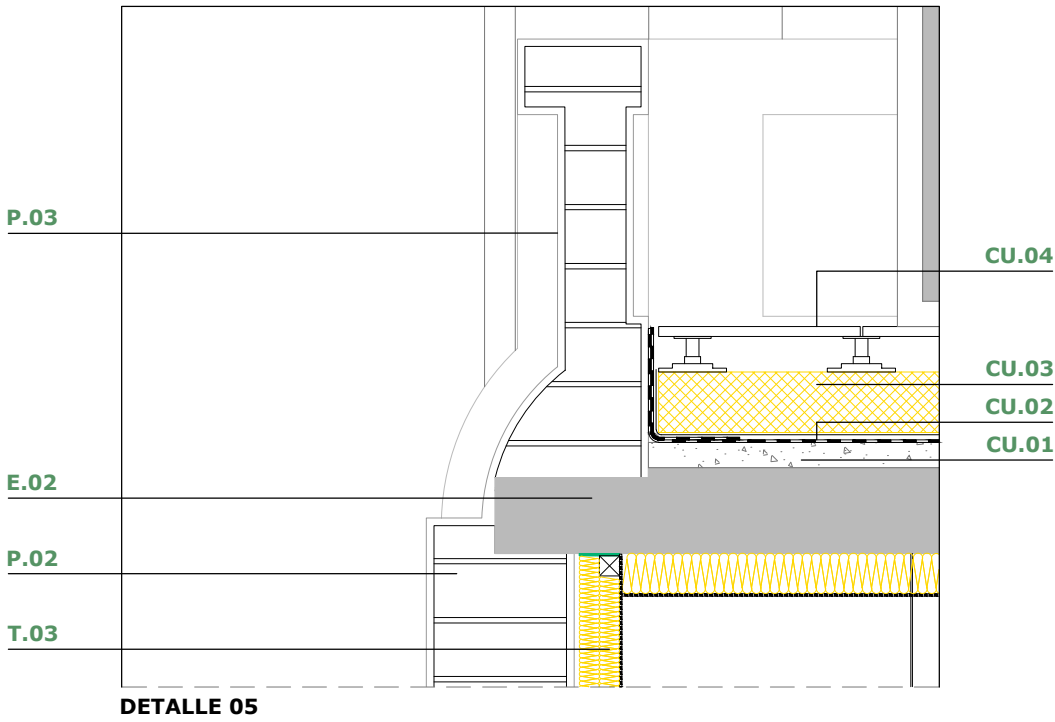
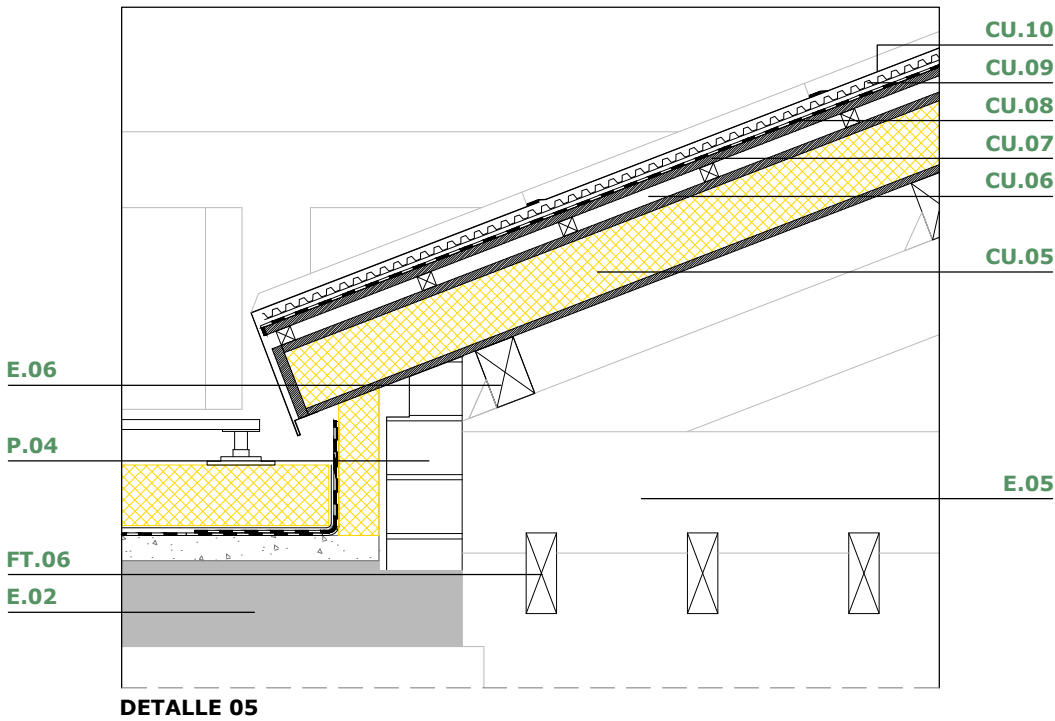
TEITOS

- FT.01** Falso teito continuo suspendido, liso, resistencia ó lume EI 120, constituído por estrutura metálica de aceiro galvanizado, dúas capas de placas de xeso laminado cortalume. Incluso banda acústica de dilatación.
- FT.02** Illamento térmico e acústico a ruído aéreo sobre falso teito, formado por panel semirríxido de fibra mineral de 60 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- FT.03** Illamento térmico baixo forxado, formado por panel semirríxido de fibra mineral, de 80 mm de espesor, fixado con adhesivo cementoso, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- FT.04** Falso teito continuo suspendido, constituído por estrutura metálica de aceiro galvanizado e unha capa de placas de xeso laminado.
- FT.05** Falso teito suspendido constituído por estrutura de cabios de madera de pino de sección 40x80 mm e lamas de piñeiro silvestre de 40x60 mm separadas 80 mm entre sí.
- FT.06** Acabado de techo de patio de butacas, constituído lamas de piñeiro silvestre de 60x160 mm separadas 26 cm entre sí.

CARPINTERÍAS

- CA.01** Fiestra existente abatible de dúas follas de madeira de castiñeiro e vidro simple. Acabado con pintura de lasur cor granate.
- CA.02** Fiestra existente fixa semicircular de madeira de castiñeiro e vidro simple. Acabado con pintura de lasur cor granate.
- CA.03** Fiestra de madeira de carballo, de apertura cara o interior, formada por unha folla abatible de 68x78 mm de sección e marco de 68x78 mm. Vidro dobre de tipo climalit 4/12/6. Acabado con pintura de lasur cor blanco.
- CA.04** Permarco de madeira de piñeiro silvestre, de sección 80x40 mm.

CIMENTACIÓN

- CI.01** _Cimentación existente de cachotería de xisto
- CI.02** _Formigón de limpeza HL-15/P/30/IIa vertido, e=10 cm
- CI.03** _Soleira ventilada de formigón armado, sobre encofrado perdido de módulos de polipropileno reciclado, dimensións 25+5 cm. resolución de encontros perimetrais con xunta de dilatación de poliestireno expandido.
- CI.04** _Barreira de protección fronte ó radón , con lámina de polietileno de baixa densidade, malla de reforzo de fibra de poliéster e armadura de polietileno de alta densidade. Coeficiente de difusión fronte ó gas radón 10x10-12 m²/s. Exhalación de radón prevista a través da barreira de protección: 26,9 Bq/m².h.
- CI.05** _Impermeabilización de muro de mampostería con morteiro flexible bicompoñente, composto por ligantes hidráulicos e resinas sintéticas.
- CI.06** _Impermeabilización con lámina de betún modificado con elastómero, con armadura de fieltro de poliéster non tecido, previa imprimación con emulsión asfáltica aniónica con cargas tipo EB, totalmente adherida ó soporte con soplete, colocada con solapes.
- CI.07** _Panel de nódulos de polietileno de alta densidade (PEAD/HDPE), con nódulos de 8 mm de altura e resistencia á compresión 200 kN/m² con fieltro xeotextil de polipropileno-polietileno d=180 g/m² incorporado en su cara exterior.
- CI.08** _Tubo de drenaxe de PVC ranurado flexible de Ø 160 mm, apoiado sobre capa de morteiro de nivelación con pendiente del 2%.
- CI.09** _Encachado de grava 20mm<Ø<40mm.

ESTRUCTURA

- E.01** _Lousa de formigón armado existente de 30 cm de espesor.
- E.02** _Lousa de hormigón armado existente de 15 cm de espesor.
- E.03** _Viga de canto de formigón armado existente de 30x30 cm.
- E.04** _Muro de carga de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 24 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- E.05** _Armadura de madeira existente.
- E.06** _Viguetas de madeira de castiñeiro existentes, de 80x120 mm de sección.
- E.07** _Perforacións en lousa de formigón existente de Ø120mm para paso de tubos de difusión de aire.
- E.08** _Plataforma de palco, formada por tres vigas de castiñeiro de 60x120 mm apoiadas sobre un perfil de aceiro en voadizo de sección dobre T, revestidas nas súas caras superior e inferior por un entaboado de madeira de castiñeiro.

PECHES

- P.01** _Muro de fábrica de cachotería de xisto existente de 47 cm de espesor.
- P.02** _Muro de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 24 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- P.03** _Antepeito de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 18 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- P.04** _Muro de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 11 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.

CUBERTAS-TERRAZAS

- CU.01** _Formación de pendientes con hormigón ligero con arcilla expandida, con espesor mínimo de 5 cm, con una pendiente del 1% al 5%.
- CU.02** _Impermeabilización mediante lámina de caucho sintético EPDM de alta densidad, de 1,2 mm de espesor.
- CU.03** _Aislamiento térmico de panel rígido de poliestireno extruido, de 120 mm de espesor, con capa separadora inferior de geotextil non tecido composto por fibras de poliéster.
- CU.04** _Pavimento flotante de baldosas de cemento de 40x40 cm, apoiadas sobre soportes regulables en altura.
- CU.05** _Panel sándwich machihembrado, composto de: cara superior de taboleiro de aglomerado hidrófugo de 19 mm de espesor, núcleo illante de espuma de poliestireno extruido de 120 mm de espesor e cara inferior taboleiro con acabado de conglomerado de virutas de madeira con magnesita tipo heraklit de 13 mm de espesor.
- CU.06** _Cámara de aire ventilada de 3 cm de espesor
- CU.07** _Capa de soporte formada por taboleiro de aglomerado hidrófugo de 19 mm de espesor sobre rastreis de 30x30mm de sección.
- CU.08** _Lámina transpirable ó vapor, impermeable á auga de chuva, de poliuretano termoplástico, con armadura de poliéster.
- CU.09** _Lámina drenante e filtrante de estrutura nodular de polietileno de alta densidade, con nódulos de 8 mm de altura.
- CU.10** _Cobertura de bandexas de zinc de 0,7 mm de espesor y 580 mm entre eixos, acabado natural con sistema de xunta alzada de 25 mm de altura..

SOLADOS

- S.01** _Aislamiento térmico de chans flotantes, formado por panel ríxido de poliestireno extruido de 60 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada entre o panel e o

pavimento.

- S.02** _Pavimento flotante formado por base de 60 mm de espesor de morteiro autonivelante e acabado de microcemento de 3 mm de espesor.
- S.03** _Illamento termoacústico baixo chan, formado por panel rígido de fibra mineral de 80 mm de espesor, cuberto con film de polietileno de 0,2 mm de espesor con función de barreira de vapor.
- S.04** _Entarimado de táboas de madeira maciza de piñeiro melis de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre rastreis de madeira de piñeiro de 75x25 mm, con illamento acústico a ruído de impacto mediante unha lámina viscoelástica de alta densidade de 2 mm de espesor, adherida ás caras inferior e superior dos rastreis.
- S.05** _Entarimado de táboas de madeira maciza de castiñeirp de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre dobre rastrelado de madeira de pino de 30x60 mm, con aislamiento acústico a ruído de impacto mediante una lámina viscoelástica de alta densidad de 2 mm de espesor, adherida a las caras inferior y superior de los rastreles.
- S.06** _Entarimado de tablas de madera maciza de castaño de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre aislamiento acústico a ruído de impacto mediante una lámina de polietileno de alta calidad.
- S.07** _Cámara plenum para climatización del patio de butacas.

TABQUERÍA Y TRASDOSADOS

- T.01** _Trasdosado autoportante, formado por dúas placas de xeso laminado tipo normal de 12,5 mm de espesor, fixadas directamente a unha estrutura autoportante de aceuro galvanizado formada por canais horizontais, sólidamente fixados ó chan e ó teito e montantes verticais de 48 mm y 0,6 mm de espesor cunha modulación de 600 mm e con disposición normal. Incluso banda acústica.
- T.02** _Illamento térmico continuo en trasdosado autoportante de placas, formado por dobre panel autoportante de fibra mineral de alta densidade de 40 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- T.03** _Trasdosado autoportante formado por un entaboado visto de táboas de madeira de piñeiro silvestre acabado con pintura de lasur cor blanco, con bordes machihembrados, fixadas con cravos sobre entramado lixeiro de madeira de piñeiro silvestre, consistente nun primeiro orde de montantes verticais ó que se lle suxeita un segundo de largueiros horizontais.
- T.04** _Antepeito existente de palcos, formado por unha estrutura de costelas de madeira de castiñeiro, revestido cara o patio de butacas cun acabado de barrotillo de xeso sobre entablillado de madeira e cara o palco con táboas machienbradas de madeira de castiñeiro.
- T.05** _Tabique de 98 mm de espesor sobre banda acústica, formado por unha estrutura perfis de chapa de acero galvanizado de 48 mm de anchura á que se fixan dúas placas tipo normal en cada cara, de 12,5 mm de espesor cada unha e illamento acústico mediante panel semirríxido de fibra mineral, espesor 45 mm, na alma.

TEITOS

- FT.01** _Falso teito continuo suspendido, liso, resistencia ó lume EI 120, constituído por estrutura metálica de aceiro galvanizado, dúas capas de placas de xeso laminado cortalume. Incluso banda acústica de dilatación.
- FT.02** _Illamento térmico e acústico a ruído aéreo sobre falso teito, formado por panel semirríxido de fibra mineral de 60 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- FT.03** _Illamento térmico baixo forxado, formado por panel semirríxido de fibra mineral, de 80 mm de espesor, fixado con adhesivo cementoso, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- FT.04** _Falso teito continuo suspendido, constituído por estrutura metálica de aceiro galvanizado e unha capa de placas de xeso laminado.
- FT.05** _Falso teito suspendido constituído por estrutura de cabios de madeira de pino de sección 40x80 mm e lamas de piñeiro silvestre de 40x60 mm separadas 80 mm entre si.
- FT.06** _Acabado de techo de patio de butacas, constituído lamas de piñeiro silvestre de 60x160 mm separadas 26 cm entre sí.

CARPINTERÍAS

- CA.01** _Fiesta existente abatible de dúas follas de madeira de castiñeiro e vidro simple. Acabado con pintura de lasur cor granate.
- CA.02** _Fiesta existente fixa semicircular de madeira de castiñeiro e vidro simple. Acabado con pintura de lasur cor granate.
- CA.03** _Fiesta de madeira de carballo, de apertura cara o interior, formada por unha folla abatible de 68x78 mm de sección e marco de 68x78 mm. Vidro dobre de tipo climalit 4/12/6. Acabado con pintura de lasur cor blanco.
- CA.04** _Permarco de madeira de piñeiro silvestre, de sección 80x40 mm.

CIMENTACIÓN

- CI.01_Cimentación existente de cachotería de xisto
- CI.02_Formigón de limpeza HL-15/P/30/IIa vertido, e=10 cm
- CI.03_Soleira ventilada de formigón armado, sobre encofrado perdido de módulos de polipropileno reciclado, dimensións 25+5 cm. resolución de encontros perimetrais con xunta de dilatación de poliestireno expandido.
- CI.04_Barreira de protección fronte ó radón , con lámina de polietileno de baixa densidade, malla de reforzo de fibra de poliéster e armadura de polietileno de alta densidade. Coeficiente de difusión fronte ó gas radón 10x10-12 m²/s. Exhalación de radón prevista a través da barreira de protección: 26,9 Bq/m²·h.
- CI.05_Impermeabilización de muro de mampostería con morteiro flexible bicompoñente, composto por ligantes hidráulicos e resinas sintéticas.
- CI.06_Impermeabilización con lámina de betún modificado con elastómero, con armadura de fieltro de poliéster non tecido, previa imprimación con emulsión asfáltica aniónica con cargas tipo EB, totalmente adherida ó soporte con soplete, colocada con solapes.
- CI.07_Panel de nódulos de polietileno de alta densidade (PEAD/HDPE), con nódulos de 8 mm de altura e resistencia á compresión 200 kN/m² con fieltro xeotextil de polipropileno-polietileno d=180 g/m² incorporado en su cara exterior.
- CI.08_Tubo de drenaxe de PVC ranurado flexible de Ø 160 mm, apoiado sobre capa de morteiro de nivelación con pendente del 2%.
- CI.09_Encachado de grava 20mm<Ø<40mm.

ESTRUCTURA

- E.01_Lousa de formigón armado existente de 30 cm de espesor.
- E.02_Lousa de hormigón armado existente de 15 cm de espesor.
- E.03_Viga de canto de formigón armado existente de 30x30 cm.
- E.04_Muro de carga de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 24 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- E.05_Armadura de madeira existente.
- E.06_Viguetas de madeira de castiñeiro existentes, de 80x120 mm de sección.
- E.07_Perforacións en lousa de formigón existente de Ø120mm para paso de tubos de difusión de aire.
- E.08_Plataforma de palco, formada por vigas de castiñeiro de 60x120 mm apoiadas sobre tabiques de ladrillo intermedios, revestidas nas súas caras superior e inferior por un entaboado de madeira de castiñeiro.

PECHES

- P.01_Muro de fábrica de cachotería de xisto existente de 47 cm de espesor.
- P.02_Muro de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 24 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- P.03_Antepeito de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 18 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.
- P.04_Muro de fábrica de ladrillo perforado existente de espesor medio 11 cm, revestido por ambas caras con morteiro de cemento.

CUBERTAS-TERRAZAS

- CU.01_Formación de pendientes con hormigón ligero con arcilla expandida, con espesor mínimo de 5 cm, con una pendiente del 1% al 5%.
- CU.02_Impermeabilización mediante lámina de caucho sintético EPDM de alta densidad, de 1,2 mm de espesor.
- CU.03_Aislamiento térmico de panel rígido de poliestireno extruido, de 120 mm de espesor, con capa separadora inferior de geotextil non tecido composto por fibras de poliéster.
- CU.04_Pavimento flotante de baldosas de cemento de 40x40 cm, apoiadas sobre soportes regulables en altura.
- CU.05_Panel sándwich machihembrado, composto de: cara superior de taboleiro de aglomerado hidrófugo de 19 mm de espesor, núcleo illante de espuma de poliestireno extruido de 120 mm de espesor e cara inferior taboleiro con acabado de conglomero de virutas de madeira con magnesita tipo heraklit de 13 mm de espesor.
- CU.06_Cámara de aire ventilada de 3 cm de espesor
- CU.07_Capa de soporte formada por taboleiro de aglomerado hidrófugo de 19 mm de espesor sobre rastreis de 30x30mm de sección.
- CU.08_Lámina transpirable ó vapor, impermeable á auga de chuvia, de poliuretano termoplástico, con armadura de poliéster.
- CU.09_Lámina drenante e filtrante de estrutura nodular de polietileno de alta densidade, con nódulos de 8 mm de altura.
- CU.10_Cobertura de bandexas de zinc de 0,7 mm de espesor y 580 mm entre eixos, acabado natural con sistema de xunta alzada de 25 mm de altura..

SOLADOS

- S.01_Aislamiento térmico de chans flotantes, formado por panel ríxido de poliestireno extruido de 60 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada entre o panel e o

- pavimento.
- S.02_Pavimento flotante formado por base de 60 mm de espesor de morteiro autonivelante e acabado de microcemento de 3 mm de espesor.
- S.03_Illamento termoacústico baixo chan, formado por panel rígido de fibra mineral de 80 mm de espesor, cuberto con film de polietileno de 0,2 mm de espesor con función de barreira de vapor.
- S.04_Entarimado de táboas de madeira maciza de piñeiro melis de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre rastreis de madeira de piñeiro de 75x25 mm, con illamento acústico a ruído de impacto mediante unha lámina viscoelástica de alta densidade de 2 mm de espesor, adherida ás caras inferior e superior dos rastreis.
- S.05_Entarimado de táboas de madeira maciza de castiñeirp de 120x22 mm, colocado a rompexuntas sobre dobre rastrelado de madeira de pino de 30x60 mm, con aislamiento acústico a ruído de impacto mediante una lámina viscoelástica de alta densidad de 2 mm de espesor, adherida a las caras inferior y superior de los rastreles.
- S.06_Entarimado de tablas de mader a maciza de castaño de 120x22 mm, colocado a rompejuntas sobre aislamiento acústico a ruído de impacto mediante una lámina de polietileno de alta calidad.
- S.07_Cámara plenum para climatización del patio de butacas.

TABIQUERÍA Y TRASDOSADOS

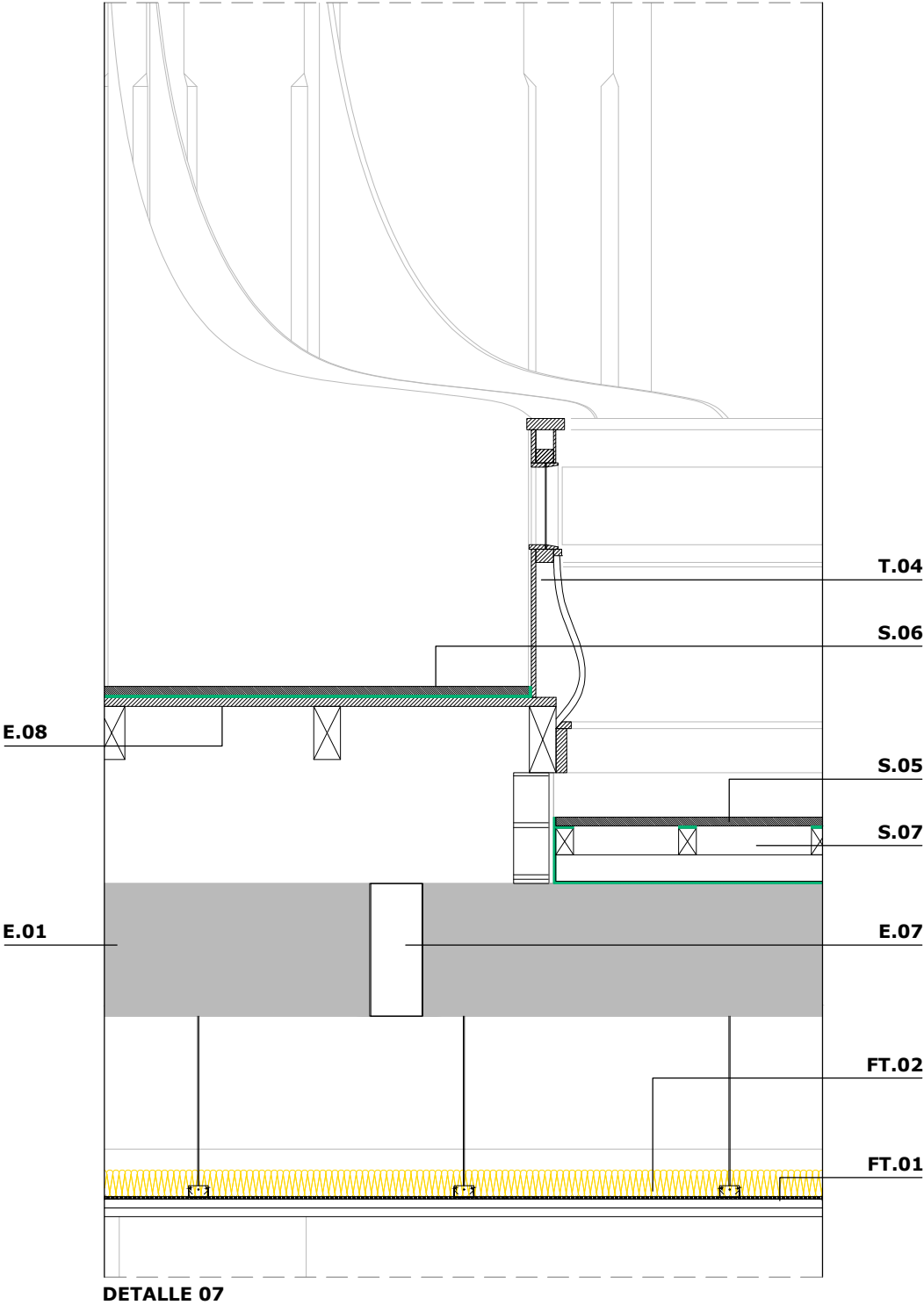
- T.01_Trasdosado autoportante, formado por dúas placas de xeso laminado tipo normal de 12,5 mm de espesor, fixadas directamente a unha estrutura autoportante de aceuro galvanizado formada por canais horizontais, sólidamente fixados ó chan e ó teito e montantes verticais de 48 mm y 0,6 mm de espesor cunha modulación de 600 mm e con disposición normal. Incluso banda acústica.
- T.02_Illamento térmico continuo en trasdosado autoportante de placas, formado por dobre panel autoportante de fibra mineral de alta densidade de 40 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- T.03_Trasdosado autoportante formado por un entaboado visto de táboas de madeira de piñeiro silvestre acabado con pintura de lasur cor blanco, con bordes machihembrados, fixadas con cravos sobre entramado lixeiro de madeira de piñeiro silvestre, consistente nun primeiro orde de montantes verticais ó que se lle suxeita un segundo de largeiros horizontais.
- T.04_Antepeito existente de palcos, formado por unha estrutura de costelas de madeira de castiñeiro, revestido cara o patio de butacas cun acabado de barrotillo de xeso sobre entablillado de madeira e cara o palco con táboas machienbradas de madeira de castiñeiro.
- T.05_Tabique de 98 mm de espesor sobre banda acústica, formado por unha estructura perfis de chapa de acero galvanizado de 48 mm de anchura á que se fixan dúas placas tipo normal en cada cara, de 12,5 mm de espesor cada unha e illamento acústico mediante panel semirríxido de fibra mineral, espesor 45 mm, na alma.

TEITOS

- FT.01_Falso teito continuo suspendido, liso, resistencia ó lume EI 120, constituido por estrutura metálica de aceiro galvanizado, dúas capas de placas de xeso laminado cortalume. Incluso banda acústica de dilatación.
- FT.02_Illamento térmico e acústico a ruído aéreo sobre falso teito, formado por panel semirríxido de fibra mineral de 60 mm de espesor, con barreira de vapor con estanquidade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- FT.03_Illamento térmico baixo forxado, formado por panel semirríxido de fibra mineral, de 80 mm de espesor, fixado con adhesivo cementoso, con barreira de vapor con estanquedade ó aire de polietileno, colocada polo interior do peche.
- FT.04_Falso teito continuo suspendido, constituido por estrutura metálica de aceiro galvanizado e unha capa de placas de xeso laminado.
- FT.05_Falso teito suspendido constituido por estrutura de cabios de mader a de pino de sección 40x80 mm e lamas de piñeiro silvestre de 40x60 mm separadas 80 mm entre sí.
- FT.06_Acabado de techo de patio de butacas, constituido lamas de piñeiro silvestre de 60x160 mm separadas 26 cm entre sí.

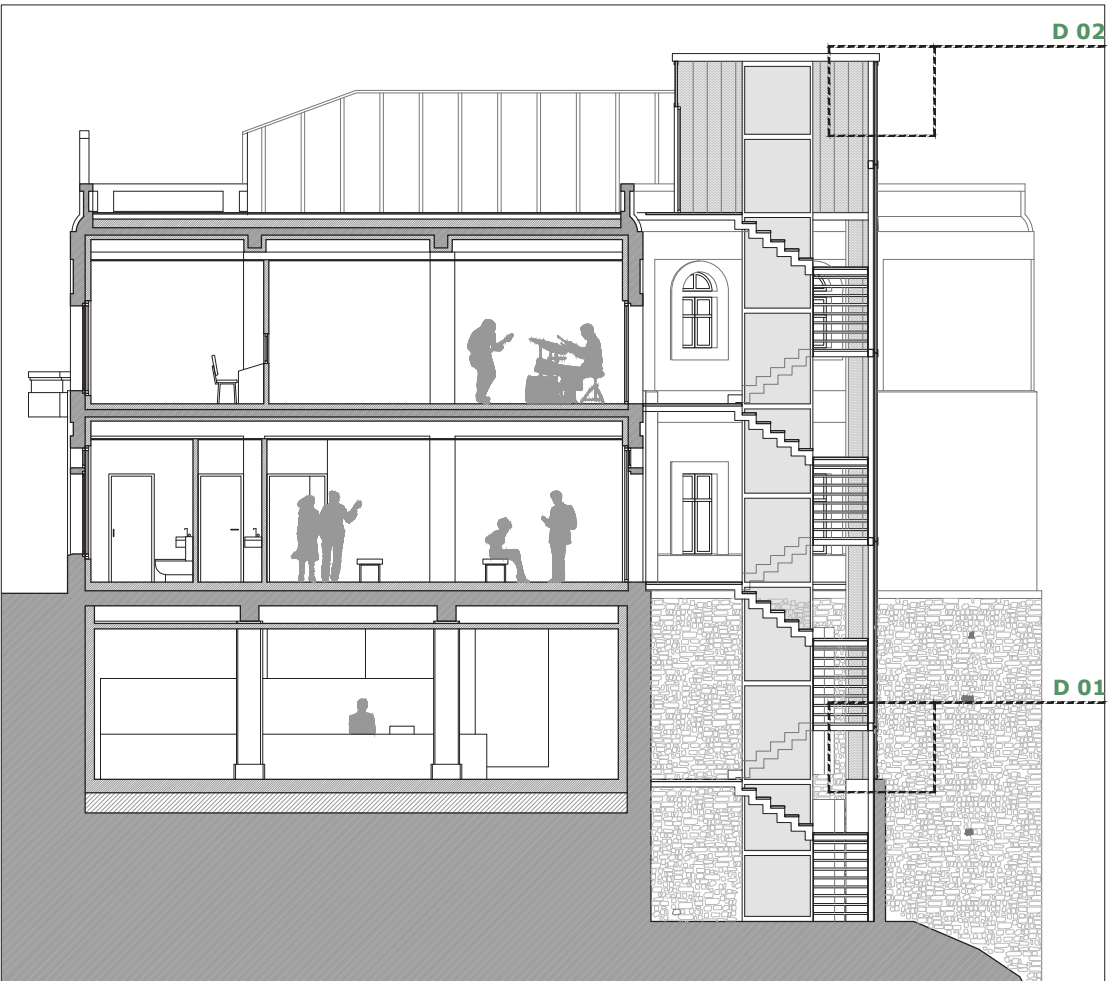
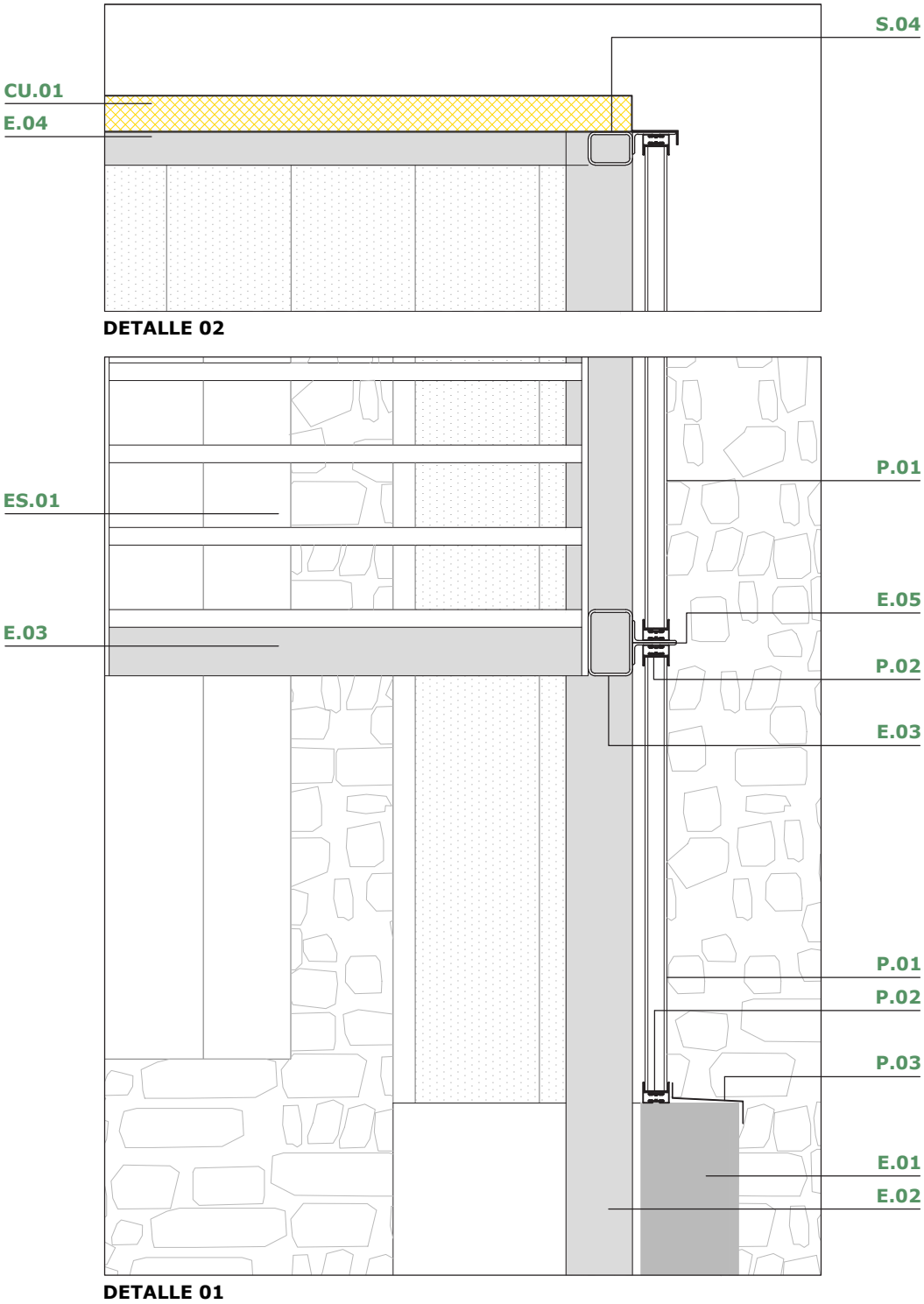
CARPINTERÍAS

- CA.01_Fiesta existente abatible de dúas follas de madeira de castiñeiro e vidro simple. Acabado con pintura de lasur cor granate.
- CA.02_Fiesta existente fixa semicircular de madeira de castiñeiro e vidro simple. Acabado con pintura de lasur cor granate.
- CA.03_Fiesta de madeira de carballo, de apertura cara o interior, formada por unha folla abatible de 68x78 mm de sección e marco de 68x78 mm. Vidro dobre de tipo climalit 4/12/6. Acabado con pintura de lasur cor blanco.
- CA.04_Permarco de madeira de piñeiro silvestre, de sección 80x40 mm.

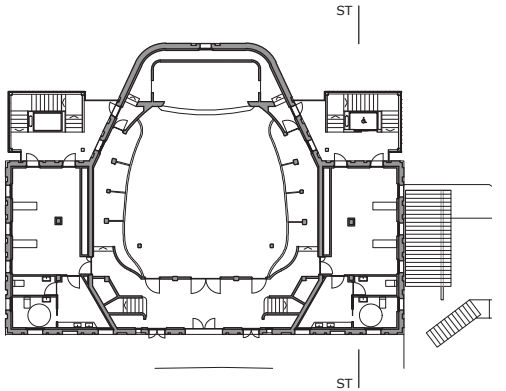

DETALLE 07

SECCIÓN CONSTRUTIVA LONXITUDINAL

ESTRUCTURA

- E.01** Muro de formigón armado, de 30 cm de espesor, realizado con formigón HA-25/B/12/IIa e aceiro UNE-EN 10080 B 500 S.
- E.02** Pilar de sección tubular 160.6 de aceiro UNE-EN 10210-1 S275J0H, acabado con imprimación antioxidante, colocado con uniónns soldadas en obra
- E.03** Viga de sección tubular 160.100.5 de aceiro UNE-EN 10210-1 S275J0H, acabado con imprimación antioxidante, con uniónns soldadas en obra.
- E.04** Viga de sección tubular 100.80.5 de aceiro UNE-EN 10210-1 S275J0H, acabado con imprimación antioxidante, con uniónns soldadas en obra.
- E.05** Perfil composto por dous LD 100.50.6 de aceiro UNE-EN 10025 S275JR, acabado con imprimación antioxidante, con uniones soldadas en obra.

PECHES

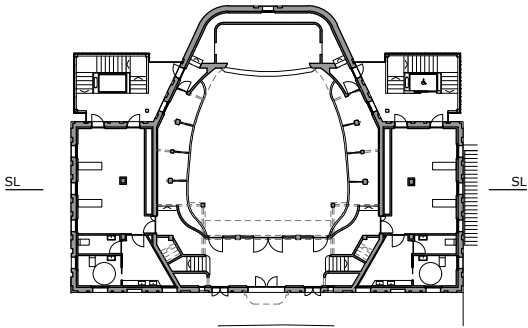
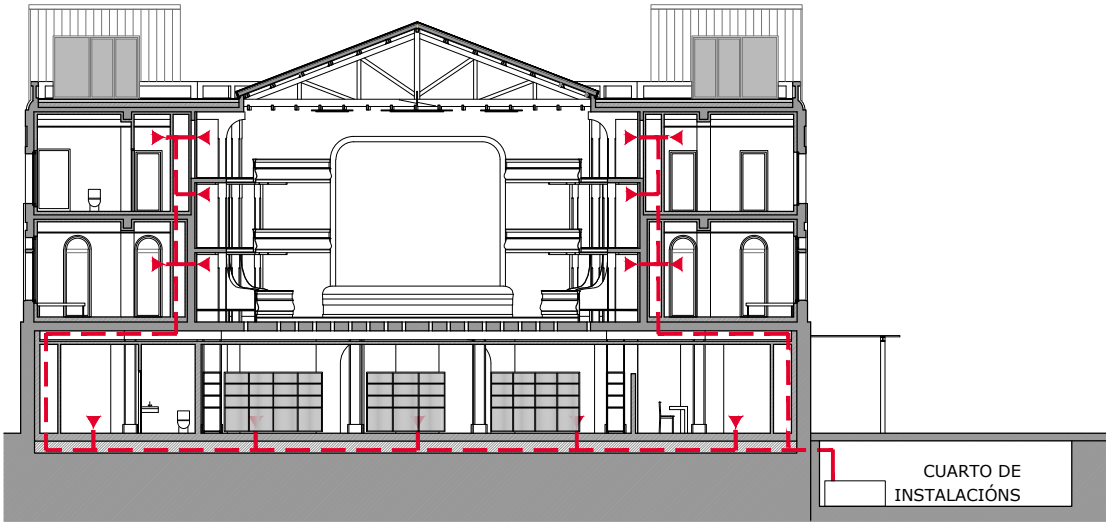
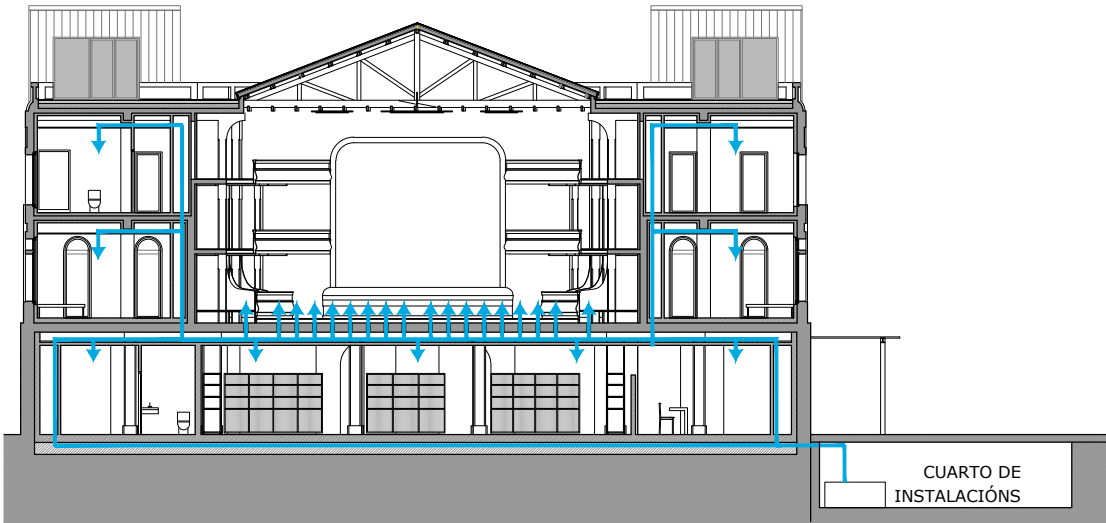
- P.01** Peches acristalado con perfiles en "U" de vidro impreso translúcido armado, acabado mateado branco, de 41+232+41 mm e 6 mm de espesor, colocados con cámara para parede dobre.
- P.02** Perfil de apoio de aceiro galvanizado, con xunta de impacto de PVC e rexuntado de silicona.
- P.03** Verreugas de chapa pregada de aceiro galvanizado.

CUBERTAS-TERRAZAS

- CU.01** Cubierta de paneles sándwich aislantes de acero, de 80 mm de espesor y 1000 mm de ancho, alma aislante de poliuretano.

ESCALEIRAS

- ES.01** Escalera formada por pletinas de aceiro laminado S275J, acabado con imprimación antioxidante, colocado con uniones soldadas en obra. Chanzos de madeira maciza de piñeiro silvestre (Pinus sylvestris), de 110x30x3,2 cm, formado por taboleiro alistonado de lama continua, bernizado en taller con berniz sintético con acabado brillante, colocado mediante sistema de fixación oculta en zanca metálica de escalera.

SISTEMA DE CLIMATIZACIÓN

CIRCUITO DE IMPULSIÓN
CIRCUITO DE EXTRACCIÓN

Instalacións

Fontanería, saneamento e electricidade

A introdución das instalación básicas de fontanería, saneamento e electricidade non se prevé que teñan unha repercusión significativa de cara a á rehabilitación, debido ó escaso volume que ocupan. O feito de recorrer a trasdosados nos muros de fachada facilitará en gran medida o paso destas instalacións.

Renovación de aire e climatización

Debe darse unha especial atención á instalación de renovación de aire e climatización, sobre todo polos grandes volumes que poden chegar a acadar as súas tubaxes e maquinarias, polo que deberán reservarse os espazos necesarios para o seu aloxamento.

O cuarto de maquinarias situarase no exterior do edificio, posto que ó dispoñer de espazo libre na parcela, non hai necesidade de situalo no interior ocupando superficie útil. Un lugar adecuado para a súa instalación será baixo o novo paseo de entrada, aproveitando o desnivel existente. Nel situaranse as unidades de tratamento de aire (UTAs), encargadas de climatizar o aire de impulsión e recuperar o calor do de extracción.

O trazado das tubaxes de aire discurrirá baixo o chan do semisoto, dende onde ascenderá ata o falso teito a través das cámaras acaroadas ós muros laterais. Posteriormente, distribuirase de forma vertical ó resto do edificio, empregando cámaras situadas nos muros perimetrais do auditorio, dando servizo ó resto de unidades de uso.

No caso do auditorio, a impulsión de aire levarase a cabo mediante difusores de aire situados no chan, polo que será necesario realizar perforacións puntuais na lousa para pasar as canalizacións. A extracción realizarase a través das tubaxes situadas nas cámaras dispostas nos muros perimetrais.

Páxina seguinte
Vista da cuberta do cine.
Fotografía do autor

CONCLUSIÓN

Conclusións parciais

Un vez finalizado este traballo, atopámonos en condicións de extraer unha serie de conclusión, que pasaremos a expoñer de forma parcial para cada unha das partes que o constitúen.

Parte I

A primeira das partes puido establecer o contexto histórico do cine Adriano dende os seus comezos ata a actualidade. Neste aspecto, obtivéronse unha serie de datos inéditos que nos permitiron entender mellor, non so a orixe do cine, se non tamén a vida do seu promotor, Antonio Fernández Fernández. De todo isto, os aspectos máis destacables son os seguintes:

- Aportáronse evidencias documentais de que o cine foi construído nunha data previa á establecida.
- A autoría do cine non podería atribuírse unicamente ó arquitecto Vicente García Lastra, posto que existe documentación do edificio previa ó proxecto para o cine Adriano, redactado por este arquitecto en 1947
- Descubriuse información relativa a Antonio Fernández Fernández, no que se aportan datos sobre a súa estancia na emigración e a súa labor como carpinteiro e construtor. Resulta especialmente destacable que nesa información, sinalase que este indiano aprende a utilizar o formigón armado na súa estadía na cidade cubana de Cienfuegos.

No seu análise arquitectónico, tamén puidemos comprobar que a tipoloxía do cine Adriano queda encadrada na dos teatros-cine, aspecto que resulta especialmente singular ó tratarse dun cinematógrafo de ámbito rural, xa que este tipo de salas era máis propia nas zonas urbanas.

Parte II

As conclusións que podemos extraer da situación administrativa do cine Adriano son, basicamente, sinalar a existencia de dous condicionantes fundamentais, que corresponden á cuestión da propiedade do edificio e ás limitacións de uso que establece o Plan Xeral de Ordenación Municipal do concello de Fene para o mesmo, que podemos resumir da seguinte forma:

- Antes de realizar calquera actuación, será necesario resolver a cuestión da propiedade, xa que a día de hoxe, o cine está repartido entre varios herdeiros, pero carece de escrituras formalizadas.
- O uso do cine Adriano está fixado de antemán polo Plan Xeral de Ordenación Municipal, que limita o seu uso a equipamento de servizo de interese público e social.

En canto o seu estado construtivo, unha vez realizada a inspección e analizando as lesións existentes no edificio, podemos concluír o seguinte:

- A meirande parte dos problemas de degradación que presenta o cine Adriano débense en gran medida ás filtracións de auga da chuvia, que penetran no edificio a través da cuberta plana e das fachadas, polo que de cara a súa conservación a curto-medio prazo, sería fundamental poñer remedio a esta situación.
- O estado estrutural no que se atopa é relativamente bo, xa que non conta con lesións graves que poidan supoñer un perigo para a integridade do edificio.

Respecto ós valores patrimoniais do cine, podemos destacar que historicamente, o cine Adriano forma parte do legado indiano construído por un de aqueles emigrantes que marcharon a América a comezos do século XX.

No relativo á súa arquitectura, tamén atopamos aspectos destacables que lle confiaren certo valor. En primeiro lugar, como

vimos o cine Adriano constitúe un exemplo representativo da arquitectura da posguerra, mostrando un eclecticismo propio da época.

En canto á súa construción, é destacable a combinación de técnicas da arquitectura popular, como o emprego de muros de cachotería, xunto con técnicas máis avanzadas como o formigón armado. Precisamente o uso do formigón armado, semella ser unha técnica que foi importada polo seu promotor, tal e como se desprende das informacións recollidas.

Dentro destes valores arquitectónicos, destácase sobre todo a súa diversidade de usos. Resulta especialmente chamativo o feito de que nun único edificio , situado nunha contorna que na súa orixe foi sobre todo rural, coexistan un cine, unha carpintería, un local comercial e dúas vivendas.

Non menos importante resultan os valores sociais que acompañan ó cine. Os cines que chegaron ós nosos días, son expoñentes dunha época e unha sociedade pasadas que merecen ser postas en valor. Ademais de atopar neles algúns dos exemplos máis representativos da arquitectura do século XX, case tan importante, é que nestas salas aínda repousa a memoria, non só das películas proxectadas, se non tamén de todas aquelas persoas, das que o cine, formaba unha parte fundamental da súa vida diaria, deste xeito Jesús Ángel Sánchez García resume a importancia dos cines hoxe en día da seguinte forma:

*Desaparecida en la mayoría de los casos aquella actividad de exhibición que fue su razón de ser, clausurados o reformados como supermercados, bingos, discotecas y pubs, aparcamientos, almacenes, sucursales bancarias y locales comerciales, sobre todo tiendas de moda, la arquitectura de las salas cinematográficas integra un valioso patrimonio que sigue actuando como depósito de memoria de una de las vertientes centrales entre las manifestaciones culturales del s. xx. La expresión artística, el negocio, y sobre todo la pasión, forman parte de este patrimonio colectivo que urge reivindicar y proteger.*¹

1 (Sánchez García 2015, 108)

Parte III

Na derradeira parte deste traballo, demostrouse que a rehabilitación do edificio resulta viable, dando solución ós condicionantes previos analizados nos apartados anteriores, dende un punto de vista arquitectónico á vez que funcional.

Por unha banda, a proposta de usos proxectada no presente traballo resulta plausible, posto que dentro do concello de Fene existe realmente unha necesidade de equipamentos públicos onde desenvolver actividades culturais de diversa índole, especialmente grandes actos multitudinarios como concertos, recitais ou obras de teatro.

Por outro lado, vemos que tamén resulta posible rehabilitar o edificio do cine Adriano conservando aqueles elementos patrimoniais que o definen e lle confiaren unha identidade propia, tomándoos para servir de base a un novo tipo de uso.

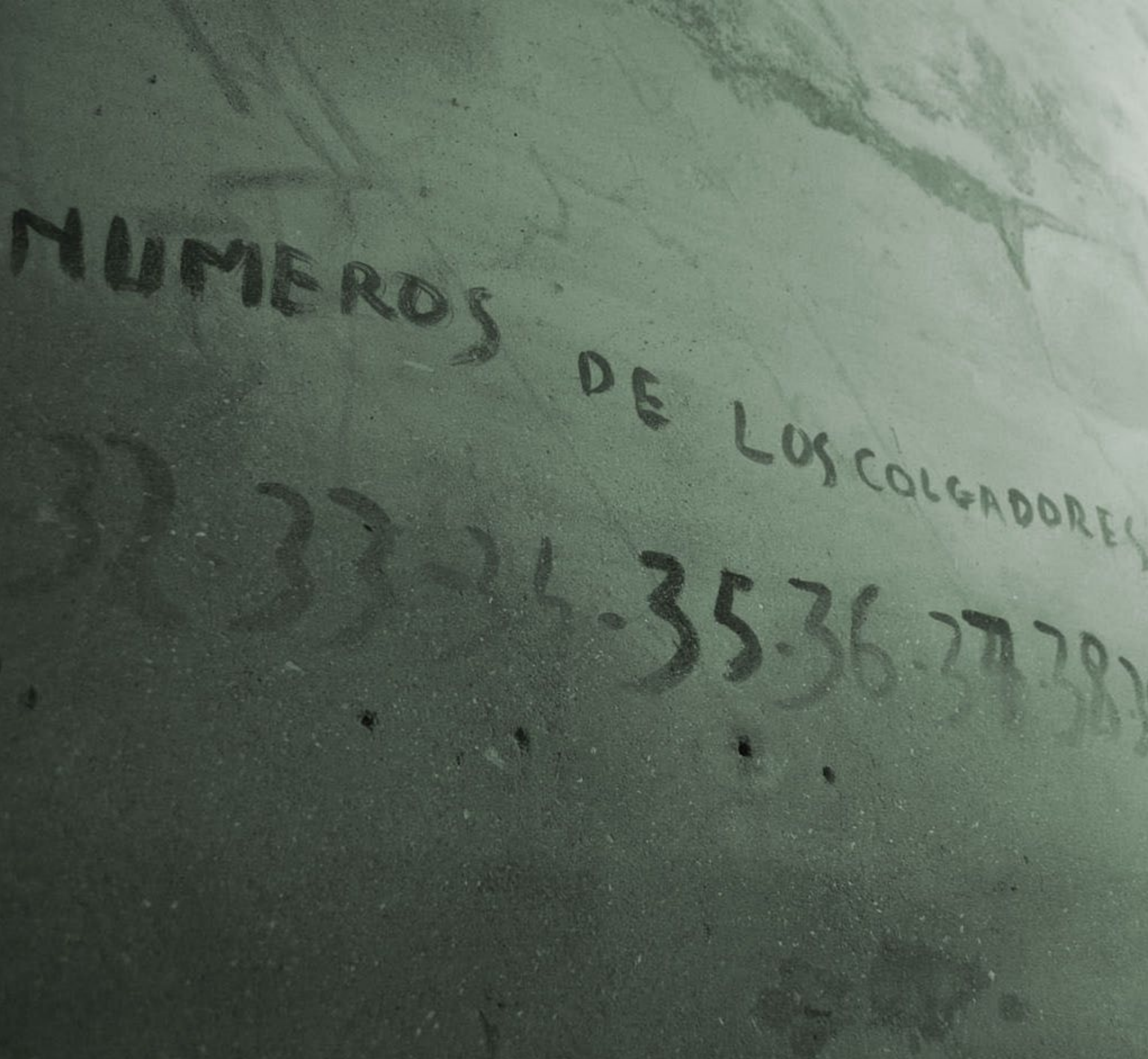
Conclusións finais. O Adriano, pasado presente e futuro.

Para rematar, unha vez finalizado este traballo, demóstrase a utilidade de recorrer á figura do plan director de cara a propoñer a recuperación dun edificio con alto valor patrimonial como é o caso do cine Adriano. Esta planteamento permitiunos indagar sobre o pasado do inmovible, de cara a restituír a súa memoria, dende as súas orixes ata a os tempos recentes, para despois estudar cal era a súa situación actual e en que estado se atopaba. Con toda esta información, fomos capaces de elaborar unha proposta de rehabilitación coherente co espírito e a identidade do edificio.

Sirva así como exemplo de que, coñecendo o seu pasado e o seu presente, seremos capaces de planificar o seu futuro.

BIBLIOGRAFÍA E FONTES CONSULTADAS

Bibliografía

Entrevistas

Fontes consultadas

Bibliografía

Abelleira Doldán, M. (2015). *La arquitectura en Galicia durante la autarquía: 1939-1953*. (D. d. Universidade da Coruña, Ed.) A Coruña.

Adriano, sesión continua. (s.d.). Obtido o Outubro de 2019, de <https://adrianosesioncontinua.tumblr.com/>

Alonso, Á. (08 de Xuño de 2018). *El cine Adriano, una joya que no se da por perdida*. La Voz de Galicia.

Anasagasti, T. ((XVII) 1919). El cine moderno. *La construcción moderna*(3).

Arias, M. X., & Sanfiz, H. (1996). *Barallobre no pasado*. Concello de Fene.

Arias, P. (Marzo de 2015). Obtido o Outubro de 2019, de Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=SLSG6a5gX4Q>

Asociación Cultural Lumen. (s.d.). Youtube. Obtido o Outubro de 2019, de <https://www.youtube.com/channel/UC6r7mEAt-NEwFbTw-JC7YU3g>

Asociación Patio de Butacas. (2018). *Memoria de actividades*.

Bores Gamundi, F. (., Amarelo de Castro, F., Sixirei, C., Alonso Pereira, J. R., Garrido Moreno, A., & Breijo Rodríguez, J. C. (2000). *Casas de Indianos*. (Xunta de Galicia, Ed.)

Cabana González, M. (2001). Arquitectura residencial indiana nas rías de Ares e Ferrol. *Cátedra. Revista eumesa de estudos*(8), 159-179.

Cabo Villaverde, J. L., & Sánchez García, J. Á. (2012). *Cines de Galicia*. A Coruña: Fundación Barrié.

Cagiao Vila, P. (2007). *A gran historia de Galicia. Os galegos de ultramar*. (Vols. 1-Tomo X). Arrecife edicións galegas.

Calvo Teijo, L., Vázquez Aneiros, A., & Arias Rei, M. X. (2011). *O cine na Comarca de Ferrol. As súas xentes. Os seus recursos. (1897-2010)*. (A. C. "Conxeito", Ed.)

Campos Álvarez, J. R. (1993-1994). *La emigración gallega a América (1880-1930)*. (Universidad de Vigo, Ed.) Minius(II-III), 133-145.

Carriba, L. (10 de Febrero de 1935). El hombre que se erigió así mismo una estatua de tamaño natural. *Ahora. Diario gráfico*(1.288), págs. 16-19.

COAG (Ed.). (2000). *Indianos. Arquitectura da emigración na península de Bezoucos: Ares, Cabanas, Fene e Mugardos*. A Coruña.

Colegios Oficiales de Arquitectos de Asturias, d. C. (Ed.). (2000). *Arquitectura en la ciudad de la Habana. Primera modernidad*. Electa.

Crespo, C. (8 de Maio de 2015). "Adriano, Sesión Continua": 17 factorías para un único sueño. La Voz de Galicia.

El vaporcito de Cádiz... con alma y corazón gallegos. (14 de septiembre de 2011). *Diario de Ferrol*, pág. 56.

Gacia Permuy, C. (2008). O "Adriano" un afortunado e ilustre emigrante. *Nordesia, revista dominical do Diario de ferrol*, 2-4.

LLorca Freire, G. (2018). *Centenerio das escolas de instrución dos "Naturales del ayuntamiento de Fene"*. 1916-2016. Deputación da Coruña.

Mestre Martí, M. (2015). *Patrimonio arquitectónico del siglo XX. El legado art nouveau en La Habana*. (U. P. Cartagena, Ed.) CRAI.

Oti Ríos, F. (2018). *O Novo Teatro Galego en Perlío: o Teatro Círculo e Tagallo*. Ediciones invasoras.

Pardo, J. (08 de Agosto de 2009). Un cine de Fene, a la venta por el precio de un piso. *La Voz de Galicia*, pág. 60.

Redacción La Voz de Galicia. (02 de Abril de 2008). Fuerzan la entrada del antiguo cine Adriano de Barallobre para robar en su interior. *La Voz de Galicia*.

Rey Martínez, P. (2004). *Ferrol: De la arquitectura anónima a la de autor* (Vol. Cadernos FerrolAnálisis 17). (C. d. Ferrol, Ed.)

Sánchez García, J. Á. (2015). Las salas de cine en España. Evolución histórica, arquitectura y situación actual. *Patrimonio Cultural de España. El patrimonio cultural del siglo xx, una riqueza en riesgo*(10).

Segre, R. (2003). *Arquitectura antillana del siglo XX*. (U. n. Colombia, Ed.) Editorial Arte y Literatura.

Soraluce Blond, J. R., & Fernández Fernández, X. (1999). *Arquitecturas da provincia da Coruña. Comarca de Ferrol I: Ares, Fene, Mugardos, Narón e Neda* (Vol. VIII). (D. P. Coruña, Ed.) A Coruña: Editorial Deputación Provincial.

Sueiro Rodríguez, M. V. (1998). Composición social y caracterización de las principales sociedades culturales y de instrucción y recreo en la región de Cienfuegos entre 1840 y 1899. (U. N. (UNED), Ed.) *Espacio, Tiempo y Forma, Serie V. H. Contemporánea*(11), 327-342.

Vellón, A. (03 de Abril de 2008). El Concello fenés busca fondos para la compra del cine Adriano. *La Voz de Galicia*.

Entrevistas

Barros Carnero, M. (11 de Noviembre de 2018). Sobre el cine Adriano y la asociación Patio de Butacas. (J. M. García Castro, Entrevistador)

Fernández Marta, A. (21 de Junio de 2019). Entrevista a Adriano Fernández sobre o seu tío avó, Antonio Fernández Fernández e o cine Adriano. (J. M. García Castro, Entrevistador)

García-Lastra, A. (9 de Marzo de 2019). Sobre o arquitecto Vicente García-Lastra. (J. M. García Castro, Entrevistador)

Teijeiro Varela, M. (29 de Octubre de 2019). Entrevista ao operador de cámara do cine Adriano Manuel Teijeiro. (J. García Castro, Entrevistador)

Fontes consultadas

-Arquivo do Reino de Galicia

-Arquivo municipal do Concello de Fene

-Arquivo persoal de Adriano Fernández Martínez

-Hemeroteca dixital da Biblioteca Nacional de España